

CUPRINS

Modelul Timisoara - Paul Carpen, Vasile Mălureanu.....	8
Alogenii noștri - Col. (r) Hagop Hairabetian	12
Începutul sfârșitului, Sau doar sfârșitul începutului?	17
In dialog cu toti romanii - Gr. Aldescu-Aldea	24
România în fața invaziei - Amintiri ale generalului Neagu Cosma	27
A la recherche du trésor perdu - Col. (r) Mihai Constantinescu	39
Jertfa pentru carbune - Col. (r) Tavi Octavian Lasconi.....	44
O zi din viața unui contraspion - Col. (r) Ion Cârțumăreasa	46
Umbre pe imaginea Securității (I) - Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu.....	49
Copilul cu buchetul de flori - Lt. Col. (r) Ioan Micle	58
A patra dimensiune etno-spirituală a lui Eminescu - Dr. Aurel V. David.....	61
In memoriam: Francisc Păcurariu - Ungaria: Anul '56	69
Rolul sovieticilor în revoluția română - Prof. univ. dr. Cristian Troncotă.....	85
Decembrie 1989: Marturii inedite - General-colonel (r) dr. Constantin Olteanu,	95
Despre o iubire care nu a existat - Paul Carpen.....	113
O lectura de interes - Col. (r) Florian Gârș	117
În sprijinul culturii de securitate	123
Simpozioane și dezbateri: Satu Mare, , Bistrița-Năsăud	123
Pentru dezvoltarea culturii de securitate - Gl. mr. (r) Marin Ioniță	125
Un prețios dicționar - Paul Carpen.....	128
Evocare a istoriei serviciilor de informații românești - Maria Ilie	131
FACEBOOK - Col. (r) Liviu Găitan	132
Din viața și activitatea ACMRR – SRI	135
Prezenți în viața și cultura cetății	137
Vitralii- Prezență și ecouri.....	139

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2013

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici

Acad. Dinu C. Giurescu

Prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu

Prof. univ. dr. Corvin Lupu

Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu

Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef:	Gl. bg.(r) Prof. univ. dr. Cristian Troncotă
Redactor șef adjunct:	Paul Carpen
Secretar de redacție:	Gl. bg. (r) Maria Ilie
Membri:	Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu Col. (r) Mihai Constantinescu Col. (r) Marius Ghilea Col. (r) Hagop Hairabetian Gl. mr.(r) Marin Ioniță Gl. bg. (r) Nechifor Ignat Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Imagine și probleme

economice: Gl. bg. (r) Adrian Bărbulescu

Pentru abonamente, doritorii se pot adresa ACMRR-SRI la adresele menționate în pagina precedentă. Publicația poate fi achiziționată la sediile sucursalelor ACMRR – SRI, precum și în format electronic, la adresa www.virgoebooks.com

Potrivit art. 206 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Modelul Timisoara

Atunci când, în decembrie 2009, în spațiul impunător al Muzeului Național de Istorie, am lansat primul număr al revistei noastre „*Vitralii – Lumini și umbre*”, mulți nu au realizat, poate, că inauguram prin aceasta un șir de evenimente similare care, prin repetare constantă, s-au structurat într-o benefică tradiție.

Într-adevăr, în fiecare trimestru, la apariția fiecărui nou număr al revistei, membri ai Colegiului de redacție și președintele ACMRR-SRI au mers în diferite orașe (Sibiu, Cluj, Iași, Galați, Ploiești, Târgoviște, Brașov, Tg. Mureș, Alba Iulia, Rm. Vâlcea, Târgu Jiu, Slatina, Drobeta Turnu Severin) și, prezentând noul număr al acesteia, s-au întâlnit cu cititori, cu autorități locale, cu participanți la evenimentele istoriei noastre recente și cu tineri dornici să cunoască ce s-a întâmplat în ultimii ani în România și, mai ales, de ce s-au petrecut toate acestea.

Nu greșim afirmând că schimbul de idei prilejuit de aceste întâlniri a fost fructuos și util reprezentanților revistei pentru îmbunătățirea calității acesteia și, în egală măsură credem, participanților din auditoriu.

Utilitatea acestui dialog desfășurat pe parcursul a patru ani a fost cel mai bine pusă în evidență de recenta întâlnire de la Timișoara (12 iunie a.c.), prilejuită de lansarea celui de al 15-lea număr al revistei „*Vitralii*”.

Un observator atent ar remarca, desigur: „Dar de ce a fost nevoie să treacă aproape patru ani de la apariția primului număr pentru a merge și la Timișoara?” Întrebarea este perfect justificată.

Iar răspunsul nostru trebuie să fie sincer, deschis, fără ocolișuri. „Da, a fost nevoie să treacă patru ani pentru a purta la Timișoara un dialog sincer și la obiect!”

În acest interval de timp s-a mai risipit ceața care îi împiedica pe unii să vadă adevăruri simple, a crescut nivelul general de înțelegere a fenomenelor legate de istoria recentă a României, a fost practic desființată marea manipulare a maselor a cărei expresie concentrată era sloganul „Securiști – Teroriști”, s-au

Timișoara, 12 iunie 2013

mai răcorit mințile celor care au crezut în ea, iar noi înșine, ascultând sute de interlocutori, am devenit mai siguri, mai competenți și hotărâți în susținerea punctelor noastre de vedere.

Într-un cuvânt, în acești ultimi patru ani lumea s-a mai schimbat și s-a schimbat în sens pozitiv. Iar în această schimbare, revista noastră a avut un rol deloc neglijabil.

Prezentarea, cu mijloacele oferite de știința istoriei, a instituțiilor care au existat în România cu atribuții pe linia obținerii de informații necesare conducerii țării, incluzând în șirul acestora și Securitatea, ca instituție a statului român, a condus la o înțelegere mai bună a rolului pe care l-au avut acestea și personalitățile care le-au condus.

De asemenea, prezentarea unor episoade devenite istorie din activitatea de spionaj și contraspionaj a condus la asimilarea adevărului simplu că toate statele lumii au avut și au organe de informații și contrainformații, că mijloacele și metodele folosite de acestea sunt practic identice, variațiile, atâtea câte sunt, fiind generate mai degrabă de factori exteriori, cum ar fi situația informativă generală, nivelul dotării tehnice, tradiții și specific local etc.

Consecința logică este aceea că nu exista niciun motiv pentru ca România să fie exclusă din rândul statelor independente și suverane ale lumii, care decid singure asupra modului în care își structurează politica de apărare și instituțiile prin care aceasta să fie transpusă în practică.

Revista noastră a susținut consecvent – și dezbaterile publice au confirmat – rolul determinant al conducerii politice a statului în ceea ce privește activitatea de informații. Aceasta asigură nu doar fundamentarea juridică generală, dar stabilește în detaliu liniile directe ale activității de informații. Ea are dreptul să țină sau să nu țină seama de informațiile primite și, în fine, se poate chiar implica nemijlocit în conducerea anumitor operațiuni importante.

Apărând adevărul istoric și, în context, demnitatea și onoarea veteranilor din serviciile de informații ale statului român, revista noastră a oferit tuturor celor interesați în aflarea adevărului mărturii directe, date obiective, emoționante, de necontestat despre evenimentele din decembrie 1989, relevând cât de convenabilă este teoria „vinovatului unic” pentru cei care trebuie să ascundă erorile și ororile comise înaintea și în timpul acelor evenimente.

Plasarea Securității în această postură de vinovat unic s-a repercutat în mod firesc asupra activității de informații ani de-a rândul după 1990, permițând

celor interesați organizarea unor afaceri oneroase, jefuirea la propriu a avuției naționale. Este tot mai evident că în acești patru ani s-a accentuat trezirea la realitate, iar oamenii s-au desfăcut în bună măsură din mrejele manipulării.

La aceste argumente care vin să arate că este bine ca fiecare lucru să fie făcut la timpul său, se mai adaugă unul.

Domnul Filip Teodorescu – la acea dată adjunctul șefului Direcției de Contraspionaj – și mulți dintre colegii care lucrau în 1989 la Inspectoratul Județean al Ministerului de Interne de la Timișoara au fost arestați în acest oraș; au fost supuși unui lung șir de privațiuni și umilințe, au fost anchetați sub presiunea străzii și a celor aflați temporar la conducerea țării, au fost târați într-un proces rușinos pentru cei care l-au organizat și susținut.

De ce scriem acest editorial în locul simplei consemnări a acțiunii în ultimul capitol al revistei, așa cum am procedat pentru manifestările similare de până acum?

Dintr-un motiv foarte simplu, dar care are, în concepția noastră, valoare de simbol.

La simpozionul „*Istorie și adevăr despre serviciile de informații românești*” și la discuțiile aprinse, pline de conținut, pe care acesta le-a prilejuit, s-au aflat față în față conducători ai organizațiilor de revoluționari din Timișoara, reprezentanți ai autorităților, cadre universitare, simpli cetățeni ai orașului, veterani ai serviciilor naționale de informații, istorici. S-a discutat la obiect, chiar dacă uneori pasional, s-au expus opinii despre evenimentele din decembrie 1989 și despre situația actuală a țării. A plutit asupra acestor discuții ideea că una și-au dorit cei aflați în primele rânduri ale acțiunilor din 1989 vizând sincer schimbarea și alta este situația actuală urmare a acestei schimbări. S-au făcut comparații, s-au prezentat date statistice grăitoare. Confruntarea dintre ideal și realitate s-a dovedit, și de această dată, dureroasă.

Timișorenii s-au prezentat ca gazde civilizate, primitoare, parteneri de discuție competenți.

S-a dovedit, o dată în plus, că discuțiile deschise, fără imprecășii, fără acuze nefondate, desfășurate într-o singură idee – aceea a cunoașterii adevărului și a descoperirii căilor către binele general – sunt unica modalitate pentru depășirea oricărui impas. De aceea, așa cum afirmam mai sus, așa cum am intitulat acest editorial, simpozionul de la Timișoara are valoare de simbol, de model demn de a fi urmat.

În încheierea acestor considerații, câteva detalii extrase din carnetul de reporter.

Simpozionul „*Istorie și adevăr despre serviciile de informații românești*”, care a fost urmat de lansarea numărului 15 al revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*” a fost organizat de Sucursala locală a ACMRR-SRI și Biblioteca Județeană Timiș, care s-au achitat onorabil de obligația asumată.

Moderatorul simpozionului a fost domnul Tudor Crețu, directorul Bibliotecii Județene, care, cu discreție, abilitate și competență, a asigurat acțiunii, timp de aproape trei ore, cadrul propice prezentării și argumentării unor idei, ce până nu demult conduceau la reacții contradictorii, violențe verbale și, în final, blocaje de comunicare.

Dintre participanții localnici se impune a fi evidențiată prezența domnului Titu Bojin, președinte al Consiliului Județean Timiș, a domnului ministru Valeriu Tabără, a domnului prof. univ. Nicolae Țăranu, a primului primar postrevoluționar al Timișoarei, domnul arhitect Pompiliu Alămorean.

Pentru și despre revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” au vorbit domnii Filip Teodorescu, Cristian Troncotă, Corvin Lupu și semnatarii acestui material.

În același cadru de comunicare civilizată și consistență a ideilor abordate s-au înscris și emisiunea în direct realizată de postul de televiziune „Europa Nova” Timișoara, cu o seară înainte, cu participarea domnilor Filip Teodorescu, Cristian Troncotă și Corvin Lupu, precum și interviurile înregistrate de Radio Timișoara cu organizatori și participanți la simpozion, la cald, imediat după încheierea lucrărilor.

Interesul față de prezența la Timișoara a reprezentanților revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*” este relevat și de retransmiterea, în două rânduri, a emisiunii realizate la simpozion de *TV Euro Nova*.

În loc de concluzie, cităm din cele spuse la simpozion de domnul Titu Bojin: „*Este prima dată când își asumă cineva (la Timișoara – n.n.) o asemenea dezbatere. Am considerat că este necesar să spargem gheața și merită să contribuim cu astfel de evenimente. Trebuie să avem răbdare și calm să facem cât mai multe acțiuni de acest fel, ca să le punem copiilor pe masă istoria*”.

Paul Carpen și Vasile Mălureanu

Alogenii noștri

Deși după 23 august 1944 armata română a luptat până la finele războiului alături de armata sovietică împotriva Germaniei naziste, obținând numeroase victorii pe fronturile din Cehoslovacia și Ungaria, sovieticii nu au avut niciodată încredere în elementul neaoș românesc. Suspiciunile porneau mai ales de la certitudinea lor că românii nu vor ierta niciodată răpirea Basarabiei și a Bucovinei de nord de către URSS. Mai știau că poporul român este deosebit de religios și avea mari aversiuni față sovietici, considerați anticriști și demolatori de biserici. La aceasta se adăuga și faptul că sovieticii știau aceasta încă din perioada interbelică, pe când încercau permanent să infiltreze în regatul României spioni și diversioniști care în cel mai scurt timp erau descoperiți și arestați tocmai datorită contribuției populației dominată de spirit patriotic și anti-sovietic.

În aceeași perioadă interbelică, în România luase avânt mișcarea legionară, care a indus în anumite straturi ale populației românești sentimente de anti-semitism, având drept rezultat măsuri discriminatorii împotriva populației evreiești, devastarea unor prăvălii ai căror proprietari erau evrei, incendierea unor sinagogi, introducerea în facultăți a regulii „*numerus clausus*” care limita numărul studenților evrei, munca obligatorie pentru bărbații evrei, episodul cu „trenul morții” pentru deportarea evreilor etc. Toate acestea au făcut ca elemente mai ales din rândul intelectualității evreiești să încline spre idei de stânga unii chiar să adere la activități ilegale.

Cunoscând toate acestea, serviciile speciale sovietice au pregătit din timp un grup de evrei basarabeni cunoscători într-o formă relativă a limbii române și care au ajuns în România călărind tancurile sovietice. Efectivele acestei grupări au fost completate cu spionii și diversioniștii eliberați din închisorile românești și, pentru ca acapararea aparatului de stat să fie totală și deci cât mai sigură pentru „eliberatori”, la aceștia s-au adăugat „ilegaliștii” din rândul evreilor autohtoni.

Misiunea acestor alogeni deveniți peste noapte cetățeni de nădejde ai României, deținători – fără nici o excepție – ai tuturor funcțiilor de conducere în aparatul de stat, a fost de a permite sovieticilor să înceapă o exploatare - se poate citi stoarcere - cât mai eficientă a resurselor naționale prin celebrele „sovromuri”.

Serviciul Special de Informații al României a fost transformat și integrat într-un odios aparat represiv care timp de peste 12 ani, în numele „luptei de clasă”, a urmărit și decimat în închisori, în lagărele de la „stuf” și „canal” o mare parte din floarea vechii intelectualități românești și a multor alți patrioți, iar o altă parte speriată de teroare dezlănțuită a trebuit să se lase asimilată. Încercând să supraviețuiască.

Parcă mai mult decât în alte domenii, în aparatul Direcției Generale a Securității Poporului absolut toate funcțiile de conducere, mergând în jos până la șef de serviciu și birou, erau deținute de alogenii care pe moment se bucurau de încrederea absolută a consilierilor NKVD, luându-se la întrecere pentru a-și dovedi gradul de obediență și devotament. În acordarea funcțiilor, sovieticii făcuseră o selecție foarte clară: agenții și diversioniștii pregătiți în școlile NKVD care au fost trimiși cu misiuni în țara noastră, înainte și după izbucnirea războiului, cum a fost Bodnarenco Pantelie, evreu basarabean, devenit Gheorghe Pintilie care este numit șeful Direcției Generale a Securității Poporului. Un altul de aceeași etnie, agent spion scăpat din închisorile românești a fost Alexandr Nicolski care a primit gradul de general și împreună cu Pintilie au dat frâu liber urii față de spiritul de patriotism și demnitate al poporului român.

„Ilegaliști” căroră le fuseseră rezervate în aparatul represiv funcții de șefi de direcții și șefi de serviciu, se pare că în acea epocă a vieții lor erau foarte sinceri și devotații idealurilor internaționalismului proletar (deși niciunul nu avusese contingență cu adevăratul proletariat) și luptei de clasă. Un exemplu elocvent a fost cel a luptei acerbe dusă împotriva Sionismului, considerat prin anii '50 ca fiind agentură a imperialismului anglo-american. Desigur poate părea ciudat cum acești „ilegaliști” evrei erau dezlănțuiți și îi urmăreau cu înverșunare în lupta anti-sionistă pe conaționali dornici să ajungă în patria lor, în Israel. Mulți dintre acești vajnici anti-sioniști, după 1960 când trupele sovietice și consilierii au fost nevoiți să ne lase în pace și am început restructurarea radicală a aparatului de informații au fost în mare parte îndepărtați. După scurt timp, concepțiile lor ideologice au suferit profunde

modificări, iar unii dintre ei au trecut la „capitalism”, grăbindu-se să-și depună actele pentru emigrare în Israel, unde probabil că au trebuit să dea explicații cum a fost cu lupta anti-sionistă. Desigur, au fost și ofițeri care au înțeles, spre cinstea lor și respectul nostru, să rămână alături de poporul român indiferent de avaturile politice, cum au fost generalul Holingher Isidor, colonelul Adam Mauriciu, colonelul Albin și alții.

O altă categorie de alogenii acceptați de sovietici au fost cei de etnie maghiară, armeană, greacă, turcă, etc., dar care au fost considerați un soi de colaboratori de categoria a II-a. Totuși, prin aceștia au putut controla activitatea anti-sovietică din rândul alogenilor, cum a fost cazul unor „comuniști ilegaliști” armeni care i-au ajutat pe agenții NKVD-ului să depisteze și să-i deporteze în Siberia pentru anii grei pe foștii membri ai partidului național-socialist armean „*Dașnag*” stabiliți în România. Dar nici unul dintre acești denunțatori, contrar speranțelor lor, nu au putut accede în funcții înalte din aparatul de stat controlat de sovietici, probabil disprețuiți chiar de către cei pentru care au trădat, iar până la urmă au dispărut izolați și repudiați de către conaționalii lor.

Din respect pentru adevăr, trebuie să menționăm că în aparatul securității au fost cooptați câțiva ofițeri de etnie armeni care au reușit în ciuda abuzurilor și a violenței promovate de agenții NKVD să-și păstreze umanismul și devotamentul în primul rând față de România, motiv pentru care au fost menținuți în aparat și după restructurările din anii '60. În acest sens putem aminti pe generalul Dinar Marcarian, Der Kircorian, Tigran Gregorian, Avedis Aprahamian, Garabet Garabedian și alții, care prin atitudinea și patriotismul lor au făcut ca sensul noțiunii de „alogen” să devină relativ.

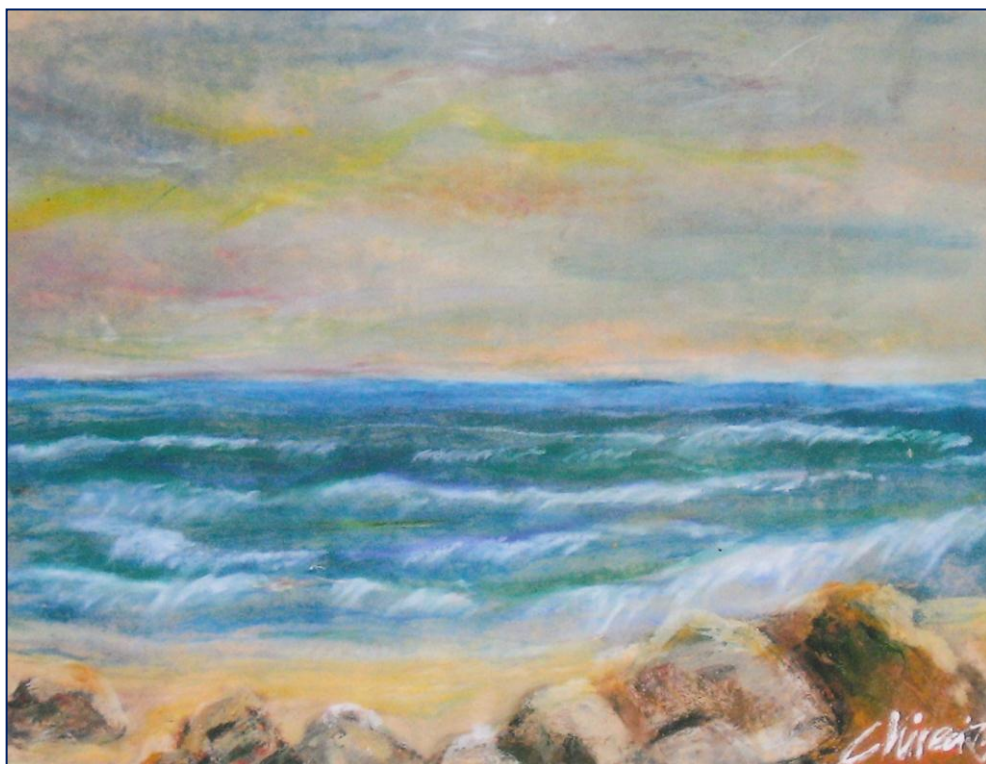
Atitudini similare au avut și ofițeri de etnie maghiară, greacă, tătară care au fost păstrați în aparatul de securitate debarasat de influența străină nocivă a agenților NKVD-iști și transformat în instrument al apărării intereselor naționale. Desigur, au fost și situații în care unii ofițeri au dezamăgit, înșelând încrederea ce le-a fost acordată, cum s-a întâmplat cu un general de etnie maghiară care deși a primit o funcție de mare răspundere până la urmă s-a lăsat atras în mrejele otrăvite ale iredentiștilor. A fost un caz izolat și regretabil, în realitate numeroși ofițeri de etnie maghiară din aparatul central au desfășurat o activitate exemplară cu devotament total față de interese

naționale ale României cum au fost col. Fúlop Attila, col. Bogyo Ladislau, col. Cadar Iosif, col. Nagy Tiberiu și mulți alții.

Deși au fost foarte puține excepții, în general se poate afirma că atitudinea statului român față de alogenii săi a fost una de totală încredere în devotamentul lor, considerându-i cetățeni cu drepturi absolut egale, xenofobia fiind un sentiment cu totul străin poporului român.

Credem că s-a observat faptul că, exceptând numele celor doi malefici, Pintilie și Nicolski, am evitat să dăm și numele altora, care au făcut mult rău poporului nostru punându-se în slujba străinilor, dar preferăm să-i aruncăm în groapa uitării, chiar dacă unii vor spune că nu-i bine. În antichitate, după moartea tiranilor se obișnuia ca numele lor să fie șters de pe orice monument sau construcție. Noi o să-i ștergem din memoria colectivă.

Col. (r) Hagop Hairabetian

Începutul sfârșitului, Sau doar sfârșitul începutului?

Au rămas în istorie memorabilele cuvinte prin care Winston Churchill a definit punctul de cotitură în desfășurarea celui de al doilea Război Mondial: „Acesta nu este începutul sfârșitului, dar categoric este sfârșitul începutului”. Mulți dintre cercetătorii pasionați de istoria recentă a României încearcă să stabilească un moment cheie de care să poată fi legată desprinderea țării noastre din sufocanta îmbrățișare sovietică. Când s-a sfârșit durerosul proces început atunci când, pe un colț de hârtie, România a fost repartizată sferei de influență – practic ocupației – sovietice?

Așa după cum marile schimbări sunt rezultatul unui șir de evenimente, tot astfel și descătușarea României, consfințită prin Declarația de Independență din aprilie 1964, a fost precedată de numeroase acțiuni – unele zgomotoase, cum a fost plecarea în sunet de fanfare a trupelor sovietice de ocupație, altele mai ascunse, precum circularea Testamentului lui Petru cel Mare sau tipărirea cărții „Marx despre români”.

Rândurile ce urmează, dedicate primei ieșiri în lumea occidentală a conducerii României postbelice, sunt relevante pentru a înțelege unul dintre acele momente care au marcat „începutul sfârșitului” stăpânirii sovietice asupra României. Ele sunt valoroase prin aceea că reprezintă amintiri ale unor martori oculari.

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ LA CEA DE XV-A SESIUNE A ADUNĂRII GENERALE A ONU – SEPTEMBRIE 1960

La 30 august 1960, Marea Adunare Națională (MAN) s-a reunit având pe Ordinea de zi un singur punct: „*Situația internațională și politica externă a RPR*” – Raportor: Gh. Gheorghiu-Dej. Cu acest prilej a fost aprobată și componența delegației române care urma să participe la cea de a XV-a sesiune a ONU.

În expunerea prezentată deputaților, Gheorghiu-Dej a apreciat că dezarmarea era o sarcină urgentă și realistă și a subliniat posibilitatea coexistenței pașnice între state cu sisteme sociale și politice diferite, temă pe care avea să o expună și în cuvântarea sa din 27 septembrie în fața Adunării Generale a ONU. La finalul Sesiunii MAN, Ion Gheorghe Maurer a propus ca delegația României la cea de-a XV-a sesiune a ONU să fie condusă de Gheorghiu-Dej. Au fost propuși să facă parte din delegație Ștefan Voitec și Leonte Răutu, membri ai prezidiului MAN, Eduard Mezincescu, adjunct al ministrului Afacerilor Externe și Silviu

Brucan, ambasador la Misiunea permanentă a României pe lângă ONU. În componența delegației intrau și alți consilieri și experți, printre care se afla și Mircea Malița, consilier la Misiune, care lucra la New York din 1956 și devenise un diplomat de bază al României la ONU.

Deplasarea delegației române la New York, începută la 7 septembrie, urma a se face cu trenul și cu vaporul. S-a plecat cu un tren special din gara oficială Băneasa, fiind prezenți membrii guvernului, ai conducerii MAN și PMR, ai presei scrise și audiovizuale.

Interesant de remarcat era faptul că mijloacele media nu precizau nimic despre vaporul cu care urma să se efectueze călătoria peste ocean și nici din ce port urma să plece acesta. Gheorghiu-Dej prefera trenul în deplasările sale în țară și în străinătate, mai ales după accidentul aviatic din 5 noiembrie 1957, când avionul cu care se deplasau delegații români pentru aniversarea zilei de 7 noiembrie s-a prăbușit lângă aeroportul Vnukovo. În acel accident și-au pierdut viața ministrul de Externe Grigore Preoteasa și echipajul avionului. Chivu Stoica și Nicolae Ceaușescu au scăpat cu răni ușoare, peste două zile ei putând participa la festivități.

Trenul special a trecut prin Ungaria, Cehoslovacia și Polonia, ajungând apoi la Kaliningrad, fost Königsberg, în enclava Danzigului devenită din 1944 teritoriu al Federației ruse.

De aici s-a efectuat transferul în port, unde se afla motonava sovietică *Baltica*. Delegația URSS, a Bulgariei și cea a Ungariei, care erau deja îmbarcate, i-au întâmpinat și salutat pe români pe puntea vasului.

Desigur, împreună cu Gheorghiu-Dej, Ștefan Voitec și Leonte Răutu, se afla și col. Cernea, șeful Direcției pază demnitari din M.A.I., cu doi ofițeri. Pe motonavă s-au îmbarcat, de asemenea, câțiva consilieri și experți ai delegației române, precum și doi ziariști, B. Stoian și G. Ionescu.

Au ajuns la New York în dimineața zilei de luni, 19 septembrie ora 9. Fiecare dintre cele patru delegații au fost așteptate de reprezentanții țărilor lor, care le-au condus la locurile de cazare și apoi la sediile misiunilor. La debarcarea în port, Gheorghiu-Dej și ceilalți șefi de delegații au rostit un cuvânt de salut adresat new-yorkezilor și poporului american, menționând și motivul venirii lor, în acel an, la sediul ONU.

În timpul celor 23 de zile cât a participat la lucrările Adunării Generale, Gheorghiu-Dej a fost cazat în clădirea Misiunii României, de pe str. 93, amenajându-i-se un dormitor și un birou de lucru în complexul cifrului de la etajul III. Clădirea, deși veche, avea încăperi largi, precum și un lift. Masa a servit-o tot la Misiune, într-un salon destinat recepțiilor. Meniurile se pregăteau la bucătăria Misiunii de către bucătăreasa Ana Hanula, o femeie în jur de 55 de ani, care fusese angajată prin anii 1950, ca menajeră pentru Gheorghiu-Dej și fiicele sale. Era o ardeleancă destoinică, care știa bine dieta și preferințele culinare ale lui Gheorghiu-Dej și pregătea meniuri adecvate, din care nu lipsea carnea de pasăre. La un moment dat, Gheorghiu-Dej i s-a adresat „ospătarului” care îl servea – ofițer în garda de corp:

– Măi băieți, de unde procurați voi carnea asta de pasăre așa aspectuoasă și gustoasă? Asta aici în America cred că este foarte scumpă.

Ofițerul, care cunoștea situația, întrucât el făcea cumpărăturile pentru meniul lui Gheorghiu-Dej, împreună cu administratorul Misiunii, Georgescu și, câteodată și cu Ana Hanula, ca să aleagă ceea ce îi trebuia, i-a răspuns:

– Dimpotrivă, tovarășe Gheorghiu, aici carnea de pasăre și ouăle sunt alimentele cele mai ieftine, pentru că, după cum am aflat, se produc în sistem industrial, cu un randament deosebit de ridicat. În șase luni, un pui ajunge la 1 kg și jumătate – două; și tot după șase luni găinile încep ouatul. La noi, după cum știți, păsările crescute în sistem liber ajung la asemenea randament după 12 – 14 luni.

Gheorghiu-Dej a rămas contrariat și la o discuție cu Silviu Brucan, ambasadorul României la ONU, l-a întrebat dacă într-adevăr așa stau lucrurile. Brucan, ca să-și dea importanță, i-a răspuns cam în zefleMEA:

– Păi ce, credeți că numai astea-s minunățiile Americii? Sunt multe altele, nenumărate, nu numai în agricultură și zootehnie, dar și în alte domenii.

– Și voi aicea știți de ele?, a întrebat Gheorghiu-Dej făcând pe naivul.

– Nu numai că știm, dar le și folosim pe unele, după cum constatați și dumneavoastră, a mai zis Brucan plin de sine.

– Bine mă, dacă știți realizările lor așa de importante și le mai și folosiți, de ce nu le comunicați în țară, așa cum sunt, la MAE, la Agricultură, la alte ministere. Tu ești și ziarist, și mai și scrii pentru *Scântea*, ca și alți colegi de-ai tăi din presă. Reportajele voastre de aici despre SUA sunt pline numai de

aspecte negative, ca și când americanii ăștia ar fi pe marginea prăpastiei. Ori faptele nu stau așa. Voi ce faceți, ne mințiți?

Brucan, observând că gluma se îngroașă și știind că cu Gheorghiu-Dej nu era de glumit, a încercat să arunce pisica moartă în curtea Partidului:

– Păi, cu reportajele și scrisul la *Scânteia*, așa este linia Partidului, să scriem numai despre aspectele negative, urâte și să le mai îngroșăm și noi, imperialism în stadiul de putrefacție, nu-i așa?

Gheorghiu-Dej s-a enervat de-a binelea și i-a răspuns tăios:

– Care linie a Partidului, mă, că eu sunt primul secretar al Comitetului Central al PMR. Ați primit voi de la mine astfel de directive?

– Sigur, de la dumnevoastră direct nu am primit, dar directive sunt de la alții, de sub dumnevoastră, care ne spun că, pentru a evita greșelile, să ne orientăm după *Pravda*. Ce apare azi în *Pravda* preluăm și noi a doua zi, ori producem reportaje identice.

– O să mă edific eu când mă întorc acasă. O să pun capăt minciunilor, i-a mai zis Gheorghiu-Dej lui Silviu Brucan și l-a expediat.

Cam acesta a fost și ultima lui întrevvedere cu Dej. Peste câteva luni a fost rechemat în țară, scos din MAE și mutat ca președinte al Televiziunii. Deocamdată era încă destul de bine, dar se afla la capătul de sus al toboganului de unde a început alunecarea. După 1965 era doar un lector pe la diverse facultăți, își făcuse o carte de vizită și își dăduse titlul de profesor universitar (deși nu avea studii superioare). Își intensifica însă contactele cu reprezentanții media occidentale aflați în București și nu numai.

Gheorghiu-Dej l-a chemat la el pe ing. Gh. Răcuțeanu¹, atașatul pe probleme agricole de la ambasada României din Washington, întrebându-l ce știa despre producerea în sistem industrial a păsărilor și a produselor lor – carne și ouă. Omul, deși venit la post doar de un an, cunoștea problema. A răspuns că își strânsese deja un documentar cu informații și pliante, pe care le va trimite în țară cu primul curier. Dej l-a întrebat dacă astfel de utilaje fabricate în SUA se pot cumpăra și trimite în țară pentru a construi și la noi

¹ Gh. Răcuțeanu era inginer agronom, originar din Vânju Mare, Mehedinți. Urmase studiile la Institutul Agronomic din Craiova. După absolvirea facultății a lucrat câțiva ani la un IAS, de unde a fost selecționat de cadrele DIE din București, încadrat la sectorul T.S., pregătit și trimis în SUA la Ambasadă în calitate de atașat științific pe probleme de agricultură.

astfel de combinate. Răcuțeanu a răspuns că din câte știa el asemenea utilaje nu erau supuse embargoului și se puteau exporta.

– Uite, documentează-te bine, i-a zis Dej, află pe unde sunt combinatele astea și fabricile care produc utilajele, ce prețuri au, și tot ce trebuie să știm. Când ajung eu în țară, ți-l trimit pe Moghioroș (care era ministrul Agriculturii) cu încă unul sau doi specialiști de-ai lor, ca să vadă tot ce trebuie, tot ce e nevoie, ca până la anul să construim și noi în țară asemenea «fabrici» sau cum o să le denumim.

Așa a și fost. În anul 1961–1962 s-a și realizat primul complex-combinat de la Crevedia, care în 1962 a început să producă pui pentru carne și găini pentru ouă asemenea celor din SUA. La contractarea utilajelor s-a convenit cu firmele americane și trimiterea unor specialiști care să asiste la montarea, punerea în funcțiune și exploatarea lor.

În anii care au urmat, Gh. Răcuțeanu, când venea în țară, doar îi saluta pe șefii săi direcți. El mergea direct la ministrul Moghioroș și împreună cu el la Dej spre a raporta despre importarea butașilor de viță cu struguri fără sâmburi, semințe de legume și plante de mare randament etc, înființându-se astfel ferma specială de la Periș, cât și Institutul pentru industria alimentară de la Galați. În următorii ani au mai apărut combinatele de la Titu, de la Ianca din județul Brăila și cel de creștere a curcanilor în sistem industrial al dr. Plăcintă de la Bacău. Toate asemenea realizări se reflectau în condițiile de viață și nivelul de trai al românilor, care s-au obișnuit repede cu puii congelați.

LITORALUL DE LA ATLANTIC ÎN PENINSULA LONG ISLAND

Autoritățile SUA, FBI, limitaseră la insula centrală, Manhattan, deplasările liderilor „comuniști” veniți la Sesiunea ONU din septembrie 1960. La propunerea unui diplomat din Misiune, Gheorghiu-Dej a fost de acord să viziteze litoralul Oceanului Atlantic din peninsula Long Island, situat la 15–20 km la est de Manhattan. S-a cerut aprobarea de la Misiunea americană la ONU, așa cum se cerea de fiecare dată când diplomații trebuiau să se deplaseze în afara orașului.

FBI-ul a aprobat ieșirea lui Dej din Manhattan. Au plecat cu patru mașini, într-o sâmbătă, Dej, Voitec, Răutu, Mezincescu, doi aghiotanți din pază și încă trei diplomați din Misiune, între care și Mircea Malița.

Zona care i-a fost prezentată lui Gheorghiu-Dej era o zonă orientată spre est, ca și cea românească de la Mamaia, amenajată cu vile și hoteluri moderne, unde new-yorkezii își petreceau vacanțele și sfârșitul de săptămână și unde veneau și diplomați de la ambasadele străine acreditate la ONU, care în 1960 ajunseseră la circa 80. Ambasada URSS își cumpăraseră deja o vilă acolo pentru mulțimea de diplomați și funcționari ruși din Secretariatul ONU.

Lui Gheorghiu-Dej i-a plăcut foarte mult stațiunea. I-a atras atenția modul de așezare și amenajare a construcțiilor pentru turiști, facilitățile: hoteluri, restaurante, baruri, puncte de servire și autoservire cu răcoritoare, dulciuri, fructe, plaja și locurile de joacă pentru copii.

Apa Atlanticului era în acea zi liniștită și albastră, asemenea cerului după ploaie. Era caldă ca în mijloc de vară, deși vremea era de sfârșit de septembrie. Gheorghiu-Dej, vesel și satisfăcut de cele văzute, le-a spus celor de față:

– Acum cred că știu cum o să amenajăm litoralul nostru.

Astfel a fost modernizată, reconstruită, stațiunea Mamaia în anul 1961, iar în anul 1962 a fost vizitată de peste zece mii de turiști occidentali, mai ales că prețurile reprezentau atunci mai puțin de jumătate din cele practicate în stațiunile italo-spaniole sau cele grecești și iugoslave.

*

Dar nu doar preocuparea de a prelua și folosi tot ce este bun pentru țară a marcat această vizită. Participând la cea de-a XV-a Sesiune a ONU, Gheorghiu-Dej a rostit două discursuri în Adunarea generală: primul la 27 septembrie, privind poziția României față de problemele stringente ale umanității din acel moment, și al doilea la 6 octombrie, privind necesitatea și dreptul R.P. Chineze de a deveni membră a ONU.

Luările sale de cuvânt au fost judicios elaborate, evitând cu grijă să provoace resentimente, să creeze stări conflictuale.

Tot ce a văzut și ascultat din expunerile unor șefi de stat și guvern i-au deschis noi orizonturi de înțelegere a ceea ce înseamnă relațiile internaționale, apreciate de la nivelul cel mai înalt al Organizației Națiunilor Unite. Astfel, s-a convins o dată în plus că România își poate determina o politică a sa și în propriile interese, fără a se mai teme de ce zice sau ce face „fratele cel mare”. Mai târziu, în 1962, se convingea că fratele cel mare era cât pe ce să provoace un război atomic

fără cel puțin să-l fi informat. A hotărât atunci că România își poate determina singură relațiile cu fiecare stat al lumii și a acționat în consecință.

Prezența lui Gheorghiu-Dej la ONU a prefăcut schimbările din politica României devenite vizibile în anii 1962–63 și culminând cu Declarația din 24 aprilie 1964. Atitudinea și manifestările lui Hrușciiov, atât în călătoria de șapte zile pe vasul *Baltica*, cât și din timpul Sesiunii ONU, l-au dezamăgit, l-au dezgustat pe Dej, i-au întărit determinarea de a înceta supunerea necondiționată față de „fratele cel mare”.

Spre sfârșitul prezenței sale la Sesiune, Gheorghiu-Dej a oferit o recepție șefilor de stat împreună cu care venise pe vasul *Baltica*. Folosind ocazia, Hrușciiov l-a întrebat dacă vrea să se înapoieze cu el cu avionul. Aceasta întrucât Hrușciiov ceruse să i se trimită de la Moscova un Tupolev 114 cu care să se întoarcă la Moscova. Pe nava *Baltica* se supăraseră rău de tot. La 3–4 zile după ce delegații au debarcat de pe motonavă a dezertat un matelot care a cerut azil politic. Acestuia i-a fost acordat imediat azil și toate mijloacele media l-au hărțuit permanent pe Hrușciiov cu declarațiile marinarului rus de pe motonava *Baltica*.

Dej a refuzat cu tact invitația, invocând întâlnirile pe care le avea programate la Paris și Viena.

La 12 octombrie 1960, delegația condusă de Gheorghiu-Dej s-a îmbarcat pe vasul de croazieră *Queen Mary* cu care va străbate Atlanticul de la vest spre est, până în portul francez Cherbourg, în timp de cinci zile, într-o atmosferă de destindere și satisfacție pentru ceea ce se realizase, dar și de grijă pentru ceea ce urma în viitor.

Mulți analiști au remarcat ca un aspect simbolic faptul că Dej a plecat în SUA cu motonava *Baltica* și s-a întors pe transatlanticul *Queen Mary*.

Gr. Aldescu-Aldea

In dialog cu toti romanii

Despre fosta Securitate s-a scris în fel și chip. Asupra instituției și a oamenilor ei au fost aruncate culpe dintre cele mai abjecte, mai josnice, mai fantasmagorice. Începute cu delirul „Securiști-Teroriști”, lansat în primul rând prin televiziunea care își alăturase titlul pompos de „liberă”, dar nu numai prin aceasta, ci și prin câteva ziare sau reviste și chiar cărți cu pretenția de autoritate științifică, invectivele au îmbrăcat forme inimaginabile pentru o minte sănătoasă.

Însumate, pâraiele de orduri au devenit un râu. Repetate în cele mai diferite tonalități – acum strigate cu indignare, acum șoptite ca un secret obținut din surse de mare valoare – minciunile și-au căpătat o pojghiță de credibilitate. Nefiind combătute de către cei care erau înfierați cu mânie proletară, acuzele au dobândit aura veridicității.

Cei care au conceput acest plan, indiscutabil profesioniști în arta manipulării maselor, au folosit din plin predispoziția pe care o avea cetățeanul român mediu, în 1989 și în primii ani ce i-au urmat, de a lua de bune afirmațiile făcute la postul de televiziune sau în marile ziare. Ei ar putea fi parțial scuzați ca executanți ai ordinelor primite de la foruri superioare. Dar numai parțial, întrucât consecința propagandei lor mincinoase se măsoară în morți și răniți, în conștiințe pervertite, inoculate cu morbul urii.

Dar pentru cei care au aplicat acest plan nu se pot însă găsi niciun fel de scuze. Și nici nu am auzit de vreunul dintre ei care să-și facă mea culpa. Cum se simt astăzi cei care descriau uciderea „gorilelor teroriste” în fața Ministerului Apărării? Dar cei care prezentau cusăturile făcute unor cadavre la autopsie drept dovezi ale torturilor medievale la care acei nefericiți ar fi fost supuși? Dar ofițerul de la Sibiu care raporta cum a tras cu automatul în ofițerul de securitate rănit și căzut la pământ până când acesta nu a mai mișcat? Dar procurorii militari care desfășurau anchete nu pentru a afla adevărul, ci pentru a ajunge la soluțiile dictate de sus?

Șirul întrebărilor este practic infinit. Ceea ce se poate constata fără investigații profunde este faptul că majoritatea celor care s-au înscris în acest cor al acuzatorilor au prosperat. Au luat în stăpânire ziare, edituri, terenuri... Au intrat în politică și s-au cățarat la înălțimi amețitoare... Au dobândit grade militare pe bandă rulantă devenind care mai de care generali cu epoleții încărcăți de stele mari și lucitoare...

Nimeni nu i-a întrebat atunci „Pe ce te bazezi, domnule, când faci asemenea afirmații?” Și nimeni nu îi întreabă nici acum.

Ba mai mult, ei și-au creat în jur o gardă pretoriană, care în schimbul unor avantaje materiale deloc neglijabile, este gata oricând să îi apere vociferând, protestând zgomotos, acuzând vehement, în stilul deja exersat.

În declarația de presă susținută imediat după recuperarea și aducerea în țară a condamnatului Omar Hayssam, la întrebarea inoportună a unui reporter, președintele României a răspuns că, din rațiuni de siguranță

națională și pentru protecția ofițerilor de informații implicați în acest caz, nu se vor face dezvăluiri mai ample.

Este un punct de vedere pe care îl sprijinim întrutotul.

Întrebarea noastră firească este de ce oare președintele nu a gândit la fel atunci când a dispus să se facă publice acțiuni și nume ale unor ofițeri de informații care, tot în interesul siguranței naționale, au acționat anterior anului 1989?

Rubrica noastră „Memorie profesională” a încercat să aducă în atenția cititorului fapte reale din domeniul activității de informații. Și îl lăsăm pe fiecare să pună alături relațiile noastre, întotdeauna verificabile, cu acuzele formulate nu o singură dată de sub plapuma călduroasă a OUG 24/2008.

În articolul precedent am prezentat câteva aspecte legate de participarea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej la cea de a XV-a sesiune a Adunării Generale a ONU.

Iată și o întâmplare petrecută în timpul vizitei, care pune în evidență o latură a activității de informații externe: oportunitatea și utilitatea informațiilor în contextul unor evenimente aflate în derulare.

Redacția

În prima sâmbătă, 20 septembrie 1960, după sosirea delegației și cazarea lui Gheorghiu-Dej în sediul Misiunii României la ONU, pe str. 93 East, organizațiile politice ale românilor plecați din țară după război au organizat o demonstrație de protest în fața Misiunii. Poliția le-a aprobat un spațiu de 25–30 mp împrejmuit cu grilaje metalice, limitându-le durata manifestației la două ore, între 10 și 12. Cu o zi înainte, Poliția a anunțat Misiunea, informând totodată că va delega un polițist să stea în fața Misiunii pe timpul demonstrației. A recomandat ca mașinile cu număr diplomatic să fie parcate în alte locuri, în timpul celor două ore circulația fiind închisă în porțiunea de stradă dintre Park-Avenue și Madison-Avenue.

Fiind zi nelucrătoare, Gheorghiu-Dej și majoritatea membrilor delegației erau la Misiune. În jurul orei zece, spațiul respectiv a fost ocupat de demonstranți. Aveau cu ei un steag vechi românesc, cu stema regală, și unul al SUA, plus câteva pancarte cu inscripții injurioase la adresa delegației și a membrilor Misiunii. Pe una scria „Tinichigiilor, afară cu voi”. S-au strâns 35–40 inși. S-au învârtit în țarc timp de două ore, strigând sloganuri cu diverse amenințări. Polițistul și portarul de serviciu stăteau pe scară la ușa Misiunii. Dej și unii dintre delegați au privit pe ferestrele de la etaj și parter 10–15 minute și apoi s-au retras în birourile lor. La ora 12 demonstranții au plecat, polițiștii și-au luat într-o mașină grilajele și s-a redeschis și circulația.

Gheorghiu-Dej s-a interesat la diplomații din Misiune dacă recunoscuseră pe vreunul dintre manifestanți. Nu fusese recunoscut decât Dumitru Boian, care era portar la un bloc din apropiere pe Park-Avenue și care se cunoștea și vorbea cu majoritatea membrilor Misiunii care treceau prin fața blocului unde lucra el. El scotea și un fel de publicație, în engleză, de 4–6 pagini, cu articole anticomuniste din presa emigrației sau cea locală.

Unul dintre diplomați, secretar II, avea în seara respectivă programată o întrevvedere cu un „amic”, unul dintre emigranții mai vechi, venit în SUA prin 1940, care îi cunoștea bine pe toți noii veniți de după 1945 și care participase la demonstrație. Bănuind că acțiunea a stârnit oarecare interes pentru liderii români, el pregătise o informare cu numele tuturor participanților.

Seara, pe la orele 23, Gheorghiu-Dej a primit o notă detaliată cu inițiatorii demonstrației și cu numele, ocupația și locurile de unde veneau participanții. Demonstrația fusese organizată, ca de obicei, de CNR (Comitetul Național Român), condus de Constantin Vișoianu și Iancu Zisu, Liga românilor liberi, înființată de generalul N. Rădescu, fost prim-ministru și condusă la momentul respectiv de Mihai Fărcășanu, Biroul Europei libere din New York condus de Pascal Teodorescu Valahu și Mihai Handrabura, și preotul Florian Gâldău de la Biserica ortodoxă a românilor din New York și împrejurimi.

Diplomatul respectiv a fost chemat de Gheorghiu-Dej, felicitat pentru promptitudinea informației și conținutul ei. Alte demonstrații sau incidente neplăcute cu emigrația nu au mai fost.

În ziua de sâmbătă, 8 octombrie, la Misiunea din New York, Gheorghiu-Dej a avut o întâlnire cu un grup de români americani, reprezentând colonii românești din diverse state ale SUA, circa 35–40 persoane. La întâlnire au participat și membrii delegației, câțiva diplomați din Misiune, precum și ambasadorul George Macovescu de la Ambasada României din capitala SUA. Au adus salutul lor și al grupurilor de români din orașele de unde veneau: episcopul Andrei Moldovan și Maria Milia din Detroit, Nicolae Bolându din Cleveland, fost președinte al Asociației Uniunea și Liga românilor americani, avocatul Ion Vintilă din Cleveland, John Popescu din Monroe-Michigan, Victor Blaga din Detroit, editor al ziarului „*Românul American*” ce apărea la Detroit în limba română, Spiridon Comăniță din Yongston – Pennsylvania.

Gheorghiu-Dej le-a mulțumit tuturor, le-a făcut o scurtă expunere cu situația prezentă din țară, a răspuns la unele întrebări și s-a întreținut cu participanții peste patru ore, într-o atmosferă de respect și prietenie.

Grigore Aldescu-Aldea

România în fața invaziei - Amintiri ale generalului Neagu Cosma

Omagiem în acest număr personalitatea generalului Neagu Cosma, fost șef al contraspionajului românesc (1960-1973), unul dintre cei care au marcat istoria serviciului național de informații, prezentând fragmente dintr-un interviu al acestuia din martie 1999, publicat în 2010 pe blogul ziaristului Călin Mihăescu¹. Printre altele, interviul evocă și momente legate de invadarea Cehoslovaciei de către trupe ale Tratatului de la Varșovia, cu notabila excepție a României, în august 1968, și trădarea lui Ion Mihai Pacepa din 1978.

CEAUȘESCU A ZIS: „DACĂ VIN ÎI PRIMIM CU GLOANȚE”

Călin Mihăescu: Stimate domnule general Neagu Cosma, recent revista britanică „The Observer” a stârnit vâlvă în jurul evenimentelor din vara lui 1968, dezvăluind că imediat după ocuparea abuzivă de către sovietici a Cehoslovaciei, România era expusă în mod iminent unui pericol asemănător, iar guvernul englez era bine informat asupra intenției rușilor de a invada și România, situație la care britanicii erau hotărâți să răspundă declarând război Uniunii Sovietice. Dumneavoastră, ca director în acea perioadă al Serviciului de Contraspionaj al României, ce știați despre posibilitatea ca România să fie atacată militar?

NEAGU COSMA: Da, înțeleg... S-au trezit acum englezii, și bine că s-au trezit și au spus public că în 1968 România a fost în mare pericol de a fi invadată de sovietici și că poziția guvernului englez atunci a fost fermă, intenționând chiar intervenția armată pentru a apăra România. Mie parcă nu-mi vine să cred că au fost într-atât de

¹ <http://calinmihaescu.wordpress.com/2010/07/28/romania-in-fata-invaziei-interviu-cu-generalul-de-securitate-neagu-cosma/>

hotărâți, dar desprind din chestia asta faptul că englezii erau îngrijorați că aici putea să înceapă o poveste care să complice lucrurile. Dezvăluirea revistei britanice confirmă ceea ce eu și generalul Ion Stănescu, șeful Securității în 1968, am mai dezvăluit în cartea apărută în vara anului 1998 (*„În anul 1968 a fost programată și invadarea României”*), deci confirmă că pericolul invaziei **a fost real și nu imaginar**. Sunt bune asemenea clarificări, pentru că unii dintre ai noștri, unii care vor să o facă pe interesanții, care nu au informații dar pozează a fi bine informați... și dau prioritate propriilor păreri și gânduri, spunând că a fost un joc al lui Ceaușescu, al puterii de la București, că de fapt rușii nu au avut o asemenea intenție de a ne invada și că ar fi fost doar o strategie a lui Ceaușescu pentru a-și consolida poziția pentru a deveni lider internațional, cu o recunoaștere mai largă. Ba unii au și spus că ce s-a întâmplat atunci la Palatul Regal, cu discursul, a fost o mascaradă, sau poate nu atât de brutal au zis-o, dar au zis-o cam așa: că poate n-ar fi trebuit să se dea frâu liber unor porniri și unor jocuri meschine.

N-au fost nici un fel de jocuri meschine, ci **România a fost în pericol de a fi invadată**.

De unde știi astea? Știu pentru că în anii aceia lucram în Securitatea Română. Eram șeful contraspionajului și, pentru cine nu știe, vreau să spun că această structură de informații adună tot felul de date, de fapte și informații care se referă la interesele României. Contraspionajul se află într-o luptă de-a „hoții și gardiștii” cu spionii. Unii pătrund să fure informații, contraspionii încearcă să-i oprească, să-i anihileze. Deci este un contact cu surse bine informate privind România, dacă ne referim la contraspionajul român, și din sursele acelea bine informate care au legătură cu serviciile de informații ale altor state, am aflat că România era într-adevăr în mare pericol. Și vreau să vă spun că nici o acțiune de anvergură celei din 1968 nu se pornea fără informații obținute de serviciile abilitate. Își trimiteau oameni afară, îi activau pe cei din interior, căutau alții ș.a.m.d. Noi fiind pe urmele lor, am știut aceste lucruri...

Deci am știut, și pe baza informațiilor acestea Ceaușescu a fost în măsură să aprecieze lucid și exact situația, ba a încercat să-i ajute și pe alții: **I-a prevenit personal și pe Dubcek. L-a prevenit și pe Tito**, căci era vizată și Iugoslavia. Am fost la curent, am luat contramăsuri (...) pe toate liniile: armată, diplomatie, servicii secrete, pentru a fi la curent cu acțiunea care viza țara noastră și pentru a o contracara.

Călin Mihăescu: S-a făcut un plan atunci care mergea până la capăt? Adică: să ne batem cât putem, ce să facem când ne-au bătut, că sunt mai tari și mai mari, unde ne ducem, și așa mai departe...?

NEAGU COSMA: Planul era de ripostă, fără nici o îndoială. Ceaușescu nu a făcut greșeala pe care a făcut-o Dubcek, să spună că dacă rușii vin îi primim cu flori. Nu! Ceaușescu a zis: „**Dacă vin îi primim cu gloanțe!**”

Călin Mihăescu: Și dacă teritoriul României ar fi fost ocupat total?

NEAGU COSMA: Problema stătea cam așa: să opunem rezistență, conștienți fiind că nu o să putem să rezistăm prea mult și până la capăt, pentru că era vorba despre un colos care năvălea peste noi. Dar ne-am fi bătut ca lumea, dacă ne retrăgeam în munți, citadela aceasta naturală putea să ne apere. Încercam să-i convingem pe sârbi, Tito chiar își dăduse acordul, ca la nevoie **să ne retragem în Iugoslavia și să facem front comun, dacă atacă și Iugoslavia.**

Călin Mihăescu: Dar probabil și Iugoslavia ar fi fost învinsă și ar fi fost ocupată total?

NEAGU COSMA: Domnule, e foarte greu de crezut că, extinzându-se atât de mult războiul, nimeni n-ar fi intervenit, că s-ar fi uitat lumea la noi cum ne luptăm și cu asta basta. Păi dacă ocupau România, ocupau Iugoslavia, apoi era clar că ocupau și Austria, mai ales că și această țară făcea parte din planul lor de cuceriri pentru 1968. Cineva reacționa! Nu neapărat de dragul nostru... Ca dovadă, iată că guvernul englez a luat chestia foarte în serios și a luat și o decizie: intervenția armată. Nu neapărat când ar fi venit rușii spre București, dar când ar fi venit spre Viena, probabil că interveneau.

Deci planul undeva **trebuia să se oprească**. În afară de aceasta, exista o experiență a războiului din vremea conflictului partizanilor sârbi cu *Wehrmacht*-ul. Sârbii erau în stare să reziste mult, fiindcă e vorba de un popor foarte viteaz și patriot și de condițiile naturale: munții lor le-au permis să reziste ani întregi, când s-au bătut cu nemții. Divizii întregi au fost imobilizate de partizanii sârbi. Deci chestiunea era să ne batem, să nu admitem invazia, să nu venim cu buchetul de flori, ci să venim cu Kalașnikovul lor. Ei nu, că avem și Kalașnikov-urile noastre, căci mai fabricam armament foarte competitiv. Nu știu acum ce se mai fabrică...

Deci, asta era chestiunea: în '68: România era în mare pericol de invazie.

ARMATA UNGARIEI AVEA CA OBIECTIV TRANSILVANIA

Călin Mihăescu: Cât de precise erau acest informații privitoare la invadarea României? Știu că în privința invadării Cehoslovaciei data s-a știut precis. Dar în cazul României s-a știut o dată exactă?

NEAGU COSMA: A fost așa: inițial informațiile pe care le-am avut noi, cei din Securitate (și a avut și Armata o sursă care a dat niște informații valoroase) spuneau că invazia va fi **concomitentă** în Cehoslovacia și România. O a doua informație, cu circa zece zile după prima, ne-a arătat că au eşalonat-o. De-acum trebuia să se facă în trepte: întâi Cehoslovacia și la circa 2 săptămâni, România și peste încă 2 săptămâni invadarea Iugoslaviei. Așa a fost programată invazia. Probabil și pentru a sonda situația, să vadă cum iese cu Cehoslovacia să nu-și disperseze prea mult forțele și poate că au intrat puțin la idei, deoarece România a fost fermă de la început. **Lor le-a fost foarte clar că România ripostează.** Și nu știu dacă erau prea amatori de un război atunci. Erau amatori de cuceriri, de invazii, dar nu și de război și cred că această chestiune i-a pus puțin pe gânduri. Sigur că diplomația românească a jucat atunci un mare rol. Începând de la Ceaușescu, Maurer, au fost împânzite cancelariile lumii și au dat alarma. Și, ca dovadă, au și intervenit aceste cancelarii, în sensul că au atenționat URSS-ul. Și Washington-ul a atenționat Moscova, și De Gaulle a atenționat Moscova, și chinezii au atenționat Moscova. Au cam sărit toți pe ei.

Călin Mihăescu: Dacă ar fi fost invadată România, Transilvania ar fi fost făcută cadou Ungariei?

NEAGU COSMA: Nu am nici o îndoială. Ar fi intervenit pe teritoriul României inclusiv armata ungară, cum au intervenit în Cehoslovacia, și desigur că **armata Ungariei avea ca obiectiv Transilvania.** Rușii, precum și aliații lor, aveau atunci tot interesul ca această „nucă tare”, cum se prezenta atunci România, să fie spartă. Și cum putea să fie spartă? Prin sfârtecarea teritorială! Nu aveau nevoie aici de un stat (...) puternic, să joace un anumit rol. Și deci **Transilvania ar fi fost dată Ungariei, bulgarii interveneau în Dobrogea; rușii își întindeau probabil dominația nu numai până la Prut, ci până la Milcov și așa mai departe...** Adică România era în pericolul de a fi

desființată ca stat. Nu sunt simple supoziții. Intră în logica momentului, a mârșăviei puse la cale.

Călin Mihăescu: Seamănă cu scenariul despre care se aude că unii ar fi încercat să-l realizeze în decembrie '89 ...

NEAGU COSMA: Până la '89 am mai avut deja o confirmare că rușii au fost foarte preocupați de România. Încă de prin '73 conducerea armatei sovietice prezenta conducerii politice planuri de invazie a României. S-a găsit în arhiva Partidului Socialist Unit din R.D.G. un document în care ministrul sovietic al apărării comunica conducerii PSUG că în '73 a prezentat **planul de „liniștire” a României**, pentru că trebuia „liniștită” România. Era foarte gălăgioasă și pentru sovietici incomodă și periculoasă, iar aceștia în '73 încă nutreau planuri de invazie a României.

Călin Mihăescu: În toată lupta ascunsă sau fățișă a României împotriva colosului sovietic, ați simțit vreodată sprijin sau trădare din exterior, de la „țările frățești” sau din Occident?

NEAGU COSMA: Poate întrebarea dumitale este prea largă, prea cuprinzătoare ... Dar pot să spun așa: că la un moment dat România rămăsese **singură** în cadrul Tratatului de la Varșovia și al CAER. Prin poziția clară, fermă, de neamestec în treburile interne ale altor state, prin dorința de a ne conduce singuri, rămăseserăm singuri. Ceilalți țineau isonul. Nu deschidea gura un reprezentant al Moscovei, fără să nu se ridice ceilalți reprezentanți ai „țărilor frățești” să aplaude. Nici vorbă nu era să găsim sprijin la cineva. Deși erau momente când în particular ne mai ziceau „știți, voi românii, ați avut dreptate, dar noi nu puteam altfel”. Desigur, nu la nivele prea înalte, ci la nivele mai de... „tehnicieni” care își dădeau bine seama că poziția noastră era realistă și patriotică. Le convenea și lor! Și ei ar fi vrut să fie așa (...)

În fața conducerii Moscovei, conducerea României se afla singură, neprimind nici un fel de sprijin (...) din partea altor state socialiste din Tratatul de la Varșovia. La nivelul eșalonului al II-lea, au fost însă destui care țineau cu noi, informându-ne și atenționându-ne despre mișcările Moscovei. Nu se putea pune bază pe conducerile țărilor frățești. Rămăsesem singuri pentru că toți ceilalți cântau așa cum spunea Moscova.

La noi se produsese o mare minune, ca să zic așa. Adică, acest curent naționalist învinsese. Iar conducerea (...) noastră era o conducere patriotică.

Ținea cu țara! Eu fac abstracție de diversele greșeli care s-au făcut în interior și mă refer doar la politica externă de grijă pentru țară, pentru interesul național. Au fost toți preocupați ca țara să iasă în câștig (...).

CUM NE OCUPAM DE AMERICANI, DE CIA, AȘA NE OCUPAM ȘI DE KGB

Călin Mihăescu: Care au fost cauzele acestei reușite în ieșirea de pe orbita fixată de Moscova? De ce nu au reușit și polonezii și ungurii, care acum sunt felicitati ca sunt atât de europeni...?

NEAGU COSMA: Sunt oameni în țara asta care pot să răspundă mult mai competent, mai convingător, cu argumente mai multe, decât aș putea să o fac eu...

Călin Mihăescu: Dar din punctul de vedere al specialității dumneavoastră, ne puteți da un răspuns?

NEAGU COSMA: Da! Vreau să vă spun că în noi toți a fost inoculat simțământul de român, de patriot. Poate că am fost și foarte strânși, foarte apăsați și copleșiți după 1944 de amestecul străin, poate mai mult decât alții, ceea ce a provocat un reviriment al demnității naționale mai mult decât la alții. Pentru că la noi au năvălit ca hienele după 1944 tot felul de venetici neaveniți, numai neromâni. În proporție de 80-90% au fost neromâni la conducerea de partid și în structurile Securității în anii Gulagului. Când s-a cântat în strună ocupantului, cei care l-au ajutat pe ocupant să ne țină sub control și să ne exploateze, au fost alogeni! Foarte puțini români au fost în faza aceea de început. Noi,ăștia mai tineri, care încercam să accedem în diverse structuri, ne-am dat seama unde este dușmanul și am luptat împotriva lui, mai întâi tăcut, apoi tot mai fățiș. Iar curentul naționalist a fost sprijinit de câțiva buni români din conducerea țării. În această privință cel mai mare merit îl are Gheorghiu-Dej.

Ca să vă dați seama de naționalismul lui Gheorghiu-Dej, să știți că înainte de 1944, pe când se afla în temniță, i s-a propus să fie scos, dus la Moscova și să acționeze de acolo ca agent al Kominternului, iar el a refuzat, preferând să rămână în temniță ca român, decât afară ca NKVD-ist. A preferat să rămână în închisoare și să cultive românismul, pentru că el asta a făcut și după 1944, deși reprezenta o insuliță infimă într-un ocean de alogeni, fiind încercuit efectiv de aceștia. Totuși, el

a reușit să manevreze lucrurile astfel încât să îi elimine total pe străini, fiind un tip foarte abil și inteligent, un mare diplomat.

Păi, să revedem de exemplu componența Secretariatului CC. Iat-o: Ana Pauker, care venea de la Moscova și pe care o chema Rabinsohn. Apoi mai era Vasile Luca alias Luca Laszlo. Amândoi erau ofițeri NKVD. Mai era Teohari Georgescu pe care de fapt îl chema Tescovici Nuhăm și abia în sfârșit, Gheorghiu-Dej. Iată deci că era în minoritate. Totuși a reușit să-i răzbească, chiar dacă și eșaloanele de mai jos erau formate tot din alogeni. Încet-încet au fost înlăturați, s-a creat un nucleu patriotic în conducerea de partid. Acesta este un mare merit al lui Dej. Au venit ai lui, mă rog, unii cu limitele lor, alții oameni de valoare, dar români (...). Toți au acționat la unison pentru nevoia de independență națională. Și au fost înlăturați străinii. Mai întâi ne-am eliberat economic, fiind desființate Sovromurile, pe urmă ne-am eliberat pe plan cultural, apoi, în 1958, Armata Roșie a fost determinată să-și ia tălpășița de aici și sigur că până la urmă ne-am permis să lucrăm fățîș, strigându-ne dreptul în gura mare, când știam că în interior putem fi stăpâni pe noi.

Și conjunctura internațională a început să fie mai favorabilă. A fost luat în seamă ce se întâmpla în România, am fost încurajați. Am primit și ajutoare, nu pomeni, putând să ne industrializăm și să ne facem și industrie de armament și să avem o armată puternică, adică au fost niște lucruri care ne-au favorizat. Ne-au favorizat în primul rând datorită faptului că aici conducerea s-a gândit la interesul național al țării și nu au fost fisuri. Vreau să vă spun că pe linia noastră de contraspionaj, încă din 1962 am organizat structuri speciale de identificare, de urmărire, de eliminare a oamenilor Moscovei. Noi aveam în Contraspionaj „consilieri” sovietici, dar în același timp aveam și structuri cu care îi supravegheam.

Călin Mihăescu: Acest lucru a creat ceva „supărări” la Kremlin?

NEAGU COSMA: A creat începând cu 1964, când s-au oficializat structurile de contraspionaj orientate împotriva agenților din țările socialiste. Agenții Moscovei au fost chemați și avertizați: „Știm că lucrați pentru KGB. Pentru tot ce ați făcut până acum nu avem nici o pretenție, așa au fost vremurile, tulburi. Pentru ce veți face de aici încolo o s-o pățiți urât...” Și sigur că s-a aflat la Moscova! Dar de acum nu mai avea nici o importanță. De acum

nu se mai lucra cu mare discreție. Se lucra fățiș. Se prezentau documente, se prezentau dosare: „Uite ce faceți voi... Uite cum vă amestecați...” Am început să cerem, să avem pretenții: „Să ne dați tezaurul! Să ne dați arhivele pe care ni le-ați furat!” Adică, deja atitudinea era fățișă de acum. Și pe linia noastră s-a lucrat foarte intens pentru a-i înlătura pe oamenii Moscovei și ai sateliților ei (...) de acolo de unde ar fi putut să aducă daune, pentru a nu mai avea în mână frâiele forței cu care să ne lovească. Mă refer la cei care au fost identificați, cunoscuți că așa, neștiuți, permanent se infiltrează. Dar ne ocupam organizat de ei. Cum ne ocupam de americani, de CIA, așa ne ocupam și de KGB.

Călin Mihăescu: În perioada în care s-a lucrat discret împotriva KGB-ului (...), s-au întâmplat și cazuri în care oamenii Securității să plătească tribut de sânge cauzei naționale?

NEAGU COSMA: Nu! Nu, niciodată! În vremea când se lucra discret, acțiunea a fost impecabil camuflată, deghizată. Nu am avut nici un semnal că ei ar fi aflat. Au fost aleși ofițeri profesioniști, buni, patrioți verificați, oameni discreți, nu cu „gura mare”...

ÎN LOC DE DAT AFARĂ, PACEPA S-A ALES FĂCUT ȘI MAI MARE

Călin Mihăescu: Dar acțiunile occidentale, ale celui alt bloc, în ce constau? Spre ce se orientau ei, ce urmăreau pe teritoriul României? Ce făceau CIA, serviciile franceze, vest-germane, britanice?

NEAGU COSMA: Au fost mai multe etape! Într-o primă etapă, după '45, după ce ne-au vândut, că ei ne-au vândut, occidentalii ne-au dat sovieticilor, au început să se intereseze, creându-și rețele, activându-le pe cele vechi, trimițându-și altele de afară, la început prin cadrul Comisiei Aliate de Control, apoi în toate formele au început să se intereseze ce fac rușii aici. În primul rând rușii au fost în vizor. Cât de mulți sunt, cât de bine sunt organizați, ce activități au... Și legat de asta, ce fac rușii cu România, cu conducerea, ce infiltrații au etc...

Pe măsură ce rușii intrau într-un plan secund aici, intram noi pe primul plan, ca „satelit” al Moscovei, ca aliat. Și ce-i interesa? Ce interesează spionajul... Tot ce înseamnă potențial într-o țară: politic, economic (...) și așa

mai departe... Resurse umane, materiale, armată, dotare. Nu exista sector să nu fie în atenție.

Călin Mihăescu: Cum încercau să-și ducă la îndeplinire aceste sarcini?

NEAGU COSMA: În fel și chip. Sigur că arma principală era rețeaua de agenți. Rețeaua de agenți care era strecurată din afară și frecvent se folosea atunci calea aceasta, fie prin parașutări de echipe de spioni, fie lansați peste frontiera de uscat, fie că ieșeau din mare în costum de scafandru, aduși în apropiere de țărm cu submarinul sau vaporul. Și adesea se întâmpla ca la destinație să fie special întâmpinați de băieții noștri, care numai cu flori nu îi primeau. Securitatea a fost destul de puternică, pentru că cel puțin pe linie de Contraspionaj, unde am lucrat, știu că ne-am împlinit bine datoria. Puțini dintre agresori au scăpat, dacă au scăpat. Erau repede prinși, anihilați... Spre exemplu, sistemul ăsta cu parașutările, deja de prin '53-'54 i-am pus în situația să renunțe la el. Pentru că în afară de ponoase și cheltuieli nu au primit nimic. Noi eram foarte bine infiltrați, chiar acolo unde puneau ei la cale treburile. Noi doar îi așteptam să vină. Pe mulți i-am întors împotriva lor, am inițiat jocuri duble pentru a le crea iluzia că stau bine, dar stăteau de fapt în palmele noastre...

Călin Mihăescu: Dar cazul Pacepa?

NEAGU COSMA: Pacepa?! Spionajul american a lucrat foarte direct și foarte brutal. Nu numai cu România și nu numai atunci. ăsta este sistemul american. Nu este un organism subtil. El se sprijină pe bani, pe forța lui, pe prestigiul lui, pe forța materială, pe renumele Americii. Vine direct: „Vii cu noi, atât îți dăm, nu vii cu noi, *Good bye!*” Foarte puține acțiuni au fost subtile. Au apelat la mulți. Unii veneau și ne informau, am pornit jocuri duble. Eu și acum știu vreo doi – trei despre care americanii cred că sunt ai lor, dar ei au fost ai noștri chiar de la început. Dar au avut și succese! Iată: Pacepa. L-au recrutat nemții. Germania Federală l-a recrutat în '59 – începutul lui '60. A fost o acțiune acolo, nu avem timp s-o detaliem. Dar la acțiunea aceea, Pacepa a trecut de partea lor. S-a cam știut din start. A fost o încercare atunci de verificare, dar până la urmă s-a șters cu buretele.

În sfârșit, aproape douăzeci de ani a lucrat pentru CIA. Pe parcurs am avut informații clare, certe, venite constant. Dar sistemul politic era cel pe care îl știm, iar eu aș putea să spun că într-un regim dictatorial orice e posibil. Nimeni nu avea permisiunea să se ocupe de Pacepa.

Călin Mihăescu: Ne spuneți odată că Brejnev l-ar fi avertizat pe Ceaușescu...

NEAGU COSMA: – Da... La un moment dat a fost chiar așa..., o chestie ridicolă. La o întâlnire în Crimeea între Ceușescu și Brejnev, în final acesta i-a zis: „*Fii atent, Nikolai, că un general de-al vostru a trădat. E cu americanii*”. Și Nikolai al nostru, care avea cea mai mare încredere în Pacepa, încredere inspirată de coana Lenuța, de la aeroport a dat dispoziție să vină Pacepa. Să vină la Neptun, că el pleca la Neptun, la malul mării. Și s-a dus Pacepa la Neptun. Și i-a zis Ceaușescu: „*Auzi măi, ia caută tu, că e un general care trădează pentru americani!*” Dar chestia asta Pacepa o mai pățise. Am dat noi o informație, de la Contraspionaj, care era certă, chiar certă, că Pacepa era vinovat, adică situația rezumată a stat cam așa: aveam noi un agent în Franța, care ne dădea informații foarte bune, multe din ele interesau Spionajul, adică sectorul unde lucrau Doicaru și Pacepa, normal că aceste informații le dădeam lor. A început Pacepa să se intereseze. „Cine este sursa asta?” I-am răspuns noi: „Nu vă dăm sursa, vă dăm informațiile”. Dar într-o încălcare de consemn, o greșeală, un om de la noi a fost transferat la ei. Au obținut aprobarea și l-au luat. Ofițerul ăsta cunoștea cazul cu „sursa din Franța”, lucrase pe acel spațiu. Și acesta a vorbit pe acolo, iar Pacepa a început să dea târcoale să i se dea dosarul. Nu i s-a dat! Dar la un moment dat, eu am fost plecat în concediu, iar locțiitorul meu, fie-i țărâna ușoară, bietul Vasilescu (...), la cererea expresă a lui Pacepa, i-a dat dosarul. L-a păcălit pe bietul Vasilescu! I-a împrumutat lui Pacepa, 24 de ore, dosarul. Pacepa l-a adus înapoi, eu n-am știut despre trășenie nimic. Însă peste vreo șase luni de zile, omul nostru din Franța este arestat. Scandal mare! Tot Pacepa de la Spionaj făcea gălăgie că noi îi creăm neplăceri pe-afară. După vreo trei ani, când a ieșit de la pușcărie, că a fost condamnat omul nostru de la Paris, iar noi de la București nu aveam cum să-l ajutăm, sursa noastră proaspăt ieșită din temniță a cerut o întâlnire. Sigur că ne-am temut. Nu cumva se pune la cale un joc dublu? Dar noi avusesem mare încredere în el. Așa că am riscat și am trimis la întâlnire un om de-al nostru, cu toate măsurile de siguranță care se cer. Și cu ce credeți că vine fostul nostru agent la întâlnire? Cu trei copii după chitanțe olografe (...) care se aflau în dosarul lui de la București. Chitanțe prin care promise de la noi niște bani. Așa

era obiceiul... Ca să îl „legăm” și mai mult. Or, aceste chitanțe au fost probele de arestare și de condamnare ale lui în Franța. Cum au căzut în mâna francezilor aceste documente?

Călin Mihăescu: În ce an se întâmpla acest lucru?

NEAGU COSMA: Ei, Pacepa era mare deja... Mult după anii '60.

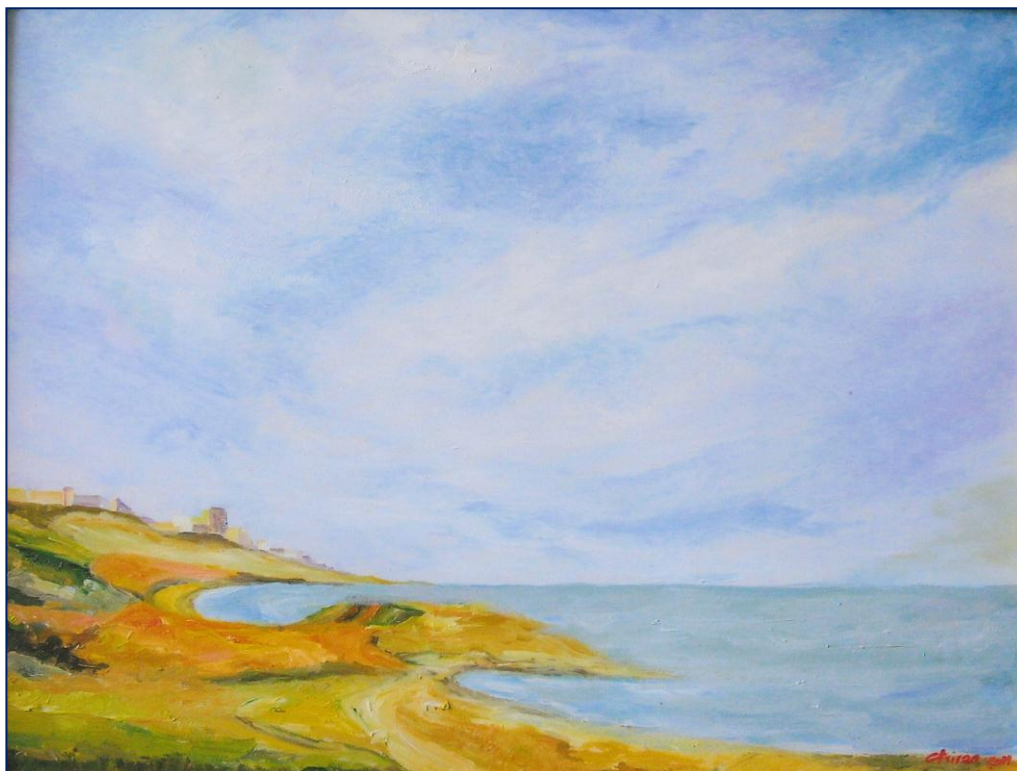
Călin Mihăescu: Deci mult înainte oricum, de dezertarea lui Pacepa...

NEAGU COSMA: Da! Cred că era cu vreo zece ani înainte. Și atunci am făcut repede o socoteală: „Măi, cine cunoaște cazul și la cine a fost dosarul?” Ne era clar că acele chitanțe au fost fotografiate din dosar. „Vasilescule, ești trădător?” „Nu sunt”. „Cosma, ești trădător?” „Nu sunt”. Și mai era unul, cel care plecase de la noi la Spionaj. „Atunci, cine poate să fie trădătorul? Cum au ieșit chitanțele? În mâna cui a fost dosarul?” Abia atunci, spune Vasilescu: „Pune pe listă încă unul...” „Pe cine?” „Pe Pacepa!” „Păi, cum?!?” „Păi, zice, eu i-am dat dosarul”. N-aveam nici un dubiu că de la Pacepa pornise. Am făcut un raport, ne-am lamentat. Era clar o chestiune de trădare, deci un om din interior care a trădat, iar obligația era clară: să verificăm. Cine să verifice? Nu noi, Contraspionajul, care cunoștea cazul. N-aveau decât să pună un grup special, condus de ministrul de Interne. Nu! Nici vorbă! I s-a dat lui Pacepa să „verifice”! Da! Și „a verificat ce a verificat”...

Călin Mihăescu: Pacepa a fost protejat de Lenuța?

NEAGU COSMA: El putea fi demascat și erau documente multe, cel puțin zece-douăsprezece documente clare că el lucrează cu CIA, pe surse variate, dar toate se opreau. Nu avea nimeni voie să se ocupe de Pacepa. Un caz: la un moment dat s-a supărat Patilineț, când era șef de secție la Comitetul Central și răspundea și de Securitate și de Armată, a dat el ordin la niște subalterni „Măi, ia faceți voi un referat în care să propuneți scoaterea lui Pacepa”. Știa el multe, era informat. Au făcut băieții un referat cu totul în regulă, l-au prezentat lui Patilineț, foarte argumentat în a demonstra vinovăția lui Pacepa, iar Patilineț zice: „Bun, dar părerea lui care este?” „Nu știm, că este plecat afară”. „Cum este plecat afară?!?” „Când i-am spus să ne întâlnim, să discutăm, a și șters-o peste graniță. Acum e plecat”. „Bine, așteptăm să vină, să-l întrebăm și pe el. Nu pot primi un document fără să aflu și de la Pacepa o

păreră”. Când se întoarce Pacepa, după o săptămână, îi cheamă Patilineț la el pe băieții de la Securitate și le zice: „Luați referatul acesta și transformați-l din «dat afară» în «promovat!»” „Păi cum, tovarășe Patilineț?” „Ce să fac, uite: ăla a venit de afară, s-a dus direct la coana Leana. Ce i-o fi adus de afară, ce i-o fi făcut, ce poveste i-o fi zis, că mi-a spus Elena: «Voi ce aveți cu omul ăsta? A fost la mine, s-a plâns că voi îl urmăriți, nu-ș’ ce vreți de la el. Ia propuneți o promovare, că eu vreau să-l facem ... așa și pe dincolo!»...” Și în loc de dat afară, Pacepa s-a ales făcut și mai mare. Iată, așa se explică... dezastrul Pacepa.

A la recherche du trésor perdu

Colegul nostru, colonel (r) Mihai Constantinescu, a publicat anul acesta cartea „Comoara pierdută”, dedicată minei Bălan, unde dumnealui a activat, ca ofițer de obiectiv, mai bine de 12 ani. În opinia noastră, poate că ar fi fost mai potrivit titlul „Comorile pierdute”, întrucât, folosind drept eșantion reprezentativ orașul Bălan, autorul analizează critic mai multe dintre pierderile aduse României, sub o mască falsă, de evenimentele din decembrie 1989: abandonarea resurselor minerale ale țării, desființarea unei ramuri industriale – mineritul –, distrugerea armoniei dintre reprezentanții unei comunități multietnice, pierderea respectului față de sine al unei largi categorii sociale, tulburarea bunei funcționări a angrenajului social etc.

Pentru dezvoltarea susținerilor sale, autorul recurge la un procedeu literar aparte: un student intoxicat de informațiile pe care o presă mincinoasă le-a revărsat asupra-i în anii devenirii sale intelectuale, trebuie să își elaboreze lucrarea de absolvire, care are ca temă chiar transformările legate de mina Bălan. Cu gândirea structurată pe falsurile debitate mai bine de 20 de ani, viitorul jurnalist își atacă „la baionetă” interlocutorii – directorul minei, inginerul șef, ofițerul de Securitate care răspundea de mină – și caută să obțină de la aceștia confirmarea minciunilor în care credea.

Răspunsurile vin argumentate, memorialistica împletindu-se cu date documentare, cifre și detalii tehnice. Contrastul dintre aceste răspunsuri și întrebările acuzatoare, găunoase și prin nimic susținute, este zdrobitor.

Redăm în continuare câteva fragmente din această interesantă lucrare.

– Dacă nu puteți fi acuzat de abuzuri și crime, îmi puteți da vreun exemplu de „fapte bune” de-ale dumneavoastră, de pe vremea când ați lucrat la Bălan? întrebă Cristian.

– Ei, asta e o chestiune despre care chiar îmi face plăcere să vorbesc. Pentru că, atât din perspectivă profesională, cât și civică, mă pot declara mulțumit, în cea mai mare parte de intervențiile preventive pe care le-am făcut în cei peste 12 ani cât am răspuns de sectorul minerit-geologie din județul Harghita.

O intervenție de care îmi amintesc este cea de la Mina Lueta, de lângă Vlăhița, când, împreună cu echipa de salvatori mineri, cu aparate speciale de

respirat, izolante, ca acelea ale pompierilor, am participat la recuperarea din subteran a 16 muncitori, surprinși și blocați de un incendiu la o stație de pompare a apelor din mină. Puteau fi intoxicați cu fum dacă nu ajungeam la ei cu măști speciale de protecție. Când s-a terminat operațiunea, care a durat o noapte, unul dintre muncitorii audiați de procuror și un anchetator de-al nostru m-a indicat cu degetul și a spus în maghiară: „*Ez az ember ...*” adică, „*Acesta este omul care ne-a explicat cum să ne punem masca de fum pe față și care ne-a dus afară cu salvatorii noștri.*” Mă recunoscuse după casca roșie pe care o purtam, adică de „organ de control”, conform simbolisticii miniere.

– Dar ce, dumneavoastră ați intrat și în mină, deși erați ofițer? se miră Cristian.

– De sute de ori. Am intrat pentru a participa la cercetarea la fața locului, împreună cu inspectorul de protecția muncii și salvatorii minieri, la diverse evenimente suspecte a fi acte intenționate: avarii la utilaje vitale, incendii, inundații, surpări de abataje sau galerii principale de transport, cu sau fără morți etc., etc. Iar ca să pot coborî în subteran, am urmat cursuri speciale la Centrul de Cercetare și Securitate Minieră Petroșani și am primit brevetul de salvator minier pe care îl păstrez și astăzi. Sunt chiar mândru. Ca să vezi ironia sorții: din salvator ajunseseam în zilele Revoluției „terorist”, după capul unor bezmetici care urlau la televiziune de-i înfricoșau și stresau pe cetățeni! Ei, care nu văzuseră niciodată o mină.

– Sunteți sentimental, domnule colonel, observă Cristian.

– Da, sunt chiar patetic, pentru că mă știu nevinovat. Atât eu, cât și colegii mei, răspunse hotărât ofițerul.

Cristian îl rugă pe ofițer să comprime povestirea, pentru că voia să meargă la o întâlnire cu un prieten.

– Bine, bine, uite, îți mai spun un exemplu de prevenire. În urma unei informații primite de la un colaborator al meu de la Bălan, informație pe care am transmis-o operativ directorului Minei, inginerul Rácz Attila, acesta a oprit funcționarea unui puț de extracție, deoarece cablul de care era cuplată colivia, adică platforma cu care se transportau în subteran 12 muncitori la o cursă, avea mai multe fire uzate și rupte, peste normele admise și exista pericolul ruperii și prăbușirii în gol, mai exact în puțul plin cu apă, ca o fântână, cu rolul de

rezervor de ape uzate sau izvorâte din zăcământ. Ritmul mare al extracției și planul de stat, dar mai cu seamă iresponsabilitatea unor salariați, nu permiteau staționarea și înlocuirea cablului de tracțiune, lung de câteva sute de metri, ajuns într-o fază riscantă de uzură. Cei răspunzători de siguranța transportului consemnau în registrul de bord că totul este în ordine, ascunzând pericolul real prin fals. Oare fapta asta cum poate fi calificată? Sabotaj sau crimă premeditată din partea respectivilor tehnicieni? Directorul credea că totul este în ordine, exact așa cum scria în documentele de exploatare a puțului. Avea doar atâția subordonați care trebuiau să se ocupe de acest lucru! Nu el.

După cercetarea administrativă efectuată de o comisie tehnică a Minei s-a constatat vinovăția unor maiștri și ingineri, toți fiind sancționați financiar. Plus o muștruluială severă din partea directorului, așa ca ei să țină minte. Precizez că în toată întreprinderea funcționau opt asemenea puțuri, cu adâncimi de la 100 la 800 metri, cu instalații de extracție mixte pentru transport muncitori și minereu.

A fost acesta un abuz al meu? Trebuia să las să se întâmple o catastrofă și să moară oameni? Sigur că i-am urmărit, sau monitorizat, cum vrei, pe cei găsiți vinovați, pentru a stabili dacă au avut intenții dușmănoase față de economia de stat.

S-a dovedit că ei nu au avut asemenea gânduri, așa că am clasat cazul. Iar dacă acești oameni vin astăzi și cer socoteală de ce i-am urmărit, o să apară CNSAS-ul ăsta grozav și o să-mi spună că am încălcat drepturile fundamentale ale omului. Auzi, domnule, la ei! Era mai bine să moară oamenii aceia în fundul minei și să le rămână copiii orfani? Da, recunosc, am făcut asemenea „abuzuri” pentru a salva vieți omenești. Eram în serviciul comandat al statului, iar eu eram militar de carieră, care executam acte cu caracter de comandament militar. Refuzul îndeplinirii atribuțiilor era un act de neimaginat pe atunci, asimilat cu trădarea și puteam fi tras la răspundere penală.

În fond, și militarii din Armată executau, la fel, misiuni în slujba statului român și pe ei nu-i acuză nimeni de nimic. Cei care ne judecă acum, o fac din birouri încălzite, cu termopane și aer condiționat. Eu nu aveam în întreprindere, atunci când afară erau minus 30 de grade, decât un calorifer improvizat din câteva țevi cuplat la rețeaua clădirii administrative, iar în garsoniera de serviciu aveam doar un radiator electric cu două spire, pentru că sistemul de încălzire centrală al

orașului era paralizat din lipsa păcurii. Asta în ultimii ani de lipsuri și restricții prostești, impuse de cei care diriguiau politic treburile țării.

Atunci, ei, conducătorii, au fost constrânși să-i oblige pe oameni să facă acel gen de sacrificii. Astăzi, alți conducători fac alt gen de sacrificii, tăind salariile oamenilor. E cam același lucru, dar îi vedem numai pe securiști și activiști de partid de dinainte de 1989. De parcă astăzi nu ar mai exista asemenea activiști și „securiști”, ai altor partide, care conduc țara la fel de prost ca și cei dinainte de 1989.

În plus față de răspunderea profesională, aveam, sau mai bine-zis trăiam sentimentul unei răspunderi moral-cetățenești. Întreprinderea Minieră Bălan se înscria frecvent printre fruntașii competitorilor din industria extractivă, fiind evidențiată în topul național ca unitate performantă, bine manageriată și de real succes, în condițiile economiei planificate, ceea ce imprima o anumită satisfacție tuturor salariaților și încredere în forțele proprii. Un eveniment grav care s-ar fi petrecut în interiorul întreprinderii ar fi afectat imaginea bună, obținută cu eforturi serioase din partea întregului colectiv de salariați și ar fi perturbat ritmul alert de lucru cu care se obișnuiseră oamenii, ani la rând.

Aș putea să mai dau exemple de la Mina de uraniu de la Tulgheș-Grințieș, unde se pregăteau rezervele pentru centrala nucleară de la Cernavodă și care trebuiau corect evaluate și protejate. Metaforic vorbind, acolo trebuia să am control asupra fiecărui vagonet de minereu de uraniu scos din mină, până la destinația lui finală. Precizez că zăcământul de uraniu de la Tulgheș-Grințieș se afla în faza de experimentare a metodelor de exploatare, astfel că la suprafață se depozitaseră, în halde separate, minereul și sterilul rezultat.

La fel stăteau lucrurile și cu abatajul experimental de la Ditrău-Jolotca, unde Întreprinderea Metalelor Rare preluase zăcământul de molibden și pământuri rare de la Întreprinderea de Prospekțiuni și Explorări Geologice Harghita.

Trebuie să fac o precizare, anume că această mare întreprindere care se ocupa de minereurile radioactive din România făcea parte din structurile Ministerului de Interne și nu din Ministerul Minelor, ceea ce mă făcea dublu responsabil: pentru îndeplinirea planului de stat și, concomitent, pentru asigurarea contrainformativă a unității din Harghita.

Am intrat și în acea mină, pentru a verifica dacă muncitorilor li se acordau toate drepturile cuvenite pentru sacrificiul pe care ei îl făceau. Simpla prezență a securistului alături de ei, în subteran, era percepută ca gest de solidaritate cu ei și ca grijă atentă din partea instituției noastre, ca reprezentant al statului, pentru munca lor. Singuri, fără nicio presiune, îmi spuneau ce nemulțumiri au față de șefii profesionali, având convingerea că Securitatea dispunea de autoritatea necesară pentru a impune respectarea legii. Programul energetic național era o prioritate atât economică, cât și politică a României, și trebuia ca toți participanții să contribuie activ la îndeplinirea lui.

Pot spune că în Centrala Nucleară de la Cernavodă se regăsește și munca specifică, de informații, a ofițerilor de securitate. Ea, centrala, se poate dezvolta astăzi cu alte unități (reactoare) și pentru că noi, securiștii de atunci, am fost alături de cei care au cercetat și i-au pregătit rezervele de uraniu ale țării, nefiind nevoie de aducerea lui din import.

Sau, chiar rezervele de minereu de cupru de la Bălan, care, la fel, trebuiau corect evaluate și corect exploatate. Nu era chiar indiferent nici pentru partid, nici pentru minister dacă și ce volum de rezerve mai există la Bălan. Am avut și eu, securistul, un rol în aceste acțiuni, dar asta este o altă discuție, mai spuse el, părând ușor obosit.

Colonel (r) Mihai Constantinescu

P.S. Sunt bine cunoscute de acum ororile petrecute în urma evenimentelor din decembrie 1989 în județele Harghita și Covasna. Succintele, dar interesantele relatări ale autorului asupra celor întâmplate atunci la Bălan le vom reproduce în numărul nostru viitor. Până atunci, reținem însă concluzia dumnealui:

„Deși vânătoreea „securiștilor-teroriști” din ’89 s-a încheiat în forma ei armată, ea continuă pe plan politic prin înlocuirea TVR cu CNSAS-ul, acest nou crainic TV, aducător de vești sinistre, prin care serviciile străine au intrat și mai intră, încă, în posesia documentelor și informațiilor statului român cu o ușurință de neimaginat pentru niște oameni cu mintea întreagă”.

Jertfa pentru carbune

Activitatea pe linie de contrainformații în sectoarele economice desfășurată în Valea Jiului înainte de 1989 avea ca principal obiectiv prevenirea unor evenimente deosebite (explozii, surpări, avarii) în subteranul celor 13 unități miniere, accidente care se puteau solda cu pagube materiale și victime omenești. În goana după cărbune, în baza unor ordine și instrucțiuni în vigoare la acea dată, ofițerii de contrainformații erau obligați să verifice și să țină o evidență zilnică în legătură cu producția de cărbune extrasă și prezența personalului minier în subteran. Aceste aspecte se raportau zilnic la Securitatea județului Hunedoara și la unitatea centrală – Direcția de contrainformații în sectoarele economice din Departamentul Securității Statului, care întocmea un buletin operativ, cu privire la activitățile miniere din întreaga țară, pe care-l transmitea zilnic conducerii superioare de partid și de stat.

Ofițerii de informații au fost trimiși să urmeze cursurile de „Salvatori Minieri” care se desfășurau la Centrul de Cercetări pentru Securitate Minieră Petroșani, astfel încât să poată participa, alături de specialiști, la cercetarea cauzelor producerii unor accidente în minerit.

Au existat multe situații în care viața ofițerilor de informații, trimiși în subteran pentru a participa la cercetarea unor evenimente, a fost pusă în pericol datorită acumulărilor de metan care puteau oricând conduce la explozii ori surpări. Un caz elocvent pe care doresc să îl prezint este cel produs la Exploatarea Minieră Vulcan unde, în ziua de 21 martie 1986, în stratul 7, bloc 0, orizontul 420, s-a produs o puternică explozie de metan care a omorât 17 mineri, iar alți doi au fost grav răniți.

Imediat după explozie, în zonă s-au deplasat reprezentanți ai conducerii superioare de partid și de stat, care au decis ca a doua zi (la nici 24 de ore după explozie) să trimită în subteran o echipă de cercetare, pentru a stabili cauza evenimentului.

Astfel, în 22 martie 1986, au intrat în zona calamității cei mai buni specialiști din minerit, câțiva reprezentanți din conducerea combinatului minier, procurori și bineînțeles un ofițer de Securitate, locotenent Danciu Roman Petre, care absolvise cursul de salvator minier. S-a produs o nouă

explozie de metan, care s-a soldat cu 17 victime, dintre care 8 morți și 9 cu incapacitate temporară de muncă. Între cei decedați 7 erau specialiști de marcă ai mineritului din România. Alături de aceștia, ofițerul de informații Danciu Roman Petre a căzut și el la datorie.

Ca o ironie a sorții, autorul acestui articol răspundea la acea dată contrainformativ de Exploatarea Minieră Vulcan și, normal, ar fi trebuit să intre în subteran cu Comisia de cercetare dar, pentru că nu avea cursul de salvatori minieri absolvit, a fost înlocuit cu Danciu Roman Petre, care îl absolvise...

Faptul că scriu acum aceste rânduri se datorează sacrificiului locotenentului Danciu Roman Petre, care a căzut la datorie, executând niște ordine pentru care în prezent suntem condamnați, blamați ori huliți.

O șansă la viață a avut-o și maior Batcău Ioan care, trimis la Mina Aninoasa să-și aducă echipamentul de salvator minier pentru a intra în subteran la Mina Vulcan cu echipa de cercetare, a fost blocat la bariera CFR Iscroni și nu a ajuns la Vulcan în timp util. A pierdut intrarea în subteran și astfel a rămas în viață.

În acel eveniment, printre cei accidentați în subteran s-au aflat reprezentantul Direcției de contrainformații în sectoarele economice, actualmente colonel (r) Bărduț Nicolae și șeful Securității municipiului Petroșani, în prezent general de brigadă (r) Cherciu Valeriu, care participau la cercetarea cauzelor exploziilor.

*

În urma cercetărilor au fost stabilite cauzele și „vinovații” accidentului colectiv de muncă din data de 21-22 martie 1986 de la Mina Vulcan. Ca de fiecare dată, în minerit, vinovații au fost... morții! De la acea dată, în afară de salvatorii minieri, nimeni nu mai are voie să intre în perimetrul subteran în care a fost înregistrată o explozie de metan la mai puțin de 24 de ore de la producerea acesteia, măsură valabilă și în prezent.

Ofițerului căzut la datorie la acea dată, locotenentului Danciu Roman Petre, căsătorit și având un băiețel de aproape 2 ani, nu i s-a acordat nici măcar post mortem gradul următor, cu toate că avea un stagiul de 7 ani ca locotenent.

Colonel (r) Tavi-Octavian Lasconi

O zi din viața unui contraspion

Era o dimineață mohorâtă din toamna anului 1986. Nori zdrențuiți se învolburau pe deasupra Sibiului vestind o nouă ploaie. Aerul umed și rece te făcea să simți și mai intens frigul din încăpere. Pornirea centralei de termoficare rămăsese și în acea zi o speranță mereu amânată.

Ca de obicei, în primele ore de serviciu analizam informațiile primite de subordonații mei, privitoare la încercările unor agenți ai statelor ce făceau parte din Tratatul de la Varșovia de a culege informații despre țara noastră, căutând posibilitățile pe care le aveam pentru a contracara fiecare amenințare.

Soneriei telefonului izbucni brusc în camera încremenită în frig. Sunetul ei strident, care îmi păru a sparge aerul ca pe o placă de gheață ale cărei cristale se risipesc în jur, m-a făcut să tresar. Ridicai receptorul și înainte să apuc să rostesc vreun cuvânt, auzii vocea grăbită a șefului: „Vino imediat la mine!” Am întrerupt analiza și am coborât un etaj, prezentându-mă la șef. În vreme ce îl salutam, am remarcat puloverul gros, de schi, pe care și-l pusese pe sub haină și m-am gândit că și eu ar fi trebuit să fac același lucru. Ghicindu-mi parcă gândurile, șeful îmi zice:

- S-a făcut al dracului de frig. Se vede treaba că doamna Iarnă vrea să ne viziteze mai devreme anul acesta. Dar, las' că ne încălzim noi de îndată! Ionică, avem treburi importante. Am fost anunțat de Centrală că mâine avem musafiri. Vine la Sibiu atașatul militar est-german „Wilhelm”, împreună cu alți însoțitori. Ia măsurile ce se impun ca să le controlăm activitățile pe care le vor realiza pe raza județului nostru.

Am întrebat dacă voi putea folosi filajul sau mijloacele tehnice și dacă voi putea coopera și cu alte structuri informative ale Securității județene. După ce am primit aprobarea, am ieșit și m-am întors în biroul meu.

Băieții așteptau să le vorbesc, parcă simțiseră ceva. Împreună cu ei am întocmit un plan cu măsurile necesare pentru a monitoriza activitatea viitorilor noștri musafiri și ne-am împărțit sarcinile. A doua zi, înainte de sosirea vizitatorilor, totul era asigurat: cazarea, supravegherea informativ-operativă, în fine, tot „tacâmul” necesar pentru ca ei să fie bine primiți.

În timp ce mă aflam la birou și treceam în revistă măsurile întreprinse pentru a vedea dacă nu cumva mai era nevoie de ceva, am primit un telefon de la omologul meu dintr-un județ vecin, centru universitar, care mă înștiința că „Johann”, student străin aflat în atenția sa, își cumpăraseră bilet la un tren cu destinația Sibiu. M-a rugat să luăm măsurile informativ-operative necesare, astfel încât să cunoaștem activitățile pe care le va avea studentul respectiv în zona noastră de responsabilitate. A precizat că „Johann” întreține legături cu atașatul militar „Wilhelm” și este suspect că ar culege informații pentru acesta. I-am cerut omologului meu detalii despre „Johann”: semnalmentele lui, trenul cu care călătorea etc., pentru a putea fi preluat sub control.

Cum filajul nu mai putea fi folosit, întrucât era deja angrenat în supravegherea atașatului militar „Wilhelm” și a suitei sale, iar ceilalți subordonați ai mei aveau sarcini precise în acțiune, am fost nevoit să-l preiau eu pe „Johann”, deși prin pregătirea mea nu eram specializat în această activitate.

La gară am reușit să-l identific destul de ușor. Surpriza mea a fost aceea că „Johann” a început să se deplaseze pe un traseu cu străzi lăturalnice, puțin circulate, verificându-se permanent: se uita în vitrine, mergea când mai repede, când mai încet, făcea în mod repetat opriri mai mult sau mai puțin justificate.

În asemenea condiții exista pericolul să mă deconspir. Știindu-i însă intențiile pe care le avea în Sibiu, m-am retras și m-am îndreptat cu pași repezi spre hotelul în care era cazat atașatul militar „Wilhelm” și suita sa.

Ajuns aici, am aflat că lucrurile nu se derulaseră așa cum ne așteptasem. Prin manevrele repetate făcute de „Wilhelm” și suita sa, manevre care au implicat repetate urcări și coborâri în și din mașini, lucrătorii de filaj au fost păcăliți, iar „Wilhelm” a rămas în camera sa din hotel. Ceilalți membri ai suitei, s-au deplasat cu mașinile într-un oraș al județului, însoțiți de filaj care era convins că în alai se afla și atașatul militar.

În holul hotelului mi-am ales un loc mai retras, de unde aveam însă o bună vizibilitate asupra recepției.

După ce a trecut aproape o oră a apărut „Johann”. La recepție a menționat că dorește să urce la camera în care era cazat atașatul militar „Wilhelm”.

Am luat imediat legătura cu colegii de la „tehnic” de la care am aflat că „Wilhelm” este în cameră și i-a deschis ușa lui „Johann”.

Este cunoscut faptul că recrutările de agenți străini se pot realiza mult mai ușor pe teritoriul altui stat, această metodă fiind folosită în mod curent de către serviciile de informații.

Din întâlnirea celor doi, controlată prin interceptare ambientală, au rezultat date certe că „Johann” era în proces avansat de recrutare și i se realiza instructajul general. I se atrăgea atenția să nu cheltuiască sume mari de bani, să aibă un comportament normal, să nu atragă în nici un fel atenția asupra sa.

Întâlnirea a durat circa două ore. Când însoțitorii lui „Wilhelm” s-au întors la hotel, ei au făcut aceleași manevre, pentru a nu se descoperi că pionul principal rămăsese în hotel pentru scopuri informative.

*

De ce am rememorat acest caz care, în esența sa, nu este prin nimic extraordinar?

Simple. Pentru că astfel de activități au realizat și alți colegi de-ai mei, pe alte linii de activitate. Cu toții am folosit aceleași mijloace și metode de muncă. Mijloace și metode care sunt, mai mult sau mai puțin, aceleași pe tot globul, diferențele fiind date îndeosebi de nivelul de dotare tehnică a serviciilor naționale de informații care le folosesc, de specificitățile locale, de nivelul de cultură de specialitate, de momentul operativ etc.

În ce ne privește, toate activitățile de acest gen aveau o singură finalitate: apărarea securității statului român.

Iată însă că pentru asemenea activități mulți dintre colegii mei sunt târâți prin tribunale și acuzați de CNSAS că au încălcat drepturi și libertăți cetățenești. Dar dacă noi încălcăm drepturile și libertățile cetățenești, cele două personaje ale acestei rememorări, respectiv „Wilhelm” și „Johann” ce făceau? Ei contribuiau la afirmarea drepturilor omului?

Este mai mult decât evident că OUG 24/2008 este o lege strâmbă, făcută la repezeală, care nu contribuie la asanarea societății românești, ci doar creează tensiuni și discordii.

Col. (r) Ion Cărciumăreasa

Umbre pe imaginea Securitatii (I)

Prin denumire și program, revista noastră are, printre obiectivele sale principale, relevarea corectă a istoriei serviciilor române de informații, cu luarea în considerație atât a succeselor cât și, deopotrivă, a insucceselor și a derapajelor acestora, deci a luminilor și a umbrelor.

În timpul și după evenimentele din decembrie 1989, au fost aduse numeroase și grave acuze serviciului național de informații din perioada comunistă (numit generic Securitatea, cu diverse titlaturi avute consecutiv, de la Direcția Generală a Securității Poporului, înființată în 1948, până la Departamentul Securității Statului, în perioada 1978 – decembrie 1989).

În acest context, membri și colaboratori ai redacției revistei „*Vitralii*”, care s-au format și și-au început cariera de ofițeri de informații în ultimii ani ai comunismului, au considerat de datoria lor să acorde prioritate publicării unor lucrări de memorialistică și analiză profesională prin care să evidențieze aspectele pozitive și să deoaieze exagerările și chiar falsitatea unor afirmații din campania propagandistică anti-Securitate. Această campanie a început cu lansarea lozincii „Securist-terorist”, în contextul acțiunii diversioniste cu implicare externă începută în seara zilei de 22 decembrie, și a continuat cu transferarea în sarcina exclusivă a Securității a responsabilității pentru represiunile și excesele regimului comunist.

Respectând adevărul, revista noastră a publicat și unele lucrări de analiză critică la adresa aspectelor negative din activitatea informativ-operativă a Securității care i-au umbrit semnificativ imaginea în rândul unor categorii de persoane. Asemenea aspecte negative s-au regăsit atât la nivelul sistemului informativ (obiective, strategii, modalități de acțiune), cât și la cel al ofițerilor de informații (excedarea cadrului legal în exercitarea atribuțiilor de serviciu).

Se impune însă a fi subliniat cu toată fermitatea că „umbrele” apărute în această componentă a sistemului național de apărare își au originea în structura statului comunist, în „rolul conducător al partidului”, care și-a asumat nu doar sarcina de a stabili cadrul legal al activității desfășurate de Securitate, ci a și

încercat, în mod consecvent, să își subordoneze instituția, să îi dirijeze acțiunile, să controleze politica de cadre etc.

Desigur, umbrele din sistem au fost generate nu doar de comanda politică, ci, într-o anumită măsură, și de modul în care s-au raportat la aceasta persoane cu funcții de conducere și decizie la nivel profesional.

Întrucât am lucrat mai bine de jumătate din carieră, în anii '70 și '80, în aparatul central al unei unități informative importante a Securității, demersul meu va îmbina analiza cu memorialistica profesională.

1. Implicarea excesivă și transparentă a organului informativ în procesul de avizare a cererilor de plecare temporară în străinătate

În perioada anilor '50, în condițiile luptei de clasă și ale reprimării deschise a „dușmanilor poporului”, problema avizelor de pașapoarte date de organul informativ era aproape insesizabilă și privea un număr restrâns de persoane, ca urmare a caracterului aproape închis al societății românești.

Liberalizările intervenite pe la mijlocul anilor '60, au condus, progresiv, și la un dezgheț în materia deplasărilor în străinătate, inclusiv în Occident, atât în interes de serviciu cât și personal.

Inevitabil, au început să apară și cazuri de refuz al înapoierii în țară, mai ales în rândul intelectualilor cu specialități care permiteau plasament profitabil pe piața muncii (medici, cercetători, instrumentiști etc.).

În contextul războiului imagologic dintre sistemele capitalist și socialist, unele cazuri de rămânere ilegală în străinătate erau exploatate propagandistic împotriva regimului din țară, conferindu-li-se semnificații ideologice. Ca urmare, pentru descurajarea intențiilor de refuz al înapoierii în țară, conducerea politică a incriminat ca infracțiune faptele de acest gen săvârșite de cetățeni români plecați temporar în misiune în străinătate (Codul Penal din 1968, art. 253).

Infracțiunea se numea Refuzul înapoierii în țară și era definită ca „*fapta cetățeanului român care, având o însărcinare de stat în străinătate, nu se întoarce în țară la terminarea misiunii*” și se pedepsea cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea unor drepturi. Dacă fapta era săvârșită de o persoană având o însărcinare de interes obștesc în străinătate, pedeapsa era mai mică (închisoare de la 3 luni la 3 ani).

Deși era o infracțiune de drept comun, clasa politică aflată la conducere a conferit Securității competențele de cercetare penală a acestor fapte, care erau asimilate astfel infracțiunilor contra securității statului.

Totodată, au fost introduse rigori suplimentare în procesul de avizare a cererilor de călătorie în străinătate. Între acestea, se număra și extinderea obligativității avizului organului informativ, de la persoanele care făceau obiectul preocupărilor Securității (baza de lucru și rețeaua informativă) la toți cetățenii români cu statut de angajat (calitatea de membru al uniunilor și asociațiilor de creație era asimilată celei de angajat).

Pentru creșterea exigenței ofițerilor de informații în realizarea verificărilor de pașapoarte, au fost puse în aplicare proceduri complementare în procesul de avizare. După 1970, s-a introdus obligativitatea întocmirii unor rapoarte justificative, întemeiate pe informații (investigații la domiciliu și la locul de muncă, note informative de la mai multe surse etc.), și pentru avizele pozitive, nu doar pentru cele negative. Verificările de pașapoarte, în condițiile acestor exigențe și ale creșterii constante a numărului cererilor de plecare temporară în străinătate, au ocupat un loc din ce în ce mai important pe agenda profesională a ofițerilor, în detrimentul sarcinilor specifice de securitate națională date în competență. Un alt efect negativ în plan profesional l-a reprezentat dizlocarea rețelei informative de la sarcina sa de bază – semnalarea unor riscuri și amenințări reale la adresa securității Statului – la culegerea și consemnarea unor referințe despre persoanele care călătoreau în străinătate.

Întrucât numărul celor care foloseau prilejul deplasărilor temporare pentru a se stabili ilegal în străinătate nu scădea, ci din contră creștea, au început să se înmulțească sancțiunile profesionale la adresa ofițerilor care le propuseseră aviz pozitiv. La începutul anilor '80, erau rare cazurile de ofițeri cu responsabilități informative în instituții cultural-artistice, medicale, academice, de învățământ și cercetare ș.a. care să nu fi fost sancționați cu muștrare sau arest. Întrucât aceste sancțiuni afectau calificativul anual și amânau înaintarea în gradul următor, majoritatea ofițerilor au început să fie mai exigenți în efectuarea verificărilor și mai reticenți la propunerea avizului favorabil. Cum suspiciuni de rămânere ilegală în străinătate apăreau tot mai des, întemeiate sau închipuite (reclamații ale unor neprieteni, percepții subiective etc.), a început să crească numărul propunerilor de avize negative.

Această atitudine era stimulată și de faptul că avizele negative de pașapoarte au început să fie considerate o măsură de prevenire, consemnată ca atare, în mai toate rapoartele de analiză a activității profesionale.

Pentru a ne face o imagine mai clară asupra acestor aspecte, voi spicui câteva cifre din documentele Securității publicate după 1990 ce privesc domenii în care am avut responsabilități profesionale. În anul 1986, numărul persoanelor din domeniile artă-cultură, presă-radioteleviziune-poligrafie, sănătate și justiție care au refuzat înapoierea în țară s-a ridicat la 177 (81 – artă-cultură, 79 – sănătate, 10 – justiție și 7 – presă). Pentru prevenirea rămânerii ilegale în străinătate a fost propusă avizarea negativă a cererilor de călătorie în străinătate formulate de 1.524 persoane¹⁾.

Ilustrativ în ce privește dinamica fenomenului este faptul că patru ani înainte, în anul 1982, numărul persoanelor din domeniile respective cărora li s-a propus avizarea negativă a solicitărilor de călătorie în străinătate fusese cam la 40%, respectiv 632²⁾.

În anii '70 și '80, dificultățile întâmpinate la obținerea aprobării de călătorie în străinătate au fost resimțite de intelectuali ca o îngrădire serioasă a dreptului la liberă circulație, iar Securitatea era „vinovatul de serviciu”.

Pe lângă consecințele negative în planul imaginii și al diminuării calității activității informative, după aproape 24 de ani de la sistarea acestui sistem de lucru, ofițerii de informații se confruntă cu alt gen de repercusiuni. Unul dintre motivele invocate de CNSAS în acțiunile în justiție în contextul așa-zisei deconspirări a Securității îl reprezintă tocmai încălcarea dreptului la liberă circulație prin propunerile de avizare negativă a cererilor de călătorie în străinătate. Aceasta în condițiile în care Constituția R.S. România din 1965 nu reglementa apărarea dreptului la liberă circulație, iar ofițerii de informații desfășurau procedurile în această materie în baza normelor legale care reglementau activitatea profesională, pentru al căror caracter restrictiv nu sunt răspunzători ei.

¹⁾ Raport nr. 150/0050774 din 23 decembrie 1986 privind analiza muncii informative-operative desfășurate în anul 1986 în problemele „artă-cultură”, „presă-radioteleviziune-poligrafie”, „sănătate” și „justiție”, conform „*Securitatea – Structuri/Cadre, Obiective și Metode*”, vol. 2, 1967/1987, Ed. Enciclopedică, pag. 690-705.

²⁾ Raport nr. 150/0047192 privind analiza activității desfășurate de Serviciul 5 din Direcția I-a în anul 1982, conform Op. cit., pag.579-593

2. Extinderea exagerată a controlului asupra relațiilor cetățenilor români cu străinii

Securitatea includea și profilul Contraspionaj – cu componentele sale contraspionaj politic, economic și militar – fapt ce o îndreptățește să desfășoare activități specifice pentru descoperirea, verificarea, documentarea și prevenirea acțiunilor serviciilor de informații și a altor grupări din străinătate care desfășurau activități de spionaj ori de natură a afecta în alt mod independența și suveranitatea statului român, unitatea, integritatea teritorială și alte valori fundamentale ale poporului român.

În condițiile Războiului rece, erau focalizate prioritar serviciile de spionaj ale țărilor NATO. După ce, datorită politicii de independență a țării noastre din anii '60, România a început să devină țintă inamică și pentru URSS și țările socialiste satelite, au început să fie monitorizate și acțiunile serviciilor de informații ale acestora.

În contextul proliferării terorismului, s-a acordat o atenție crescândă preocupărilor informative asupra arabilor prezenți în România la studii, cu preocupări de afaceri etc., aflați în conexii cu grupări de această factură.

Concomitent cu accentuarea procesului de industrializare a țării și dezvoltarea activității de cercetare științifică, s-a pus în mod legitim problema întăririi protecției secretelor economice și tehnico-științifice.

Ca urmare, în anul 1971 a fost adoptată Legea nr. 23 privind apărarea secretului de stat, iar un an mai târziu au apărut normele de aplicare a acesteia incluse în cunoscutele H.C.M. nr. 18 și 19.

Aplicarea acestui cadru legal, care încerca să răspundă unor nevoi reale prin multe din prevederile sale, a devenit, treptat, excesiv de constrângător pentru importante categorii socio-profesionale.

Securității, care în mod tradițional avea în această materie competențe specifice serviciilor secrete, i-au fost conferite în plus numeroase alte atribuțiuni, dintre care unele o plasau în contact cu cetățenii și în impact direct cu interesele lor³⁾:

³⁾ Este vorba de implicarea în activități de acest gen a tuturor ofițerilor de informații, în zonele lor de competență, și nu doar a unor ofițeri specializați în apărarea secretului de stat.

- avizarea persoanelor care urmau să fie angajate sau numite la compartimentele speciale, precum și a celor desemnate să exercite atribuțiuni cu privire la evidența, păstrarea și manipularea informațiilor, datelor și documentelor cu caracter secret de stat (Legea nr. 23/1971, art. 18, alin. 4);

- eliberarea de autorizații speciale persoanelor care, în interesul serviciului, fotografiau sau filmau în zone protejate (art. 42, alin. 1);

- avizarea accesului în asemenea zone a cetățenilor străini veniți în țara noastră în acțiuni de cooperare sau pentru schimb de experiență (art. 54);

- efectuarea de controale periodice la instituțiile de stat și obștești asupra modului cum erau aplicate prevederile legale privind apărarea secretului de stat (art. 9, alin. 1, lit. a);

- constatarea contravențiilor la normele privind apărarea secretului de stat (art. 61);

- comunicarea acordului cu privire la procentul de calcul al sporului pe funcții și compartimente de activitate care aveau tangență cu documentele secrete (art. 67, alin. 2).

Normele legale în materie impuneau o serie de restricții persoanelor angajate cu acces la secrete de stat, care din capul locului au fost percepute drept constrângeri ale drepturilor individuale:

- Interdicția ca salariații care dețineau informații secret de stat să stabilească relații personale cu străinii, dacă acestea afectau interesele statului român (?). Relațiile cu străinii se puteau stabili numai cu aprobarea prealabilă a conducătorilor instituțiilor din care angajații făceau parte (Legea nr. 23/1971, art. 13).

- Interzicerea posibilității cetățenilor români de a avea orice fel de legătură cu posturile de radio și televiziune ori cu organele de presă din străinătate, care, prin acțiunile lor, desfășurau o activitate de defăimare sau contrară intereselor statului român (art. 14).

- Acordarea de interviuri organelor de presă ori posturilor de radio sau televiziune străine de către cetățenii români, în țară sau pe timpul cât se aflau în străinătate în interes de serviciu sau personal, pentru probleme ce priveau interese politice, social-economice, de apărare și tehnico-științifice ale statului român, se putea face numai cu aprobarea conducătorului organului central în subordinea căruia se afla instituția din care făcea parte cel în cauză (art. 15).

De observat că această interdicție nu era condiționată de calitatea de angajat cu acces la secrete de stat, adresându-se tuturor cetățenilor.

Încet, încet, conducătorii de instituții, întreprinderi etc., care erau, prin lege, principalii responsabili pentru apărarea secretului de stat și respectarea normelor legale privind relațiile cu cetățenii străini, au împins organul informativ în prim-planul acestor activități. La solicitarea acestora, la conducerea compartimentelor de protocol și documente secrete din ministere și alte organe centrale au fost desemnați ofițeri activi sau în rezervă.

Problema relațiilor neoficiale cu cetățeni străini a devenit și mai acută la începutul anilor '80, când cercurile anticomuniste din Occident și-au intensificat contactele în mediile cultural-științifice, ale intelectualilor în general, pentru a stimula atitudini contestatate față de regim. În ultimii ani ai deceniului 9, serviciile de informații străine au fost implicate și ele în acțiuni netradiționale de instigare și subversiune imagologică.

Pentru a reduce riscurile exercitării unor influențe negative din exterior asupra cetățenilor români, factorul politic conducător a cerut conducerilor instituțiilor de stat și ai organizațiilor obștești să limiteze la maximum contactele angajaților/membrilor lor cu cetățeni străini, îndeosebi diplomați, ziariști etc. Din dorința de a-și menține relațiile cu străinii, considerate a fi benefice pentru obținerea unor invitații, burse etc. în exterior, dar și din spirit de frondă sau contestație, unii oameni de cultură și alți intelectuali au continuat să participe la acțiuni protocolare organizate de reprezentanțe diplomatice acreditate la București sau să realizeze alte contacte cu cetățeni străini fără aprobările legale.

La comandă politică, Securitatea monitoriza acțiunile protocolare ale reprezentanțelor diplomatice și informa conducerea partidului cu privire la cetățenii români care participau fără aprobările legale. Autoritățile centrale coordonatoare, îndeosebi Ministerul Culturii și Ministerul Învățământului ripostau cu sancțiuni profesionale și pe linie de partid, ajungând până la desfacerea contractului de muncă și excluderea din PCR.

Concomitent, serviciul de informații întreprindea măsuri specifice în scopul stabilirii mobilului pentru care asemenea persoane încălcau reglementările legale privind relațiile cu cetățeni străini și dacă acestea erau de natură să pericliteze securitate națională. Așa a apărut o nouă sintagmă de codificare a informațiilor, „relații neoficiale cu cetățeni străini”,

complementară celei uzitate până atunci, „relații suspecte de spionaj cu cetățeni străini”, care încerca să diferențieze relațiile neoficiale de cele suspecte de spionaj-trădare.

Relevante, în ce privește aspectele de mai sus, sunt câteva cifre pe care le-am extras din același raport de activitate din anul 1982 al Serviciului 5 din Direcția I-a:

- numărul persoanelor din domeniile date în competență care vizau reprezentanțele diplomatice străine fără aprobările legale se ridica la 334 (192 – artă-cultură, 98 – sănătate, 30 – presă și 4 – justiție);

- numărul celor care întrețineau relații neoficiale cu străinii era de 2.627 (1.277 – artă-cultură, 935 – sănătate, 400 – presă și 15 – justiție);

- numărul persoanelor cu rude în străinătate ajungeau la 2.999 (1.221 – artă-cultură, 1.101 – sănătate, 537 – presă și 160 – justiție);

În anul respectiv, ofițerii Serviciului 5 din Direcția I-a și cei de la compartimentele corespondente de la unitățile teritoriale au efectuat 240 controale pe linia respectării normelor legale privind apărarea secretului de stat și stabilirea relațiilor cu cetățenii străini în instituțiile din răspundere.

Totodată, au fost desfășurate activități de prelucrare contrainformativă la plecarea în străinătate, în grup sau individual, asupra unui număr de 4.408 persoane.

Prevederea legală cea mai păguboasă pentru serviciul național de informații a fost cea privind interzicerea posibilității cetățenilor români „de a avea orice fel de legături cu posturile de radio și televiziune ori cu organe de presă din străinătate, care, prin acțiunile lor, desfășurau o activitate de defăimare sau contrară intereselor statului român”. În condițiile în care, în anii aceea, principala modalitate de protest față de unele strategii sau decizii politico-administrative privind domeniile științific și, mai ales, cultural-artistic o reprezenta acordarea de interviuri sau mesaje unor ziare sau posturi de radio și televiziune străine, fiecare acțiune de acest gen era considerată de conducerea de partid ca o bilă neagră în activitatea preventivă a Securității. În acest context, pe măsură ce metodele „jurnaliștilor străini” de a intra în contact cu opozanți ai regimului Ceaușescu se profesionalizau tot mai mult și predispoziția acestora de a acorda interviuri ori a înmâna texte protestatar-contestatare era în creștere, Securitatea era împinsă să acționeze cât mai în forță și cât mai deschis. Serviciul național de informații nu mai acționa în anii

'80 preponderent ca un serviciu secret de informații, ci aproape ca un serviciu de poliție. „Ziariștilor străini” prea agresivi li se solicita să părăsească țara, atitudinea „inamicală” a unor cadre diplomatice făcea obiectul unor acțiuni oficiale de atenționare etc.

Cel mai grav fapt, în acest context, l-a reprezentat obligarea Securității să apeleze la niște măsuri de tip polițienesc, pentru a preveni intrarea în contact cu unii opozanți a diplomaților, ziariștilor și altor străini. Este vorba de instituirea unor dispozitive umane pentru prevenirea unor vizite de acest gen la domiciliile lui Silviu Brucan, Doina Cornea, Dan Petrescu, Andrei Pleșu, Mircea Dinescu. În primele trei cazuri, asemenea dispozitive au fost amplasate în zona de domiciliu, la capăt de stradă, iar la Andrei Pleșu și Mircea Dinescu erau postate chiar la intrarea în curte, ultimul fiind și „însoțit” în peregrinările sale prin oraș.

Evident că aceste măsuri, care îi deranjau pe cei vizați, dar și pe rude sau alte persoane din anturajul lor, au fost valorificate mediatic împotriva regimului Ceaușescu, dar și a serviciului național de informații, care era doar un instrument.

Această modalitate pompieristică de intervenție preventivă, total nespecifică serviciilor secrete de informații, pe care ofițerii de informații au acceptat-o greu, la ordin expres, considerând-o degradantă pentru statutul lor, produce consecințe nefaste și în prezent asupra acestora. Pe lângă problemele inerente de imagine, participarea într-un mod sau altul la asemenea activități sunt considerate astăzi de CNSAS ca îngrădiri ale drepturilor și libertăților fundamentale și sunt puse în sarcina exclusivă a ofițerilor de informații, chiar dacă ei au acționat la comandă politică și în baza reglementărilor legale în vigoare.

(Va urma)

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Umbre

Copilul cu buchetul de flori

Hotărârea de a așterne pe hârtie aceste rânduri am luat-o văzând cele petrecute în legătură cu arborarea unor însemne neconforme pe clădiri ce adăpostesc instituții oficiale ale statului român și înverșunarea cu care concetățeni ai noștri de naționalitate maghiară, unși în funcții importante în stat, motivau necesitatea, utilitatea și oportunitatea acestor arborări. Constat, evident fără surprindere, că *ceardașul* capetelor înfiebântate se joacă pe aceeași partitură scrisă în urmă cu sute de ani pentru ținutul transilvan.

Deși sunt trăitor de ani buni în sud-vestul României, am directe, adânci și puternice rădăcini în Maramureș, în Țara natală a lui Grigore Pinte, zis „Viteazul”, adică Țara Lăpușului, și de aceea mă supun imboldului de a răscoli puțin trecutul nostru nu prea îndepărtat.

Părinții mei își au originea, și-au dus traiul și au trecut la cele veșnice pe muntele Preluca, cel mai mic și mai bătrân munte din lanțul munților Maramureșului. După preluarea Ardealului de Nord, în septembrie 1940, de către Ungaria horthyistă ca urmare a Dictatului de la Viena, armata maghiară a organizat tineretul din România ocupată în detașamente de premilitari – *levente* – după propriul model. Pe muntele Preluca, în apropiere de vârful Florii există o poiană numită Rantaș, cu o suprafață de circa două hectare pe care copiii români au fost obligați să o are, fiind înhămați la plug de către jandarmii unguri (*tabory csenderi*), care îi îndemnau la muncă cu biciul. Oare acest lucru se poate uita?! Cum mai poate românul să suporte neobrăzarea revizioniștilor, iredentiștilor și a cozilor lor de topor?

În urmă cu câțiva ani, în lada de zestre a bunicii, am găsit o publicație din anul 1940, în limba maghiară, în care se elogia ocuparea Ardealului de către Ungaria, iar o fotografie reprezenta momentul în care un copil localnic îi înmâna flori ofițerului horthyist care conducea trupele de ocupație ce urmau a forma garnizoana din Sighețul Marmației. Acest copil era din localitatea Petrova, cu populație de naționalitate maghiară și se numea Hriczan Miklos. Investigând ulterior evoluția copilului cu florile, nu mică mi-a fost mirarea să

aflu că, după un timp, atunci când și-a făcut buletinul, a devenit *Hrițan Nicolae* evoluând, apoi, pe scara socială până la funcția de șef al Inspectoratului Județean Maramureș al Ministerului de Interne, funcție pe care a deținut-o până în anul 1981. În acel an, o mână de inimoși slujitori ai Securității Naționale au documentat cum colonelul Hrițan Nicolae făcea parte dintr-o rezidență informativă sovietică al cărei conducător era dr. ing. Gabrian Valeriu, fostul director general al Centralei Minelor și Minereurilor Neferoase Baia Mare. La întâlnirea pe care cei doi au avut-o în ziua de 1 mai 1981, cel din urmă îi atrăgea atenția primului că nu și-a îndeplinit sarcinile ce-i fuseseră trasate, fapt care „va stârni furia” șefilor lor și trebuie să facă eforturi sporite pentru a-și îndeplini, pe viitor, sarcinile. Urmare acestor isprăvi, cei doi au fost destituiți din funcții și, până la pensionare, Hrițan Nicolae a fost șef al biroului de securitate din Sighișoara, iar Gabrian Valeriu șef serviciu personal în Ministerul Minelor și Geologiei.

Și înainte de 1990, unii cetățeni români de naționalitate maghiară încercau să arboreze ori să expună, uneori atent disimulat, simboluri ale Ungariei, cu ocazia sărbătorilor naționale ale românilor ori a unor mari sărbători religioase ortodoxe. Ambiția de expunere a simbolurilor Ungariei mergea până acolo, încât la magazine alimentare, magazine de țesături și stoffe, la restaurante conduse de conaționali maghiari se aranjau mărfurile și ambalajele – cum ar fi navetele cu sticle – în culorile drapelului Ungariei.

Șovinii, iredentiștii, revizioniştii actuali îi acuză pe români de intoleranță și acțiuni de deznaționalizare a minorităților, mai cu seamă a maghiarimii din Transilvania. Cum, doamne, de uită ei că în epoca comunistă (implementată în România îndeosebi de alogeni) în zona serviciilor și îndeosebi în cea a alimentației publice acolo unde angajații erau de naționalitate maghiară, românii erau cu greu sau deloc serviți?

Am dat peste documente din care rezultă că în Transilvania se practicau acțiuni de maghiarizare a românilor inclusiv la nivelul anilor '80 (!!). De exemplu, în comunele unde secretarul primăriei era etnic maghiar, la nașterea unui copil într-o familie de români, copilul era înregistrat și i se întocmea certificat de naștere cu nume tradus în ungurește, (Gyorgy, Ianoș, Istvan etc.) mizându-se pe faptul că tatăl, care de regulă mergea să înregistreze noul

născut, era marcat de eveniment și nu va băga de seamă eroarea. Respectivii copii erau înregistrați apoi și la biserică cu complicitatea preotului catolic, reformat etc. Numărul minoritarilor unguri era crescut și în procesul căsătoriilor mixte.

Mă dor cuvintele preotului protopop Florin Tohănean, trăitor și slujitor în secuime: *„Aici dacă nu știi ungurește, ori înveți, ori pleci. (...) Dacă în 1918 aveam conducătorii de azi, la această oră vorbeam toți ungurește. Marea Unire n-ar mai fi existat”*.

Faptul ca mințile înfierbântate ale ungurimii au acționat planificat, organizat și cu perseverență de-a lungul unui pre(a)lung șir de ani o dovedește, printre altele, și pregătirea evenimentelor din decembrie 1989. Spre exemplu, în luna septembrie a aceluși an, trei prelați din Austria și-au întrerupt circuitul turistic rutier în România la viaductul mehedințean Vîrciorova pentru a continua turismul pedestru, având drept țintă identificarea vechilor borne de hotar ale fostului imperiu austro-ungar.

Apoi, nu trebuie să uităm că în 1990, la inaugurarea Băncii Europene pentru Investiții, președintele de atunci al consiliului de administrație a declarat public că *„intervențiile acestei bănci se vor opri în răsărit la granițele catolicismului”*, adică, în traducere liberă, aproximativ pe crestele Carpaților românești, în limita granițelor fostului imperiu austro-ungar.

Lt. Col. (r) Ioan Micle

A patra dimensiune etno-spirituală a lui Eminescu: Înainte-Mergător pe calea făuririi României Mari

„Cazul Eminescu” constituie unul dintre cele mai nefaste exemple de manipulare a conștiințelor prin intermediul așa-numiților „oameni politici”, al presei scrise și al unor „experți” cu metehne de critici sau cu pretenții de istorici. În istoria modernă a României, „cazul Eminescu” este primul exemplu tipic al modului în care pana unui patriot și gazetar autentic poate fi frântă de către forțe oculte, iar un geniu național poate fi pus în cămașă de forță de către o putere politică violentă.

Prin eliminarea lui Eminescu din viața publică a fost comis un asasinat moral și politic, asociat cu apelative și epitețe, precum: nebun, sifilitic, alcoolic, pericol public, atentator la adresa regelui, reacționar, paseist, antisemit, xenofob, șovin etc. Cei care au avut interesul să-l asasineze moral și politic au urmărit ca Eminescu să rămână în memoria românilor doar ca poet epuizat intelectual, cu toate că principala sa activitate, considerată „periculoasă”, a fost cea de ziarist și de Înainte-Mergător pe calea făuririi României Mari.

La mistificarea adevărului despre motivul înlăturării lui Eminescu din viața publică au participat, într-o cârdășie tainică la momentul respectiv, forțe interne și externe. Pentru a-l scoate dintre simbolurile naționale, publicistica lui a fost mereu trecută sub tăcere, pentru posteritate el fiind prezentat doar ca un „poet romantic”, epuizat și el în momentul 1883. „Ediția Maiorescu” a poeziilor sale a lucrat continuu în acest sens, iar pentru unii încă mai „lucrează”.

Eminescu este, fără îndoială, un nume, o pecete și un simbol în expresie etno-spirituală tridimensională: patriarh al limbii române, luceafăr al poeziei românești și sociolog al României moderne. Eminescu a apărut în clipa în care neamul românesc, răsfirat în vatra vechii Dacii, prins în ghearele unor imperii hrăpărețe, a simțit cea mai acută nevoie de minți luminate și brațe tari pentru a-și recuceri dreptul la existență, la cunoaștere și la apărare.

În memoria generațiilor care au urmat a fost impusă, adesea cu mijloace violente, „istoria oficială” a vieții lui Eminescu. Aceasta a fost scrisă mai ales de cei care aveau ceva de ascuns față de dimensiunea sa românească. Epigonii săi au pus în circulație o imagine distorsionată și ireală, din care trebuia să rețină, mai ales de către copiii neprihăniți, doar că Eminescu a fost o ființă slabă și neadaptabilă, pierdută în lumea sa poetică, mărginașă, dar, mai ales că

ar fi fost un alcoolic incurabil, că ar fi murit nebun, bolnav de cea mai nenorocită boală lumească.

Gigantica urmă imprimată de Eminescu în memoria istorică a neamului românesc n-a putut însă fi ștearsă și nu va putea fi ștearsă de toți epigonii din lume. Faptele sale, imprimate de Istorie pe răbojul conștiinței sociale, dar tănuite multă vreme de nevolnicii și efemerii stăpâni nedrepti ai vetrei, îi conservă adevărata imagine: aceea de icoană a spiritului neamului românesc. Faptele confirmă că Eminescu a fost un om conștient de sine, dar și de destinul cetății, de o mare luciditate, ancorat cu întreaga sa ființă în realitatea socială, dar mai ales implicat de nevoie în iureșul vieții politice a vremurilor zbuciumate în care a trăit.

*

Eminescu a urmat drumul destinului său inegalabil, călăuzit fiind doar de steaua de aur a instinctului, pe care a urmat-o precum și-au urmat calea magii călători din străvechime. A străbătut pe jos vatra neamului, din Cernăuții Bucovinei îndoliate, pentru a poposi în Blajul corifeilor Școlii Ardelene, a purces din marginea Sibiului, pentru a ajunge în Bucureștii dâmbovițeni, locul de unde atunci răsărea soarele pentru toți românii.

Eminescu a venit din „*Dacia capta*”, aflată sub stăpâniri străine, ajungând în mult dorită și visată „*Dacia Felix*”, eliberându-și spiritul de corsetul ideologiilor imperiale hrăpărețe și violente, însă fără a privi înapoi cu mânie. A ajuns încărcat de dor în acea parte a Daciei care scuturase jugul marilor imperii și pe care semenii săi aflați într-o oază de libertate o numiseră, în mod oficial, „*România*”.

În 1867, când Eminescu a ajuns la București, numele „*România*” avea doar 5 ani de existență politico-statală, iar prima sa exprimare publică a fost destinată vestirii profesiei sale de credință, pe care a dăltuit-o în nepieritoarea expresie-pecete: „*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie?*”. Și-a exprimat sfios această dorință fierbinte, izvorâtă din inimă, visând, în fapt, la „*raiul Daciei*” străvechi, pe care o purta în suflet și pe care a cântat-o apoi și a jelit-o în versuri cu valoare de axiomă. Pentru acest ideal a dăltuit pe răboj nepieritoarea „*Doină*”, pe care a cântat-o în fața marelui Caragiale.

Întâlnirile pline de farmec și de noroc cu oameni de rând, dar și cu titani ai credinței, culturii și istoriei neamului, l-au impresionat până în adâncul ființei sale. Peste tot locul, știut și neștiut, i-au ieșit în cale oameni din neamul lui, care rosteau cuvinte domoale în limba dulce a maicii lui. Soarta l-a tot dus pe drum de țară de-a lungul și de-a latul vetrei, pe care a străbătut-o mai mult pe jos, „în cruciș și-n curmeziș”, din București înapoi la Iași și la Cernăuți, apoi din București, la Brașov, Sibiu, Lugoj, Caransebeș, Timișoara și Arad.

Eminescu a devenit patriarh al limbii române, urmându-și destinul pe calea crucii Daciei străvechi. Această cale i-a confirmat fără tăgadă ceea ce el simțea și știa „dintotdeauna”: limba română este „urmașa celei dacice”, limba „cea mai veche”.

*

Eminescu a receptat adevărata nevoie și valoare a neamului după popasul de câțiva ani făcut în capitala Imperiului austro-ungar. Acolo a întâlnit tineri români din toate părțile vetrei, dornici să ajungă prin studiu mari oameni, cu multă carte. Pe aceștia a reușit să-i convingă că puterea neamului românesc stă numai în unirea statornică a fiilor săi.

Eminescu a contribuit la unirea celor două societăți studențești existente în acel moment în Viena, respectiv „România” și „Societatea literară și științifică a Românilor din Viena”. În anul 1871, acestea s-au contopit în „România jună”, care a încorporat toți studenții români din Viena. Astfel, deviza „*Uniți-vă în cuget și simțiri*” a prins viață, studenții români strânși în adunare de obște pentru a pune țara la cale formau o „Dacie în miniatură”. Probabil că Eminescu a imprimat salutului studenților români în Viena pecetea răsărită din cea mai stringentă nevoie a neamului, respectiv „*Trăiască Nația! / Sus cu dânsa!*”.

Eminescu a fost printre organizatorii și participanții activi la serbarea de la Putna, din ziua de Sfântă Mărie a anului 1871. La Putna nu a fost atunci un parastas, ci o glorificare a trecutului neamului românesc, o înviere a spiritului vetrei vechii Dacii. Mănăstirea Putna a devenit de atunci „*altarul conștiinței naționale*”, întrucât acolo a prins viață și a dăinuit asemenea unei făclii sacre, ideea unității întregului neam românesc în multimilenara sa vatră. Acolo, Eminescu a ridicat făclia unității neamului, care a luminat fruntariile Daciei întregi. În aceea zi, liceanul Ciprian Porumbescu, entuziasmat de măreția momentului, a cântat la vioară „*Daciei întregi*”.

Din înălțimea mănăstirii Putna, gândul lui a străbătut năvalnic coama înzăpezită a Carpaților cei semeți și luciul valurilor Dunării albastre, apoi a zburat spre munții Pindului și spre Adriatica, dar și peste Nistru, spre străvechile câmpii getice. Astfel, peste ani a cuprins într-o cugetare fără egal și a însemnat pe răboj, din ce-a văzut și din ce-a citit, imaginea stării vetrei neamului, cu măreția și tragedia ei. *„Nu există un stat în Europa centrală, nu există o țară, de la Adriatica pînă la Marea Neagră, care să nu cuprindă bucăți din naționalitatea noastră – le spunea el contemporanilor săi. Începînd de la ciobanii din Istria, de la morlacii din Bosnia-Herțegovina, găsim pas cu pas fragmentele acestei mari unități etnice în munții Albaniei, în Macedonia, și Tesalia, în Pind ca și în Balcani, în Serbia, în Bulgaria, în Grecia pînă sub zidurile Atenei, apoi, de dincolo de Tisa începînd, în toată regiunea Daciei Traiane, pînă dincolo de Nistru, pînă aproape de Odessa și Kiev”.*

*

În capitala României moderne a întâlnit Eminescu realitatea măreției și decăderii neamului, cu elementele sale de unitate, dar și de disoluție, cu oglizile ei limpezi de sărăcie, dar și de bogăție și a descifrat ca nimeni altul sursa lor, ajutat de geniala și scânteietoarea sa minte de *„băiat de rumân”*. A văzut o lume pestriță, aflată de dimineața pînă seara într-o mișcare haotică, cu patrioți adevărați, dar și cu *„găgăuți și gușați”*, cu bogați care-și cheltuiau banii nemunciți fiindcă n-aveau altceva de făcut, dar și cu săraci lipiți pămîntului, cu oameni politici autentici, dar și cu politicieni veroși, care duceau *„muștele la apă”*, cu ziariști devotați condeiului și aflării adevărului, dar și cu jurnaliști intrați slugi la diferiți stăpâni, dâmbovițeni, vienezi sau moscoviți.

Eminescu a avut șansa de a intra în redacția unui mare ziar și de a lucra cu mintea și condeiul în breasla jurnaliștilor, foarte activă și implicată în aducerea la lumină a nevoilor neamului, dar zdrențuită de culorile și ideologiile politice în tabere opuse.

De la tribuna *„Timpului”*, liberal prin culoare, dar național pe fond, riguros pe formă și ofensiv pe conținut, Eminescu a putut să exprime public, ca *„bun român”*, în versuri și în fraze tăioase, ceea ce prin alte mijloace de comunicare n-ar fi fost posibil. El le-a spus tuturor celor întâlniți în cale că: *„A fi bun român nu e un merit, nu e o calitate..., ci o datorie pentru orice cetățean al*

acestui stat, ba chiar pentru orice locuitor al acestui pământ, care este moștenirea exclusivă și istorică a neamului românesc“.

Eminescu a descifrat sursele răului, înțelegând că marea nevoie a neamului său, exprimată din interes de „țara legală” și din nevoie de „țara reală”, era refacerea unității nației în vatra vechii Dacii. La București a întâlnit, spre bucuria și uimirea sa, refugiați din părțile aflate sub stăpâniri străine, tineri ardeleni, bucovineni basarabeni, bănățeni ori români sud-dunăreni, veniți la studii universitare. Legăturile statornicite cu mulți dintre aceștia, din „frăție de neam”, i-au conturat oglinda neamului, cu inteligența și caracterul său, dar și nevoia sa stringentă de refacere, prin luptă pe tărâm cultural și politic, a vetrei străvechi. Atenția sa a fost îndreptată, în primul rând spre românii ardeleni, bucovineni și bănățeni, fiind convins că refacerea vechii Dacii trebuie realizată în jurul coroanei munților Carpați, țaria vetrei străvechi. Așa se explică de ce s-a alăturat, din instinct, cu întreaga sa ființă, luptei pentru eliberarea socială și națională a românilor aflați sub Imperiului austro-ungar și unirea acestora cu România.

La București funcționa, din 3 mai 1867, Societatea „*Transilvania*”, inițiată de revoluționarul pașoptist August Treboniu Laurian, care avea drept scop declarat „*strângerea legăturilor de frăție între junimea studioasă din toate părțile României*”, iar la 10 mai 1881, sub patronajul lui C. A. Rosetti a fost înființată Societatea Iredenta română („*România Iridenta*”), cu scopul nedeclarat public, de a determina o răscoală a populației românești din Transilvania. Eminescu a intuit că numele „*iridenta*”, dar mai ales „*România iridentă*”, încorporat la vedere în pecetea unei astfel de organizații culturale, dar vehiculat în cercurile politice de la București, va trezi reacția violentă a imperiilor vecine, în primul rând a Austro-Ungariei, care nu se va da în lături de la presiuni și amenințări asupra firavului stat românesc, pe care încă-l numea „*Valahia*” și nu „*România*”. El a prevestit inclusiv posibilele măsuri agresive luate de un guvern obedient marilor imperii, soldate cu desființarea societății și prigonirea până la eliminarea fizică a adeptilor săi.

*

Eminescu a intuit că renașterea conștiinței identității neamului românesc într-o lume dominată de mari imperii hrăpărețe trebuie să aibă drept fundament

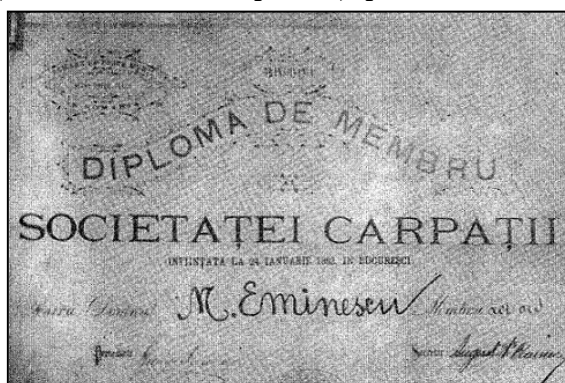
cunoașterea rădăcinilor sale, adică a vremurilor ancestrale, care trebuiau căutate cu migală și rigoare, din generație în generație, până la „*facerea lumii*”. Astfel se explică de ce Eminescu a ținut să încrusteze pe răboj pentru generațiile viitoare *Povestea Dochiei și ursitoarele*, în care a redat măreția Daciei, apoi nenorocirile și nemiloasa soartă hărăzită de ursitoare, dar și *Rugăciunea unui dac*, în care a deplâns soarta dacilor învinși de legiunile imperiale.

Totodată, a ținut însă să atragă atenția că „*Era un popor brav acela care a impus tribut superbeii împărătese de marmură a lumii – Roma. Era un popor nobil acela a cărui cădere te împle de lacrimi, iar nu de disperare, iar a fi descendentul unui popor de eroi, plin de noblețe, de amor de patrie și libertate, a fi descendentul unui asemenea popor n-a fost și nu va fi rușine niciodată*”.

Eminescu și-a exprimat public și cu tărie crezul său launtric și a lăsat încrustat pe răboj un neasemuit mesaj testamentar, potrivit căruia „*totul trebuie dacizat oarecum de acum-nainte*”. Autoritatea condeiului său ascuțit și penetrant, a funcției de redactor șef al „*Timpului*” și a numelui devenit armă, i-au permis să devină, în fapt, promotorul planului tainic de refacere a „*Daciei Mari*”.

Eminescu a fost ferm convins, până în străfundul ființei sale, că *planul dacic ne-a traversat istoria*, devenind astfel ***Întâi Mergător pe calea făuririi României Mari***, în hotarele Daciei străvechi. El a înțeles, ca puțini muritori până la el, că refacerea unității spațiului străvechii Dacii era pentru români o problemă de renaștere națională, iar nu o simplă „*afacere*”, așa cum încercau să o exploateze marile imperii vecine în folos propriu, dar și unii politicieni dâmbovițeni, care-și căutau mărirea prin „*frazе lustruite și negustorie de vorbe*”.

Astfel, la 24 ianuarie 1882 (de ziua Unirii Principatelor), pe baza structurii „*Iredentei*”, trecută *de facto* în adormire, a fost înființată, pe principiul încifrat al „*Frăției*”, cu implicarea directă a lui Eminescu, o organizație, înscrisă oficial sub numele de „***Societatea Carpații***”. Aceasta și-a propus să sprijine orice „*intreprindere românească*”, cu referire tacită la

situația românilor din Imperiul Austro-Ungar.

Eminescu a devenit, în fapt, liderul acestei mișcări de eliberare socială și națională a românilor aflați sub jugul Austro-Ungariei, care a trecut, pe față și tainic, la acțiuni hotărâte. Manifestările „*Societății Carpații*” au îngrijorat reprezentanța diplomatică a Austro-Ungariei, care simțea că aceasta tindea să se transforme într-un adevărat „*partid secret*”, de rezervă, cu zeci de mii de membri, care milita pe față pentru alipirea Ardealului la „Țară”, dar desfășura și acțiuni conspirative, unele cu știrea guvernului român. Serviciile de informații vieneze au informat autoritățile imperiale că „*Societatea Carpații*” urmărește înființarea unui „*imperiu daco-român*”, devenit spaima fostei cancelarii aulice. Astfel, au trecut la supravegherea permanentă și cu metodă a membrilor societății, infiltrând agenți și în redacția ziarului „*Timpul*”.

„*Obiectivul*” principal al urmăririi informative a devenit Eminescu, al cărui nume circula deja ca o fantomă în capitala Austro-Ungariei, fiind considerat un adevărat pericol pentru ordinea imperială austro-ungară. De la Viena transmitea în țară conservatorul Petre Carp mesajul imperativ: „*Mai potoliți-l pe Eminescu!*”. Dar Eminescu nu putea fi potolit, pentru că lui i-a fost scris să poarte crucea jertfei pe calea renașterii identității și refacerii vetrei neamului românesc.

*

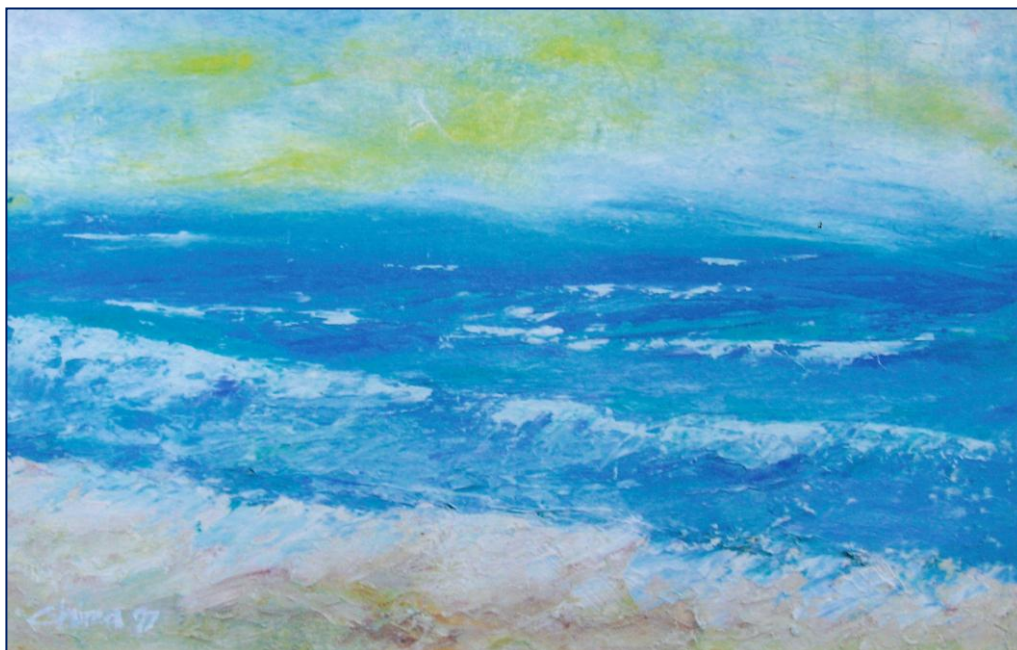
Ce-a urmat este istorie însângerată, o istorie care trebuie cunoscută în profunzime și redată generațiilor care vin după noi cu toată tragedia încorporată în ea. În ziua de 28 iunie 1883, România trebuia să semneze tratatul umilitor cu Austro-Ungaria, prin care se obliga să renunțe la revendicarea unirii Ardealului cu România. Întrucât existau semnele unei posibile „*defecțiuni*” și invocând acțiunile „*subversive*” ale Societății „*Carpații*”, Austro-Ungaria a rupt relațiile diplomatice cu Regatul României pentru 48 de ore, efective militare executau manevre armate în Carpați, presa ungară striga că a venit timpul ca imperiul să-și anexeze „*Valahia*”, iar cancelarul Germaniei, Otto von Bismarck, a amenințat Regatul României, printr-o telegramă secretă către Carol I, cu declararea războiului dacă România nu intră în „*noua ordine*”. Guvernul român a fost somat, sub amenințarea cu intervenția militară, să desființeze „*Societatea Carpații*” și să-l anihileze pe Eminescu, catalogat drept „*iredentist*” și „*naționalist*”.

În aceste condiții, guvernul condus de Ion C. Brătianu a cedat, Poliția a trecut, în forță, la percheziționarea sediului „*Societății Carpații*” și a domiciliului membrilor comitetului său de conducere. Toți cei dovediți ca membri activi ai organizației au fost ulterior expulzați, apoi s-a lansat semnalul: „*Prindeți-l pe Eminescu și băgați-l la balamuc!*”

Scenariul sacrificării lui Eminescu a constituit și continuă să constituie subiectul și obiectul unor ample analize și dezbateri. Eminescu s-a împotrivit, dar „*prietenii*” săi l-au doborât și l-au îmbrăcat în cămașa de forță, apoi l-au târât în drum și l-au urcat cu forța în *birja morții*. Ion Russu-Șirianu, care în acea zi a alergat prin București să-l caute pe Eminescu, a văzut scena schinguirii lui, declarând ulterior că „*Am auzit glasul său cel adevărat strigând cu deznădejdea celui care se îneacă - Ajutor!*”.

Eminescu a fost jertfit pe altarul Daciei Mari - cel mai important proiect etno-politico-statal gândit de români și pentru români în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Dr. Aurel V. David

In memoriam: Francisc Păcurariu - Ungaria: Anul '56

Consecvenți principiului cu care am pornit proiectul „Vitralii”, continuăm să vă arătăm istoria așa cum au văzut-o cei ce au participat la facerea ei, chiar dacă, pentru unii, ea va arăta „altfel” decât cea propovăduită oficial. Prezentăm în cele ce urmează tragicele evenimente petrecute în Ungaria în octombrie-noiembrie 1956, așa cum au fost trăite de diplomatul și scriitorul Francisc Păcurariu, pentru ale cărui mărturii îi mulțumim fiului său, domnul Tudor Păcurariu.

In memoriam: Francisc Păcurariu

Am fost în Ungaria în zilele cele mai fierbinți ale evenimentelor, dar tot nu pot să le calific exact. Pe 28 octombrie, Kádár ridică în slăvi la radio „scumpa noastră revoluție”, o săptămâna mai târziu condamnă, de la același microfon, „contrarevoluția”. În fond astea sunt categorii *post-factum*, cum ar spune Bergson¹, „*du mécanique plaqué sur du vivant*” – de aceea, oricum le privești, asemenea etichetări au o doză de ridicol. Realitatea trăită e mult mai complexă decât asemenea sertărașe.

Iată cum am ajuns acolo.

În toamna lui 1956, mă aflu la post, la Belgrad, fiind implicat direct în activitățile din timpul vizitei lui Gheorghiu-Dej. În penultima zi a vizitei, abia începuse masa festivă, că vine șeful gărzii sale și-l anunță că au apărut „probleme mari” la Budapesta: noul prim-ministru al Ungariei, Nagy Imre, profitase de retragerea trupelor sovietice din oraș și anunțase formarea unui nou guvern, cu partidele necomuniste – în primul rând, „micii agrarieni” ai lui Tildy Zoltan. Era un partid de centru-stânga, dar ferm necomunist. Fără precedent în „lagărul socialist”. Gheorghiu-Dej a cerut să fie anunțat Tito, a terminat repede masa și a plecat spre Brioni² însoțit de numai câțiva oameni. Întâlnirea cu Tito a fost scurtă. În aceeași seară, Gheorghiu-Dej a ajuns la București cu un avion pus la dispoziție de liderul iugoslav.

¹ Henri Bergson (1859-1941), scriitor și filozof francez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură.

² Insulă în nordul Mării Adriatice, reședința oficială de vară a lui I.B. Tito.

Eu m-am întors cu restul delegației la Belgrad, unde am ajuns pe 29 octombrie. Acolo mă aștepta ambasadorul Comșa, care m-a pus la curent. Până atunci nu știusem mare lucru despre evoluțiile de la Budapesta. Acolo, ambasador era Ion Popescu-Puțuri, care fusese promovat de pe funcția de Director al Agerpres. Conform ultimelor sale rapoarte, „*se pare*” că la Budapesta sediul CC al partidului comunist era atacat de populație.

Rapoartele lui Popescu-Puțuri care erau pline de „*se pare*”, „*se spune*” și „*există impresia*” – îl exasperaseră pe Gheorghiu-Dej, mai ales că generalul Epișev³ îl așteptase pe Băneasa ca să-l întrebe de ce Ambasada română trimite ajutoare greviștilor de la Csépel, care tocmai îl spânzuraseră pe secretarul de partid al uzinei?

Și cum a reacționat Dej, când la scara avionului a fost întâmpinat cu asemenea întrebări?

Gheorghiu-Dej era un om controlat, chibzuit. În șapte ani cât am lucrat la acel nivel, nu l-am văzut vreodată ieșindu-și din fire. Nici măcar atunci când, de față cu toți, Brucan l-a rugat să nu mai bea...

Evident că incidentul nu i-a picat bine. Mai ales că abia se despărțise de Tito – iar acesta tocmai anunțase susținerea sa pentru noul guvern de la Budapesta, cel cu agrarieni! Gheorghiu-Dej era acum de două ori suspect în ochii sovieticilor: sprijinea insurgenții și tocmai se văzuse cu disidentul de la Brioni. Corolarul: Epișev i-a transmis că, pe 1 noiembrie, Hrușciov și Malenkov urmau să efectueze în secret o vizită-fulger în România și, era limpede, urmau unele întrebări.

N-au comunicat dinainte în ce problemă, dar componența delegației era de ajuns. Cu Hrușciov relațiile erau cum erau, dar Malenkov se manifestase în repetate rânduri ostil la adresa lui Gheorghiu-Dej – deci trebuiau pregătite niște răspunsuri foarte clare.

A doua zi, 29 octombrie, dis-de-dimineață Biroul Politic a hotărât trimiterea de urgență a unei misiuni la Budapesta: Valter Roman pe linie de partid; ambasadorul Aurel Mălnășan, adjunct al ministrului Afacerilor Externe, pe linie de stat; și eu, pe linie de Crucea Roșie Română.

³ Generalul Alexei Epișev, fost adjunct al ministrului de Interne (MGB al URSS), ambasador sovietic la București, ulterior mareșal al URSS.

Crucea Roșie? Era un fel de acoperire față de unguri?

Oficialii unguri știau bine pe ce linii venim. Era o acoperire față de insurgenții unguri: spânzurau comuniști de-ai lor, de ce n-ar spânzura comuniști români? De aceea, toată misiunea era de „Crucea Roșie”, însoțea un convoi de ajutoare umanitare. Oamenii fuseseră bine aleși: Roman îl cunoștea bine pe Nagy Imre – ambii ilegaliști, lucraseră alături la Radio Moscova în anii războiului. Mălnășan îl cunoștea bine pe Janos Kádár – conlucraseră pe vremea când ungurul era ministru de Interne, iar românul consul la Budapesta. Iar în ce mă privește, cunoșteam orașul, vorbeam perfect ungurește și eram român. Acestea au fost criteriile: să vorbească perfect ungurește, dar să nu fie maghiari; să cunoască locul și oamenii. Mai era cu noi și un fotograf de la Agerpres. Un tip curajos și tăcut. L-am „pilotat” prin Budapesta, în timp ce el făcea fotografii. Am auzit că ulterior s-a realizat un album, la solicitarea expresă a lui Gheorghiu-Dej.

De ce v-au trimis într-o țară aflată în război civil și sub asediu? Cum ați reușit să ajungeți la Budapesta?

Simple: mai întâi cu trenul, apoi cu mașina, fiindcă greva feroviarilor unguri blocase căile ferate. Aveam permis de liberă trecere semnat de autoritățile militare sovietice – asta însemna mareșalul Gheorghi Jukov în persoană. Văzând ce reacții provoca documentul atunci când îl prezentai ofițerilor ruși, devenea clar că Jukov nu glumea cu disciplina. Se schimbaseră multe față de anii '45-'46...

Din trenul de Ljubljana am sărit direct în mașina ambasadei și, după discuția cu Comșa, am luat-o prin Novisad, Subotița și Szeged, spre Budapesta. Aveam instrucțiuni să deschid bine ochii – dar până la frontiera ungară nu era nimic de văzut. Armata iugoslavă nu era vizibilă, lucrurile păreau liniștite.

Prima surpriză ne aștepta la Horgoš, la frontieră. În vamă, nici picior de ungar. Tot personalul fusese înlocuit cu militari sovietici. *De facto*, Republica Ungară nu mai exista: URSS preluase controlul frontierelor și al șoselelor. În loc de milițieni unguri, la intersecții erau soldați sovietici cu arma la piept, cu stegulețe. După Szeged, șoseaua a devenit extrem de aglomerată: lungi convoaie de camioane, cu trupe, motorină și alte multe, se scurgeau dinspre, dar și spre Budapesta. Ne-am înscris și noi într-una dintre coloane și, vreme de câteva

ceasuri, n-am zărit altceva decât prelata camionului din față. Oricum nu era cine știe ce priveliște – era o vreme pe măsura evenimentelor, a plouat fără încetare.

Deci ați mers în coloană de trupe sovietice spre Budapesta?! Dar nu se retrăseseră sovieticii din oraș? Nu încheiaseră un acord de încetare a focului?

Asta m-a mirat și pe mine. Ulterior, când am ajuns, Roman – care avea experiență militară, luptase în Spania – mi-a explicat cum era cu acea retragere. Trupele sovietice din Budapesta nu aveau planuri în cazul unei revolte masive. În aparență, Mikoian și Suslov – sosiți în mare grabă la Budapesta – au făcut o mare concesie acceptând retragerea trupelor. În realitate, mareșalul Jukov fusese deja numit comandant al teatrului de operațiuni din Ungaria. Iar statul său major se apucase de planificarea operațiunii – o muncă enormă. Erau implicate vreo 2.500 de tancuri, la fiecare trebuie 4-5 camioane ca să ducă motorina, muniția, piesele de schimb. Deci zece – douăsprezece mii de camioane numai pentru trupele de tancuri. Plus infanteria! Și asta în condițiile în care sistemul feroviar era blocat de grevă.

Blindatele fuseseră retrase din oraș pentru ca dispozitivul să fie reorganizat și întărit în vederea asaltului. De aceea acest du-te-vino neîncetat de camioane: pregăteau ofensiva.

Acționau trupele sovietice din Ungaria?

N-ar fi avut de unde să scoată atâtea tancuri. Au adus forțe din tot sud-estul european, dar nu se știa cum va reacționa Occidentul la „normalizarea cu tancul” pe care o avea în vedere Jukov. De aceea, ca să nu lase descoperite frontierele cu NATO, nu au fost folosite efectivele din Ungaria, de la granița cu Austria, ci trupe aduse din eșalonul doi – Cehoslovacia, România și Bulgaria.

Cum, au trecut cu tancurile și prin România?

Da, dar nu pe șosele, care erau ticsite de camioane, ci pe cale ferată, pe vagoane-platformă. Sistemul de șosele și căi ferate al României a fost complet pus la dispoziția sovieticilor. Noi când ne-am întors la București, am călătorit cu avionul, altă cale nu era.

Spre surprinderea noastră, mecanismul mergea ca uns. Dacă vreun camion făcea pană, coloana nici că se oprea: cel din spate îl împingea în șanț și drumul continua. La căderea serii eram la Budapesta. Șoferul m-a dus direct la ambasadă – Valter Roman și șeful meu, Aurel Mălnășan, sosiseră deja.

Din România?

De la București, da. Ne-am dumirit repede în ce privește rapoartele, a căror confuzie îi scosese din sărite pe Gheorghiu-Dej și Preoteasa (n.n. ministrul de Externe). În acea vreme, la ambasadele noastre lucrau destui localnici – șoferi, dactilografe, curieri, oameni de serviciu. Pe 23 octombrie, când au început evenimentele, toți angajații unguri au dispărut. Iar ambasadorul a constatat cu stupefație că nu mai avea nici un vorbitor de limbă maghiară la dispoziție! Ca atare, telegramele către Centrală se făceau pe baza datelor culese telefonic, de la celelalte ambasade „socialiste”...

De necrezut!

Și mai de necrezut era faptul că birourile se mutau zilnic! Noi i-am prins în plină mutare de la subsol la etajul 1. Se auzise că insurgenții aruncă grenade pe luminatoarele pivnițelor. Evident era mai bine cu birourile la etajul 1, așa că i-am lăsat să le mute. Dar a doua zi, doreau deja să se mute la parterul clădirii – se zvonea că răsculații trag în orice fereastră deschisă, suspectând prezența lunetiștilor AVH⁴.

Chiar luau de bune chestiile astea?

Oamenii erau obosiți și speriați: de o săptămână, nu trecuseră nici măcar cinci minute fără împușcături. Dar aveam motive să credem că aceste spaime erau voite: cineva ținea ambasada sub supraveghere și se juca cu nervii noștri. De-abia ce sosiserăm, că s-a și primit un telefon anonim: „*Nu vă fie frică, nu vă spânzurăm. Deocamdată!*”

Și ce-ați făcut?

Ministrul Málnáșan era un ardelean serios, care știa ce vrea de la oameni, și mai știa și cum să le spună ce vrea de la ei. În fond înainte de război fusese proprietar de joagăr, și dacă se descurcase cu țăpinarii... I-a trebuit cam un sfert de oră ca să facă ordine. După care s-a încuiat în biroul ambasadorului și a redactat prima telegramă cifrată.

A doua zi de dimineață, conform uzanțelor, ne-am prezentat tuspătru, însoțiți de consulul român, la Ministerul ungar de Externe. Cei de-acolo evident știau despre ce era vorba, ne-au eliberat legitimații diplomatice. Apoi

⁴ *Államvédelmi Hatóság*, „Autoritatea de protecție a Statului” - între 1951 și 1956, poliția politică a regimului comunist din Ungaria.

directorul de spațiu⁵ a deschis fișetul, a luat de acolo patru pistoale, le-a pus pe birou și a început să completeze permisele de port-armă: „*Noi nu vă putem garanta siguranța, suntem nevoiți să apelăm la această măsură*”.

Era chiar așa gravă situația în oraș? Doar era armistițiu!

Armistițiu cu rușii, nu cu răsculații. Mie mi-a revenit un *Beretta* mic, cu plăsele de sidef – l-am luat și l-am vârat în servietă, iar servieta am pus-o în șifonier. L-am uitat acolo: dacă te prindeau cu așa ceva pe stradă, nu scăpai de ștreang. Apoi am plecat să ne întâlnim cu oficialitățile: noul prim-ministru, Nagy, și proaspătul secretar general al partidului, Kádár. Eram curios să-l văd pe acesta din urmă: petrecuse vreo trei ani buni în ancheta AVH-ului, se zvonea că fusese torturat sălbatec de faimosul colonel Farkas, ca să recunoască că în anii războiului ar fi fost „agent al siguranței”. Unii spuneau că fusese „băgat în cada cu mercur”, alții că fusese vârat într-o ladă cu cuie pe dinăuntru, în sfârșit unii susțineau că-l castraseră. Ce-i drept, omul nici nu s-a mai căsătorit vreodată.

Cada cu mercur?! Ar fi plutit ca un balon de săpun. În ce consta tortura?

Greu de zis, dar suna înfiorător. Iar omul arăta în consecință. Eu îl știam, mai mult din vedere, din anii în care fusesem atașat de presă la Budapesta⁶. Dar când l-am revăzut am avut un șoc: chelise aproape complet, părea cu treizeci de ani mai bătrân, iar pielea sa avea o nuanță plumburie. Trecuseră câteva luni de când îl scosese de la pușcărie, dar încă arăta ca o stafie.

Chiar așa de îngrozitor era AVH-ul?

Da, mai îngrozitor decât îți poți închipui. Kádár a vorbit primul – doar era șeful partidului. Ne-a explicat că fostul secretar general, Rákosi, patronase un regim de teroare. În iunie 1956, când a fost dat jos de la putere, cam o zecime din populația țării era în închisori sau în camerele de anchetă (...). Om sângeros, Rákosi se înconjurase de acoliți de o cruzime obtuză, străini de poporul maghiar. Cunoscându-l de ani mulți pe Valter Roman, Kádár n-a spus pe șleau că tot aparatul AVH și al MDP⁷ era înțesat de evrei – dar asta s-a înțeles.

⁵ Șeful Direcției care se ocupa de România și celelalte state „de democrație populară”.

⁶ 1948 – 1952.

⁷ *Magyar Dolgozók Pártja*, Partidul Muncitoresc Ungar (comunist).

Un comunist antisemit? Asta e ceva nou...

Da' de unde – și Stalin a fost antisemit. S-au folosit de evrei, apoi au dat vina pe ei pentru tot ce n-a ieșit bine. Dar asta-i altă poveste.

Să revenim la ce zicea Kádár: odată, mașina oficială a lui Rákosi lovise un motociclist. Secretarul general coborâse și ordonase gărzii „să aibă grijă” de rănit. Se pare că avea în vedere să fie dus la spital, dar garda a priceput alfel. Omul a fost eliberat din închisoare abia după destituirea lui Rákosi, adică după vreo șapte ani.

În timp ce povestea, Kádár a observat că ne uităm cu toții la unghiile sale. Mai precis, la locul unde acestea ar fi trebuit să fie – fiindcă nu mai avea unghii. Și-a privit cu un zâmbet vag degetele mutilate, apoi a zâmbit: „*Da, ai noștri știu meserie mai bine decât călăii lui Horthy. Oare de unde or fi învățat așa repede?*”

În ce privește situația la zi, Kádár a apreciat că explozia de nemulțumire era absolut normală, având în vedere modul în care regimul Rákosi tratase poporul. În opinia sa, pe termen scurt se impuneau cedări, cum ar fi cooptarea necomuniștilor în Guvern, iar pe termen lung reconcilierea MDP cu poporul maghiar implica respectarea sentimentelor sale naționale, prin epurarea partidului, a AVH, dar și a armatei ungare.

A armatei? Era implicată în excesele regimului Rákosi?

Nu, ba chiar din contră! Sesizând mirarea noastră, Kádár a precizat că în 23 octombrie, când apăruseră primele informații că răsculații aveau arme militare, îl convocaseră pe șeful garnizoanei Budapesta, colonelul Pál Maléter. I s-a solicitat să întărească paza depozitelor de armament – dar acesta a replicat că nu știe unde se află respectivele depozite. În schimb, sublinia Kádár, șefii răsculaților știau precis unde sunt depozitele și în următoarele ore acționaseră în consecință.

Păi, nu el vorbea la radio de „scumpa noastră revoluție”?

Da, dar nu-i picase bine gestul lui Maléter, pe care îl considera implicit trădător. Iar acum Maléter era proaspăt general și ministru al Apărării, în guvernul Nagy. A fost prima fisură pe care am sesizat-o între Kádár și Nagy.

Și Kádár a simțit că fusese dibuit, drept care a luat-o iar spre dreapta, declarând că se impune retragerea trupelor sovietice din Ungaria, precum și îmbunătățirea semnificativă a nivelului de trai. În acest sens, România putea da un ajutor prețios, în opinia sa, prin „*punerea în valoare în comun a Ardealului*”.

Privea o parte a României ca un fel de condominium cu Ungaria?

Exact! Remarca nu i-a picat bine nici lui Mălnășan – care în anii Diktatului de la Viena pierduse bruma de avere ce avea și trebuise să se refugieze la Sibiu. Și nu i-a picat bine nici lui Roman – mai ales că el trebuise să înghită și aluzia cu „străinii de poporul maghiar”. Cu toții știam că tovarășul Kádár nu era maghiar, ci slovac⁸, de aceea remarca sa a fost percepută de noi toți că nu se referea la orice fel de străini, ci la evrei. Totuși, rolul nostru nu era să stărnim valuri, ci să ascultăm ce aveau de zis gazdele.

A urmat la cuvânt Nagy Imre. A vorbit mai dezlânat – era, cum s-ar spune, o fire „mai poetică” - o aparență atent studiată, ca și înfățișarea sa de „învățător de la țară”. Cu toții îi știam trecutul: fost membru al Gărzilor roșii bolșevice, făcuse parte din plutonul ce-l executase pe țarul Nicolae.

Vorbea micios, dar ideea de bază era aceeași – cedare, până când marea masă a poporului își va da seama că se întrece măsura, va „izola elementele radicale” și va permite activiștilor MDP „să preia din nou inițiativa”. Printre cedările politice avute în vedere număra retragerea trupelor sovietice și chiar ieșirea țării din Tratatul de la Varșovia. Nagy Imre nu părea a-și da seama că, la acea oră, sediile MDP se aflau sub asediu în întreaga țară, iar activiștii – departe de a plănui „reluarea inițiativei” – fugeau precum potârnichile. Așa că-i dădea înainte. Mai mult, a insinuat că și România ar putea avea probleme, s-ar putea confrunta cu o răscoală a maghiarilor, la care ar fi bine să „slăbească șurubul” încă de pe acum, preventiv, în primul rând dând o „*autonomie reală*” așa-zisei Regiuni Autonome Maghiare.

Auzindu-l cum dă sfaturi, pe Valter Roman nu l-a răbdut inima și i-a zis-o de la obraz: „*Vorbești de reluarea inițiativei, dar mergi din cedare în cedare. Azi ai primit oamenii lui Tildy în Guvern, mâine o să-ți ceară să-i cedezi locul cardinalului Mindszenty*”⁹. Cu asta, întrevederea s-a cam terminat. Kádár ne-a condus spre ieșire și, la final, a răsucit cuțitul în rană: „*Până la urmă, tot va trebui să dați o autonomie reală Ardealului!*”

⁸ Numele său real era János József Czermanik, după mamă – tatăl fiind necunoscut. De complezență, tatălui i se atribuia, în anii regimului său, o origine ungară.

⁹ Cardinal Primat al Ungariei, principal oponent al regimului comunist instaurat în această țară, condamnat în 1949 la închisoare pe viață. Eliberat în 1956, și-a petrecut 15 ani refugiat în Ambasada SUA la Budapesta; abia în 1971 i s-a permis să părăsească țara.

Era mai radical decât Nagy?

Nu... Cred că, sesizând nemulțumirea românilor, a dorit să toarne gaz pe foc, să-l compromită pe Nagy Imre. Era un om ascuns, fost șef al partizanilor comuniști, fost ministru de Interne – iar mai bine de trei ani de înțemnițare solitară îi accentuasera această trăsătură de caracter.

De altfel, asta a reieșit și din analiza pe care am făcut-o asupra întrevederii, odată ajunși la ambasadă. Am convenit asupra a două aspecte: în primul rând partidul și Guvernul erau angrenate în cedări succesive în fața răsculaților, care implicau inclusiv adoptarea unor poziții revanșarde față de România; în al doilea rând, deși în aparență Kádár și Nagy păreau a avea aceeași poziție, în realitate Nagy se iluziona crezând că are în față o simplă răscoală populară, pe când Kádár era înclinat să creadă că are de-a face cu o contrarevoluție și nu era dispus să cadă în prăpastie, cu Nagy Imre în brațe.

Ambasadorul Mălnășan a rămas la oficiu ca să redacteze telegrama spre București, pe când Roman – care vorbea perfect rusește – s-a dus la Ambasada URSS să relateze întâlnirea.

Adică Valter Roman îi raporta lui Andropov?!

Nu, Roman primise de la Gheorghiu-Dej ordin să raporteze lui Andropov. Hrușciov era așteptat la București a doua zi, și venea însoțit de Malenkov – pe care cei ce-l cunoșteau personal îl apreciau a fi „o broască râioasă”. Opiniile sovieticilor trebuiau sondate, pentru ca Gheorghiu-Dej să știe la ce să se aștepte. În ce mă privește, am pornit-o prin oraș, cu fotografii după mine. Tocmai cuceriseră sediul Comitetului de Partid Budapesta, aruncaseră mobilierul pe fereastră, iar acum îi spânzurau de picioare pe activiști – vii și morți laolaltă – de balconul clădirii. Am trecut pe lângă monumentul lui Stalin – era o statuie monumentală, lângă Piața Milenară, al cărei soclu servea drept tribună cu prilejul paradelor oficiale. Fusese solid construită, de aceea a putut fi dată jos doar cu ajutorul unui tanc. Statuia fusese făcută bucăți de populația răsculată, dar cizmele – umplute cu beton – rămăseseră pe soclu. Întrucât doborârea statuii avusese loc la 23 octombrie, se putea concluziona că, încă din acele prime momente, elemente ale armatei se raliaseră răsculaților. Un civil nu ar fi putut manevra cu atâta pricepere tancul ce smulsese statuia de pe soclu.

Am trecut apoi pe la sediul Radiodifuziunii. Acolo, un batalion de trupe ale AVH încercase să reziste. Deschiseseră focul, la care masa de răsculați i-a

sfâșiat de-a dreptul. De la un trotuar la altul, strada era plină cu un fel de noroi sângeri, din care se iveau aici o talpă de bocanc, colo un crâmpoi de uniformă. Mirosea pestilențial, a abator.

Înfiorător!

Ăsta-i doar începutul... Am ajuns pe cheiul Dunării, străjuit de frumoase lampadare de fier forjat, cu mai multe brațe. Practic de fiecare braț atârna, sub felinar, câte un spânzurat. Aveau de gât pancarte: „securist”, „comunist”. De fapt, spânzurările continuau prin oraș. Grupuri de cinci-șase indivizi cu pantaloni *brekeș*¹⁰, cizme și pălării vânătoarești se plimbau pe străzi, cu banderole tricolore la mână și „balalaicele”¹¹ la umăr – asta-i diferența de restul răsculaților, care aveau puști. Hoherii¹² aveau pistoale mitralieră și funii de cânepă. Ajungea ca vreun trecător să-și recunoască un dușman în mulțime și să-l arate cu degetul, strigând „Uite securistul!”. Cel vizat era imediat înconjurat, i se suceau mâinile la spate, îl legau, îi puneau pancarta de gât – și pe astea le aveau pregătite din vreme. Între timp, șeful grupului făcea lațul – nu e simplu, e nevoie de îndemânare, e un nod lung, petrecut, ca o cravată din funie. Era un gest ostentativ, parte a spectacolului – oamenii din jur îi urmăreau mâinile cu un amestec de groază și curiozitate. Apoi, cu o mișcare ce părea îndelung exersată, călăul-șef arunca celălalt capăt al frânghiei pe după brațul felinarului și-l înoda de trunchiul lampadarului. Alți doi-trei supravegheau mulțimea, cu degetul pe trăgaci: nu era momentul să protestezi, cu atât mai puțin să fotografiezi. Aceste spectacole, derulate de fiecare dată fără greș, după același tipic, m-au pus pe gânduri. Era clar că, la adăpostul masei poporului răsculat, acționau alte forțe, mult mai organizate.

Comandouri din fasciști?

Asta a fost versiunea oficială – szalașisti, nylașisti, oameni din *Rongyos Gárda* (n.n. „*Garda Zdrențăroșilor*”), infiltrați inclusiv în rândurile armatei. O fi. Dar în meseria de diplomat, trebuie să înveți că ceea ce vezi nu este neapărat ceea ce se întâmplă de fapt. Cum se face că răsculații n-au pus mâna pe armament greu? Prădaseră stocurile de mobilizare ale armatei ungare, luaseră de acolo chiar și

¹⁰ Pantaloni de călărie, strâmți jos, pentru cizmă - de la „*breeches*” (eng.).

¹¹ Pistol-mitralieră de origine sovietică.

¹² Ardelenism, din *höher* (în germană, „mai sus”) – cel care ridică „mai sus”, în furci – călău.

uniformele vătuite – dar abia aveau câteva grenade și n-am văzut decât unul sau două tunuri antitanc.

Și dacă echipele de călăi erau de fapt trimise să compromită mișcarea populară? Prea erau tăcuți, nici măcar nu legitimau oamenii – ca și cum n-ar fi fost în largul lor în limba maghiară. Și prea nu interveneau când te vedeau că fotografiezi, odată spânzurarea terminată (...). Numai ei să nu fie în cadru, în rest puteai fotografia! Sunt tot atâtea detalii care îmi stârnesc semne de întrebare.

Am luat-o înapoi spre ambasadă. Străzile erau marcate de luptele violente din ultimele zile. Aparent răsculații folosiseră tramvaie și autobuze drept baricade. E impresionant să vezi un tramvai călcat de tanc. Dar luptele încetaseră, iar armata sovietică mai ocupa doar un mic perimetru, în jurul Ambasadei URSS. Patru sau cinci blindate mari erau pitite pe străzile laterale. În piață, oamenii demonstrau, scandau, huiduiiau, agitau lozinci. Când oamenii se apropiau prea mult de gardul ambasadei, porneau motoarele și veneau în piață, în fața clădirii, printr-o mișcare de clește. E groaznic să mori călcat de tanc – la câte pete de sânge închegat erau pe caldarâm, se pare că locuitorii învățaseră lecția. Oamenii se retrăgeau, mai apoi se retrăgeau și blindatele. După un sfert de oră, mulțimea iar se apropia de grilaj, iar veneau tancurile, iar dădeau înapoi. Am privit acest „dans” vreme de aproape un ceas – o singură dată a fost nevoie să se tragă o rafală pe deasupra mulțimii, și aceea scurtă.

„Spânzurătorii” nu acționau și aici? Erau organizați, bine înarmați și păreau experimentați, dacă ar fi vrut ar fi putut lua cu asalt clădirea...

Asta rămâne un mare semn de întrebare: în singurul loc din Capitală unde continuau confruntările cu sovieticii, oamenii cu pălării vânătorești și funii în bandulieră nu erau de văzut. Drept e că aveau alte treburi la acea oră: practic toate sediile MDP fuseseră cucerite de răsculați. Activiștii erau scoși afară și împușcați în stradă, inclusiv femeile – în timp ce atacatorii, conduși de aceiași indivizi cu pantaloni *brekeș*, scandau, într-o maghiară cam eliptică, „Nu prizonieri!” Chiar nu știu cum de-și mai făceau Nagy și Kádár iluzii cu „reluarea inițiativei”, MDP încetase de fapt să mai existe..

Valter Roman revenise de la Ambasada Sovietică și raportase, la rândul său, concluziile la București. Dânsul raporta la secretarul CC, Ghizela Vass – o femeie urâtă, bărbătoasă, dar cu o minte ascuțită, a cărei excelentă prestație în acele clipe grele a determinat numirea sa ulterioară la șefia secției de relații externe

a Comitetului Central, unde a rămas aproape un sfert de secol. Deci n-a existat o analiză a întrevederii de la sovietici, dar din puținele detalii mărturisite de Roman reieșea că și ei aveau aceleași percepții ca și noi, în ceea ce-i privește pe Kádár și Nagy Imre. De altfel, a doua zi Valter Roman a avut o întrevedere confidențială cu Kádár – care în aceeași seară s-a urcat într-o mașină blindată sovietică, plecând în direcția Szolnok. De unde după patru zile proclama, prin radio, un nou Partid și un nou Guvern, ambele aprobate de Moscova.

Și cu Hrușcirov cum a rămas?

Așa cum era prevăzut, la 1 noiembrie avioanele lui Hrușcirov și Malenkov au aterizat pe Băneasa. Mălnășan și Roman își îndepliniseră cu brio misiunea, Gheorghiu-Dej a avut informațiile necesare pentru a-și face o opinie, care coincidea în mare măsură cu cea sovietică. Ceva detalii am aflat mult mai târziu, de la Radu Comșa. Mulțumit de răspunsurile primite, Hrușcirov l-a anunțat pe Gheorghiu-Dej că este în pregătire o vastă operațiune militară, cu numele de cod „Rafala”, pentru a pune capăt „contrarevoluției”, cerându-i ajutor militar. Gheorghiu-Dej a fost de acord.

Adică, să trimitem și noi tancuri la Budapesta?!

Nu, la acea vreme armata noastră nici nu avea posibilitatea reală de a-și desfășura forțele în afara granițelor. Iar Hrușcirov nu era chiar atât de deștept, credea că se descurcă numai cu Jukov. Nu resimțea nevoia unei acoperiri politice mai ample, care s-ar fi putut încerca prin participarea simbolică la operațiune a tuturor țărilor Pactului de la Varșovia. Pur și simplu, în aplicarea articolului 3 al Tratatului, Hrușcirov s-a consultat cu Gheorghiu-Dej și i-a cerut sprijin logistic, pentru ca tranzitarea a 10 divizii blindate și mecanizate sovietice prin România, spre Ungaria să se desfășoare fără piedici. În aceeași zi, generalul Emil Bodnăraș a fost numit ministru al Transporturilor, iar sistemul feroviar și rutier românesc a trecut la starea de mobilizare – adică a funcționat militarizat, în următoarele săptămâni.

Valter Roman și ambasadorul Mălnășan au plecat cu avionul spre București – urma ca pe 2 noiembrie să prezinte raportul de misiune Biroului Politic și să răspundă la eventualele întrebări. Eu am primit ordin să rămân – angajații unguri ai ambasadei noastre tot nu reveniseră la serviciu, era nevoie de un vorbitor de limba maghiară. Cu noi era și scriitorul Mihai Beniuc,

vorbitor de maghiară, surprins de evenimente în vacanță, la Balaton – dar el nu era funcționar diplomatic, să i se poată încredința materiale secrete.

La acel moment noi nu știam ce ne așteaptă, dar Nagy Imre presimțea, sau știa ceva. În dimineața de 2 noiembrie, l-a convocat pe ambasadorul român, Ion Popescu-Puțuri, și i-a cerut să-i transmită lui Gheorghiu-Dej că „*îl roagă să fie mediator între Guvernul ungar și conducerea URSS, în chestiunea retragerii trupelor sovietice din țară*”. Ambasadorul era să facă infarct, dar n-a avut de întors, a transmis prin cifru Centralei propunerea – deși cu toții știam că sovieticii citesc cifrul nostru diplomatic, întrucât ei ne furnizau tabelele de unică folosință.

Ce-l apucase pe Nagy să facă acea propunere?

Gheorghiu-Dej a fost din nou pus într-o situație imposibilă, dar Nagy își calculase mișcarea. Într-un fel sau altul, aflase că încă din 1955 Gheorghiu-Dej lansase ideea unei retrageri a armatei sovietice din România, în contextul în care plecarea trupelor din Austria dezumfla pretextul cu „menținerea liniilor de comunicație”. În al doilea rând, Gheorghiu-Dej tocmai semnase cu Tito o declarație comună în care afirmau „neamestecul în treburile interne” – adică, exact ceea ce solicita acum Nagy Imre. În al treilea rând, eu cred că ungurul era convins că Gheorghiu-Dej ar putea cădea în capcană, profitând de moment ca să ceară retragerea sovieticilor simultan din România și Ungaria. Iar dacă sovieticii cedau, Nagy Imre își imagina că imediat în Ardeal ar fi izbucnit o „revoluție” care ar fi complicat situația Moscovei, năruind spatele forțelor de intervenție, ba poate chiar deschizând posibilitatea unei anexări – cei de la București ar fi avut prea multe probleme pe cap ca să poată să se opună.

Era România chiar așa, pe buza prăpastiei?

Nu, dar nici foarte bine nu o ducea. Se trăia „pe puncte”, respectiv cu cartelă la toate alimentele de bază, confecții și încălțăminte. Era o oarecare justificare: seceta, urmările războiului, efortul de reconstrucție, despăgubirile, jaful sovietic... De altfel, și sovieticii se temeau de o explozie socială în România – oamenii o duceau mai prost decât în Polonia sau Ungaria, unde situația bubuise deja. De altfel, în lunile care au urmat, Dej a desființat cartelele, a mărit salariile...

Să revenim la ale noastre. Nagy Imre își făcea deci socoteli prea complicate și hazardate, care arătau în ce situație disperată ajunsese. Oricum,

toate aceste socoteli nu țineau cont de Gheorghiu-Dej – un om mult mai șiret decât își închipuia Nagy Imre.

Ce a urmat am aflat ulterior, tot de la Comșa. Știind că telegrama lui Popescu-Puțuri fusese deja citită de sovietici, Gheorghiu-Dej l-a convocat pe generalul Epișev și i-a pus depeșa în mână. Amândoi știau că nu mai era nimic de făcut, nici o mediere n-ar mai fi putut opri ofensiva armatei sovietice, prevăzută să înceapă peste 40 de ore. S-a convenit ca să se răspundă, pe canale confidentiale, că Gheorghiu-Dej va efectua o vizită secretă la Budapesta, peste câteva zile, pentru a pune la punct detaliile medierii cu „Guvernul Ungariei” – nu cu Nagy Imre nominal. La București și Moscova era evident că gazdă îi va fi, la acea dată, Janos Kádár și al său „Guvern de la Szolnok”.

Unul dintre efectele neprevăzute ale acceptării „medierii” e că ne-am trezit în fața ambasadei cu un camion al armatei ungare, din care militarii au descărcat arme și muniție, pe care personalul ambasadei urma să-l folosească „pentru protecția înaltului oaspete”.

Aveați la ambasadă oameni pricepuți în mânuirea armelor? Era Gheorghiu-Dej atât de temător?

Gheorghiu-Dej făcuse pușcărie, multă pușcărie, la comun cu legionarii. Se confruntase cu ei, chiar fizic, și demonstrase că nu-i un om temător. Mai târziu, când pleca în Occident lua avionul de linie, însoțit de un singur guard. E drept, campion european de box. Iar la ambasadă n-aveam decât pe atașatul militar – mai mult diplomat decât pistolar.

Oricum, eram puși de două ori în situație dificilă: pe de-o parte vizita lui Gheorghiu-Dej, în principiu secretă, ajunsese subiect de comentarii în rândul soldaților care cărau lăzile de muniție. În al doilea rând, se presupune că o ambasadă n-ar trebui să fie depozit de armament. Dacă reizbucneau ostilitățile, insurgenții puteau să ne acuze de implicare. Deci era și aceasta o modalitate de presiune indirectă: sau ne țineți partea până la capăt, sau un eventual guvern Mindszenty ar putea să vă aresteze pentru activități incompatibile cu statutul diplomatic.

Apoi lucrurile s-au precipitat. Acționând exact așa cum amenințase că va face, Nagy Imre a anunțat, într-un discurs radiodifuzat, că Ungaria iese din Tratatul de la Varșovia.

Asta era ultima carte pe care o putea juca: amenințarea că va da în vileag șubrezenia Pactului. N-a așteptat medierea, și-a jucat pripit atuul?

A făcut-o alunecând din cedare în cedare, sub presiunea străzii. Ideea cu ieșirea din Tratat era din ce în ce mai agitată pe străzi, în ultimele zile. De asta eram eu acolo, ca să cunosc asemenea lucruri. Circulau zvonuri cum că Tratatul de pace de la Paris devenea „caduc”, fiindcă trecuseră 10 ani de la încheierea sa, iar „pedepsirea Ungariei, prin pierderea Ardealului” urma să înceteze. Dar cu o condiție, ieșirea Ungariei din Pactul de la Varșovia, ale cărui prevederi împiedicau reconstituirea „Ungariei Mari”.

Delir total...

Se agăța de ultimul pai. Și asta era în avantajul nostru.

Gheorghiu-Dej a apucat din zbor cartea scăpată din mână, jucând-o ulterior mult mai bine. Un an mai târziu, invoca în discuțiile cu Hrușciiov, ideea „refacerii credibilității” Pactului, prin acceptarea retragerii militare sovietice din România, aparent la inițiativă sovietică. Garanta că, spre deosebire de ce credeau occidentalii, nu va avea loc nici o destabilizare – ceea ce ar fi demonstrat totodată că Nagy Imre nu avusese dreptate, că Tratatul era solid, iar regimurile comuniste „nu stau pe baionetele sovietice”, cum se insinua în Apus după episodul cu Ungaria. Până la urmă, sovieticii au cedat la acest șantaj sentimental, urmarea se cunoaște.

Și cu Nagy cum a rămas?

După ce pierduse ultimul său atut real, Nagy a încercat să proclame neutralitatea Ungariei, sub protecția secretarului general al O.N.U., Dag Hammarskjöld. Ne aflam în plină poveste cu zâne!

Douăzeci de ore mai târziu, în dimineața zilei de duminică, 4 noiembrie, cu mult înainte de ivirea zorilor, am fost treziți de un bombardament de artilerie continuu. Părea a veni din toate patru colțurile Capitalei. Și chiar așa și era! Când s-a crăpat de ziuă, ne-am dat seama că orașul e survolat la joasă altitudine de aviația sovietică. Iar la radio vorbea Kádár, înfierând cu mânie proletară „*contrarevoluția*”. S-a raportat în Centrală. Pe măsură ce treceau orele, canonada devenea tot mai apropiată, de zăngăneau geamurile și se zgâlțâiau planșeele clădirii sub noi. Spre după-amiază, tirurile de artilerie au început să se rărească, se auzeau în schimb rafale

de mitralieră. Mai ales dinspre cazarma Kilian, unde era comenduirea garnizoanei – încă în mâinile insurgenților.

Nu încetaseră bine împușcăturile, că ne-am și trezit cu Gheorghiu-Dej în ambasadă. *Pacta sunt servanda*: venise pentru „mediere”, însoțit de Emil Bodnăraș și Janos Fazekas – acesta din urmă, mai mult pe post de translator. Faptul că o delegație străină venise să-l vadă era de natură să mai atenueze postura incomodă în care se afla Kádár, de „marionetă a Kremlinului”. Moscova îi putea oferi multe, dar nu-l putea ajuta nici să reconstruiască partidul comunist ungar și nici nu-i putea da cine știe ce ajutor alimentar pentru a crește standardul de viață al ungarilor. Ce a discutat Gheorghiu-Dej cu Kádár nu se știe precis, au fost pe linie de partid, unde multe lucruri nu se consemnau în scris. Dar mai târziu se zvonea prin Centrală că acestea au fost aspectele discutate cu prilejul „medierii”, iar în contrapartidă, noul lider ungar promisese încetarea agitației privind Ardealul. Promisiune de care s-a ținut cât de cât exact 20 de ani.

În aceeași zi, am plecat spre aeroport: misiunea mea la Budapesta se terminase, trebuia să profităm de avionul pus la dispoziție de sovietici. Pe vremea aceea, România nu avea avioane oficiale, transportul delegațiilor era asigurat de URSS, la cerere.

Pe drum spre Ferihegy, am avut prilejul să văd urmările canonadei prin care trecusem. De la podul Petőfi, de-a lungul Dunării, pe kilometri întregi peisajul era suprarrealist. Blocurile de locuințe erau efectiv găurite de jos în sus – ca un tunel care începea la etajul 1 și se termina la etajul 4, trecând prin planșee, camere, ziduri. Cum mergeam încet pe șoseaua vălurită de tancuri, dacă priveam bine puteam vedea cerul prin imobile. Nu-mi puteam imagina ce produsea asemenea devastare. Am înțeles că tancurile sovietice trăseseră de aproape, cu muniție antiblindaj, fără detonator. Obuzul de calibrul 100 intra prin fațadă, traversa de-a cumezișul trei apartamente și ieșea prin acoperiș. Atunci am realizat din ce cauză spitalele Budapestei se umpluseră, în ultimele zile, cu mii de răniți. Și azi mă cutremur când îmi amintesc...

A consemnat **Tudor Păcuraru**

Rolul sovieticilor în revoluția română

În ultimii ani s-au publicat o serie de informații inedite, care prin coroborare pot reconstitui o imagine de ansamblu total diferită față de ceea ce se cunoștea până acum din memorialistica celor implicați, foarte interesați în a-și crea o imagine pozitivă, despre ceea ce numim generic în istoriografie cu sintagma „revoluția română”. Fără a avea pretenția de exhaustivitate, mă voi referi în continuare pe scurt doar la câteva dintre ele.

ȚARA ERA PLINĂ DE AGENȚI STRĂINI

Site-ul de știri „*Exploziv –News*” publica la 11 decembrie 2011, sub semnătura Simonei Ela Fica, o știre din care rezulta că Dimitri Nicolaevici Fonareff, comandantul Direcției a IX-a a KGB, care avea în atribuții protecția înalților demnitari ruși sau străini aflați pe teritoriul sovietic, dar și o structură specializată în acțiuni de diversiune în exterior, a intrat în toamna lui 1989 în România. Nu ar fi venit singur ci însoțit de militari sub acoperire, pentru a supraveghea și neutraliza, dacă era cazul, acțiunile întreprinse de DSS (Departamentul Securității Statului), cu precădere ale UM 0110 (structură cunoscută și sub numele de „*Unitatea anti-KGB*”) și USLA (Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă). Din datele publicate de-a lungul celor două decenii de la evenimente, multe dintre ele cunoscând lumina tiparului chiar în paginile revistei „*Vitralii – lumini și umbre*”, se cunoaște cu certitudine că Securitatea, deși a fost acuzată că ar fi recurs la mijloace teroriste pentru a înăbuși revolta populară, nu s-a implicat în represiune.

Evident că cine are răbdare să studieze cu atenție știrea oferită de „*Exploziv-News*” – ce reproduce și două fotografii în care apare chipul lui Dimitri Nicolaevici Fonareff (una dintre ele îl ipostiază chiar lângă Gorbaciov) –, își poate pune o firească întrebare. Să fie vorba despre acei „turiști-neturiști” despre care amintea cu franchețe fostul premier Petre Roman, intrați în țară începând cu toamna anului 1989 și care ar fi părăsit România abia în octombrie 1990?

Generalul Aristotel Stamatoiu, șeful CIE (Centrul de Informații Externe, adică structura de spionaj a României), menționa în declarația sa dată în fața Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea evenimentelor din decembrie 1989:

„Sovieticii au fost foarte bine organizați informativ la noi... Aveau condiții aici, eram sub controlul lor”. La rândul său, viceamiralul Ștefan Dinu, care la acea dată era încă șeful DIA (Direcția de Informații a Armatei, adică structura de spionaj militar), declara în fața aceleiași Comisii: *„Moscova nu era străină de acțiunile grupurilor de cercetare-diversiune ce operau pe teritoriul nostru”*.

Informații complementare primim și din alte surse memorialistice. De exemplu, în interviul acordat de generalul Victor Atanasie Stănculescu ziaristei Sabina Fati, și publicat în *„România liberă”* din 15 aprilie 2013, aflăm că acei „turiști-neturiști ruși” ar fi intrat în țară la finele lui 1989, în număr de aproximativ 4000, *„iar 1000 dintre ei au plecat abia la finele anului 1990”*. Același memorialist a mai recunoscut că în momentul în care a preluat funcția de ministru al Apărării, imediat după fuga cu elicopterul a lui Nicolae Ceaușescu, *„țara era plină de agenți străini”*, iar acțiunile din interiorul țării fuseseră *„amplificate din exterior”*. În paralel se manifesta puternic și dorința unora, ca de exemplu generalul Nicolae Militaru¹, de a se reabilita, alături de alți 25 de generali *„care nu aveau în comun decât faptul că studiaseră în URSS”*, ofițeri superiori și politicieni comuniști cu studii la Moscova sau legați de structurile rusești (sovietice-s.n). Aceste aspecte se cunoșteau, deveniseră chiar evidente pentru toată lumea, cu excepția celor care l-au sprijinit și continuă să-l apere pe Ion Iliescu, care neagă cu vehemență, uneori frizând chiar ridicolul, amestecul sovieticilor în evenimentele din România din 1989-1990.

Ideea potrivit căreia prezența „comandourilor” sovietice în România, oferea o excelentă oportunitate de a se reabilita, pentru cei ce susținuseră regimul foarte sever și restricționist impus de Ceaușești încă de la începutul anilor 80, participaseră la represiune, sau se sustrăseseră să participe la represiune etc., oricum toți cei ce aveau studii la Moscova sau se aflau în raporturi foarte strânse și nemărturisibile cu structurile sovietice, este foarte plauzibilă. Un alt revoluționar de frunte și memorialist de excepție, Gelu Voican-Voiculescu, recunoștea într-o emisiune-dezbateră pe un post de televiziune, în luna aprilie 2013, că prezența masivă a străinilor pe teritoriul

¹ Despre generalul Nicolae Militaru, dl. general Constantin Olteanu, fost la rândul lui ministru al Apărării, într-un interviu luat de Alex Mihai Stoenescu și publicat în acest număr al revistei, menționa: *Pus în fața unor probe incontestabile, în primăvara anului 1978, generalului Militaru i s-a luat comanda Armatei a 2-a (București), [...]. El s-a autodenunțat în scris, recunoscând că a colaborat cu organele GRU sovietice”*(sbl.-C.T.).

României a fost o realitate, dar nu omite să precizeze că „toți aceștia ar fi jucat un rol pasiv”. Cu alte cuvinte, prezența masivă a unor adevărate comandouri sovietice pe teritoriul României i-au făcut pe români să acționeze, fiecare în felul lui, pentru a-l răsturna pe Ceaușescu. Ceea ce înseamnă că, dacă mergem cu raționamentul și mai departe, și poporul român s-ar fi simțit îndreptățit să se reabiliteze, pentru că fusese „gratulat” la postul de radio „Europa liberă” cu formula „mămăliga românească nu explodează”, revoltându-se astfel împotriva regimului comunist. Totuși, masele de oameni nemulțumiți ieșite în stradă să protesteze contra măsurilor inumane pe care erau obligate să le suporte doar pentru megalomania unor conducători care își pierduseră total credibilitatea și simțul rațiunii, dar și împotriva perspectivei la fel de sumbre oferite de Directivele Congresului al XIV-lea al PCR, nu știau atunci mai nimic, cu excepția unor inițiați, despre prezența „pasivă” a comandourilor sovietice pe teritoriul României. S-a produs însă o manipulare de proporții prin radio și televiziune, cu scopul de a scoate oamenii în stradă și de a-i convinge să protesteze contra regimului și pentru îndepărtarea Ceaușeștilor.

Totuși, este greu să ne imaginăm cum de au rămas pasivi toți acești agenți străini, cu precădere sovietici, timp de aproape un an (decembrie 1989-octombrie 1990), perioadă în care s-au derulat numeroase evenimente de genul: revolte populare spontane, demonstrații de protest, acțiuni represive prin utilizarea fie a structurilor militare, fie prin ațâțarea așa-zisei lupte de clasă sub forma celebrelor mineriade, lovitura de stat, un puci militar dejucat, conflicte interetnice la Târgu-Mureș și alte localități ardelene, mitingul maraton din Piața Universității încheiat prin violență și vărsare de sânge, alegeri democratice etc. Conform „*Enciclopediei Blackwell a gândirii politice*”², o monumentală lucrare coordonată de profesorul David Miller, care a cunoscut

² Lucrarea a fost tipărită și în limba română la Editura Humanitas, 2006; la pagina 730, întâlnim următoarea definiție la sintagma „**teorii despre revoluție**”: „*O revoluție nu este un unic eveniment, ci un proces complex. Într-o revoluție guvernul central al unei societăți pierde capacitatea de a-și impune legile asupra unei părți însemnate a teritoriului sau a populației sale. Diverse grupuri, inclusiv guvernul de până atunci, luptă pentru a se institui ca autoritate centrală; această luptă pentru putere poate îmbrăca forma unui amplu război civil, a unei fulgerătoare lovituri de stat sau a unor prelungite lupte de gherilă. Competitorii încearcă să edifice noi instituții politice (deseori și economice) în locul celor vechi. Aceste trei aspecte ale revoluției – prăbușirea statului, competiția dintre aspiranții la autoritatea centrală și edificarea de noi instituții – nu se produce în etape net separate sau într-o ordine constantă. Fiecare aspect le influențează pe celelalte...*”.

lumina tiparului pentru prima oară în 1987, prin revoluție ar trebui să se înțeleagă toate „episoadele dramatice de schimbare politică”, ceea ce înseamnă fără putință de tăgadă că este și cazul României, în 1989-1990.

PARȘIVENIA PASIVITĂȚII SPECIALIȘTILOR ÎN DIVERSIUNE

Revenind la „pasivitatea” agenților sovietici pe teritoriul României, în timpul revoluției române, un posibil răspuns îl putem găsi în *Raportul Comisiei senatoriale privind acțiunile desfășurate în revoluția din decembrie 1989*. În volumul I, la pagina 618 citim: „Din analiza lucidă și mai aprofundată a acțiunilor derulate în decembrie 1989 rezultă că **dispozitivul informativ și de diversiune sovietic a fost conectat la toate fazele evenimentelor** (subl. ns.) din decembrie 1989 în România”.

Tot din acest document mai aflăm că începând cu 9 decembrie 1989 „numărul turiștilor sovietici în mașini particulare a crescut până la 80-100 pe zi”, iar „organele de circulație românești, la controalele de rutină efectuate și asupra unor asemenea autovehicule au constatat calitatea de militari a unor ocupanți”. Surse memorialistice din rândul unor foști ofițeri de securitate care la vremea respectivă s-au confruntat cu monitorizarea acestor atât de mulți dar misterioși „turiști-neturiști sovietici” precizau că după intrarea în România, aceștia își schimbau numerele de la mașini, ceea ce îngreuna extrem de mult supravegherea lor operativă.

În ziua de 17 decembrie 1989, tancurile Armatei române au fost atacate la Timișoara de agresori cu ținută athletică și bine instruiți în executarea unor misiuni speciale de diversiune. Iată ce reține Raportul Comisiei Senatoriale, mai precis despre incitarea populației de a ieși pe străzi și de a o asmuți apoi asupra militarilor: „Tancurile blocate au fost legate de șinele de tranvai, vizoarele conducătorilor au fost acoperite cu vopsea, iar la unele au fost sparte butoaiele cu motorină cu răngi și ulterior incendiate. Locotenentul major Ion Bănicioi a fost lovit în cap cu un topor de către agresori”. Oameni de bună credință se întreabă cu îndreptățire cine au fost acești agresori. Tot documentul citat ne răspunde: „Desigur, putem admite și varianta că probabil câțiva dintre aceștia puteau fi agenți maghiari sau ai altei puteri străine” (URSS –n.n.). Și textul documentului continuă: „Posibil. Dacă ținem cont că unele materiale sau unelte cu care s-a acționat împotriva tancurilor nu puteau fi confecționate pe loc, ci pregătite din timp”. Mai mult, cităm din același

document, vol.I, la pagina 71: „*Mărturiile unor demonstranți martori în procesul de la Timișoara dovedesc că focul nu s-a tras din cordoanele de militari din față, astfel este edificatoare declarația unei persoane ce se referea la împușcarea unui tânăr: «Miroslav a fost împușcat în inimă de la o fereastră. Armata era în față la 20 de metri. Cine a tras?»*”.

Referitor tot la evenimentele de la Timișoara, întâlnim în vol. al II-lea, pagina 46, din același document, un posibil răspuns: „*Mai mult ca sigur că au acționat și **profesioniști ai diversiunii** (subl.ns.) care aveau ca misiune amplificarea ostilităților și violențelor, dar este clar că militarii nu au tras niciodată în plin cu toată puterea focului de care dispuneau*”. Afirmația se întemeiază justificat pe faptul că „*persoanele decedate sau rănite prezentau de regulă un singur orificiu de glonț*”.

Și, parcă în completare, aflăm din interviul luat de Alex Mihai Stoenescu lui Daniel Păcurariu, „*un revoltat autentic, membru de partid și simplu muncitor la Energoreparații*”, cu o prezență foarte activă la mitingurile din 21 și 22 decembrie 1989 din București, din Piața Palatului. În momentul în care s-a produs ambuscada (o altă diversiune) la mitingul din 21 decembrie s-a auzit vorbindu-se rusește. Erau doi tipi, ambii de peste 1,85 înălțime, cu alură athletică de boxeri. Ruși (basarabeni) au mai fost văzuți în acțiune de către același memorialist și la Piața Romană, în ziua de 24 decembrie 1989, făcând controlul actelor la persoanele care intrau la Metrou. Și exemplele pot continua, memorialistica revoltaților autentici, participanți la evenimentele revoluției române, *per ansamblu*, este foarte generoasă din acest punct de vedere.

Despre ajutorul militar acordat de sovietici, generalul Victor Atanasie Stănculescu, citându-l pe scriitorul ex-sovietic Cinghiz Abdullaev³, spune clar că „*ei (adică agenții sovietici din trupele de elită prezenți în România – n.n.) au tras de pe niște înălțimi – și la București, și la Timișoara –, peste trupe, împotriva oamenilor, ca să incite și mai mult populația, ca să mărească*

³ Cinghiz Abdullaev este un scriitor azer care a avut acces la arhivele KGB și GRU și care în decembrie 1989 a fost prezent în România ca ofițer în spionajul militar sovietic GRU, mărturiile sale prezentând o importanță aparte. În 2009, Editura Ideea Europeană i-a publicat romanul „*Beznă sub soare*” în care prezintă și revolta anticeaușistă din decembrie 1989, la care și-ar fi adus contribuția și specialiști sovietici pe baza unui plan întocmit de conducerea KGB și aprobat de ministrul de Externe Andrei Kozârev. Ca șef al *Secției cu misiuni speciale*, Abdullaev a călătorit în diverse țări din Europa, Africa, precum și în Afganistan. În decembrie 1989 ar fi condus un comando de 22 de specialiști în diversiune la Timișoara.

amplarea mișcării de protest. Misiunea lor era să pună sânge între Armată și manifestați”.

**CEI 4000 DE SOVIETICI AU DEPĂȘIT CAPACITĂȚILE SECURITĂȚII DE A-I
SUPRAVEGHEA**

La întrebarea ziaristei Sabina Fati, dacă nici Armata, nici Miliția și nici Securitatea nu au făcut nimic atunci când și-au dat seama de numărul mare al acestor turiști, generalul Victor Atanasie Stănculescu, aflat încă în detenție, răspunde: „*Inviaza era mai mare decât forțele implicate în represiune. 4 000 de oameni (special instruiți în a acționa diversionist și nicidecum de a sta pasivi - n.n.) erau prea mulți pentru capacitățile Securității de urmărire operativă*”. Într-adevăr, Securitatea a fost depășită de evenimente, iar sovieticii au acționat cu specialiști în diversiune deghizați și în număr foarte mare. Securitatea, ca structură informativă, și-a încetat practic activitatea în 22 decembrie 1989 după fuga lui Ceaușescu de pe acoperișul Comitetului Central și nu a reacționat la calomniile grosolane, puse pe seama sa, de genul: „securiști-teroriști”, „securiștii au aruncat în aer depozitele de sânge”, „securiștii au otrăvit apa potabilă” etc. Toate s-au dovedit minciuni ordinare. Nu reflectau în nici un fel realitatea, ci pur și simplu doar tacticile de derulare a unui plan dinainte stabilit. La fel și despre primul discurs al lui Ion Iliescu la postul național de televiziune din după-amiaza zilei de 22 decembrie (ora 14,30) când a spus că cei din aparatul Securității „au fost împinși spre această crimă odioasă”. În cei 23 de ani cât au trecut de la evenimente nu s-a putut dovedi nici măcar o singură crimă săvârșită de vreun angajat al Securității, tot așa cum nu s-a putut dovedi vreo crimă nici după „naționalizarea instituției” și plecarea consilierilor sovietici, începând cu 8 decembrie 1964.

Prin urmare, prezența masivă a agenților străini, în majoritate sovietici, ar putea fi privită ca un eveniment istoric pozitiv, în sensul că i-a ajutat pe români să scape de regimul caduc impus de cuplul Ceaușescu. Numai că o astfel de concluzie nu-i mulțumește pe cei ce au fost în stradă la Timișoara între 16 și 22 decembrie sau la București pe 21 și 22 decembrie 1989 și care continuă să întrebe cine și de ce a tras în demonștranți, atâta vreme cât totul părea limpede încă de mult timp: inevitabila prăbușire a regimului comunist al Ceaușeștilor și dorința tuturor românilor de a se elibera de un regim dictatorial.

În alte capitale din Est (Budapesta, Varșovia, Praga, Sofia, Berlinul răsăritean) a fost posibil așa ceva, dar la București nu.

Generalul Stănculescu ne mai spune în același interviu că responsabil pentru moartea a peste 1 000 de oameni după fuga Ceaușeștilor este în primul rând generalul Nicolae Militaru, cel care „avea deja ordinele și planurile făcute la Moscova”, și evident ardea de dorința de a se evidenția în fața sovieticilor.

Un alt aspect interesant relatat de același memorialist se referă la faptul că decizia lui Ion Iliescu în calitate de președinte al Consiliului Frontului Salvării Naționale, de a-l schimba din funcția de ministru al Apărării pe generalul Stănculescu, reprezintă în mod evident o direcție politică prosovietică. În schimb, readucerea generalului Stănculescu în fruntea Ministerului Apărării, în 16 februarie 1990, ar fi fost o decizie luată sub presiunea unui posibil puci militar contra echipei pro-sovietice a lui Ion Iliescu. Se înțelege de aici foarte limpede că Armata, în dorința de a se reabilita în fața poporului român, după evenimente sângeroase de la Timișoara, Cluj-Napoca, Sibiu, Brașov, Brăila, Arad etc., nu-i dorea pe cei 25 de generali pro-sovietici aduși de Nicolae Militaru să-i conducă. Deci, **cineva** a luat în acele momente această decizie fundamentală. Pentru a nu pune Armata română în postura de a face curățenie, acel cineva l-a sacrificat pe generalul Militaru, păstrând la conducerea statului echipa de politruaci prosovietici în frunte cu Ion Iliescu. O astfel de decizie a dat șansa Armatei să fie alături de popor. Cine erau acei ce se implicau în astfel de decizii? Niciodată nu ni s-a explicat cu claritate despre cine a fost vorba. Dar putem intui⁴.

Așa bunăoară, știm cu certitudine că la sediul Ministerului Apărării Naționale și-au cam făcut vie prezența în decembrie 89, atât ambasadorul URSS la București, Evgheni Tiajelnikov cât și atașatul militar sovietic, contraamiralul G.A. Mihailov. Iar sugestiile – în realitate deciziile lor - erau ascultate cu strictețe, atât pentru faptul că primeau ordine direct de la Moscova, cât și pentru faptul că erau sprijiniți de acei 4000 de turiști-neturiști sovietici, conduși de un profesionist, Dimitri Nicolaevici Fonareff, și care nu făceau nimic altceva decât să supravegheze „pasivi” dacă se respectă ordinele. Cât de

⁴ Generalul Mircea Chelaru, aflat în mijlocul evenimentelor din primele luni ale anului 1990, preciza într-un interviu publicat de ziarul „Adevărul”, din 19 martie 2010, că atât Ion Iliescu cât și generalul Nicolae Militaru n-au făcut nimic „fără acordul Moscovei”.

„pasiv”, în realitate parșiv, a fost ajutorul sovietic dat României, aflăm din stenograma întâlnirii din 27 decembrie 1989 dintre Ion Iliescu, Petre Roman și Evgheni Tiajelnikov la București, document publicat de ziarul „Adevărul” din 8 martie 2010 și pus la dispoziție prin amabilitatea istoricului și colegului nostru Alex Mihai Stoenescu. În primul rând Ion Iliescu a transmis mulțumiri „tovarășului Gorbaciov”. Pentru ce? Pentru ajutorul sovietic, care, după cum preciza ambasadorul sovietic consta în „*ajutor politic, armament, umanitar, de ordin militar* (subl. ns.) *și economic*”. Interesant este că se avea în vedere atât prezentul cât și **viitorul** (subl. ns.) acestor ajutoare. Un ajutor pe care Ion Iliescu nu l-a negat în fața Comisiei Senatoriale: „*Am apreciat de la început modul inteligent în care a acționat Gorbaciov prersonal și conducerea sovietică, chiar și în legătură cu ajutorul sovietic* (subl.ns.)”.

ÎN LOC DE CONCLUZII

Revoluția română, înțeleasă ca ansamblul evenimentelor care au făcut posibilă trecerea României de la un regim comunist totalitar la unul nou ce s-a dorit democratic, a început în acel decembrie inutil de sângeros, o dată cu intrarea în „acțiune pasivă” a specialiștilor în diversiune sovietici conduși de șeful structurii de diversiune din KGB, Dimitri Nicolaevici Fonareff⁵ și s-a încheiat în octombrie 1990 o dată cu plecarea lor.

Colaborarea factorilor instituționali din interiorul țării cu acești specialiști

Dimitri Fonareff, la lansarea cărții sale în România

⁵ În prezent Dimitri Nicolaevici Fonareff este general în rezervă și președinte al Asociației Naționale a Gărzilor de Corp din Rusia. De asemenea, face parte din Ordinul Cavalerilor de Malta. La 15 aprilie 2010 a fost prezent la București, la Casa de Expoziții a Armatei, cu ocazia lansării cărții sale, tradusă în limba română, „*Metacontact*”. Cartea prezintă activitatea comună a serviciilor secrete din Federația Rusă și a savanților militari în domeniul tehnologiilor informațional-energetice, cum ar fi percepția extrasenzorială sau autohipnoza. Originalitatea lucrării constă în faptul că materialele documentare care stau la baza acestei cărți au fost oferite de către conducătorii departamentelor din fostul KGB al URSS și de Serviciul de Securitate al Președintelui Boris Elțin, Marele Stat Major al Ministerului de Interne al URSS și Rusiei.

sovietici s-a făcut din oportunism, pe fondul prăbușirii regimului Ceaușeștilor, incapabil să facă față nemulțumirilor poporului, și dorința de reabilitare politică și profesională a celor care au preluat puterea s-au au ajutat la preluarea puterii.

Dacă este să-i credem pe cei doi memorialiști, Gelu Voican-Voiculescu și generalul Victor Atanasie Stănculescu, înseamnă că cei 4000 de specialiști în diversiune sovietici ar fi acordat doar asistență tehnică. Cui? Evident, tuturor celor care aveau nevoie să fie consiliați în probleme de oportunism politic și profesional pentru a se reabilita în fața sovieticilor. Și va trebui să o recunoaștem că au făcut-o cu sârg, și unii și ceilalți.

Problema este că lipsește poporul român din acest tablou sumbru cu tematică ticăloasă. Este prezent doar sângele vărsat de cele 1218 victime nevinovate ale revoluției⁶. E ca într-o piesă de teatru pusă în scenă de un regizor versat, cu actori ce își învățaseră foarte bine rolurile, doar figuranții mai improvizau, dar cu toții trebuiau să se transforme în călăii unuia care-i condusesse timp de un sfert de veac. Execuția avea loc chiar în ziua de Crăciun, cea mai sfântă zi a creștinătății, deși cu toții mimau că sunt creștini. Iar spectatorii, în număr de 4000 de specialiști în diversiune, supravegheau pasivi dacă totul se desfășoară conform scenariului. În afara clădirii se aude poporul flămând și înfrigorat care urlă de durere și se agită, nicidecum pentru că nu mai găsisse bilete la spectacol, ci pentru că fusese mințit, umilit și batjocorit.

Adevărul este că nimeni nu a venit până acum să ceară scuze, chiar și iertare poporului român însângerat inutil. Un popor care peste timp va ierta, căci iertarea este creștinească, dar istoria nu-i va permite niciodată să uite că a fost trădat de proprii conducători, mai noi sau mai vechi, după cum au fost timpurile și oportunitățile.

Spusele cunoscutului dizident sovietic, Vladimir Bukovski, una dintre sursele cele mai bine informate, în ultimii douăzeci de ani, din Estul Europei ar cam trebui luate serios în considerație și la București: *„Niciodată rolul KGB-ului în interiorul țării (URSS - n.n.) și în străinătate nu a fost atât de important. Serviciile secrete sovietice sunt cele care au vegheat la răsturnarea lui Ceaușescu în România, care au lansat «revoluția de catifea» în*

⁶ 168 de morți s-au înregistrat înainte de 22 decembrie și 1050 după această dată.

Cehoslovacia, care au luat măsuri pentru răsturnarea lui Erich Honecker în Germania Răsăriteană, producând îndeosebi circumstanțele favorabile distrugerii zidului Berlinului” (L’Empire du moindre mal, în „Libre Journal”, Paris, nr. 1, sept-oct, 1990, p.30).

Ar mai trebui reținut și un alt aspect, ca lecție învățată, și anume că mămăliga românească nu a explodat în orice condiții, ci doar atunci când specialiștii diversiunii (sovietici sau conduși de aceștia) au aruncat benzină pe focul care ardea mocnit. Și toate acestea s-au petrecut în văzul lumii, dar n-a reușit nimeni să-i oprească sau să-i arate cu degetul pentru că erau prea mulți și de aceeași ideologie cu „banda dominată de comuniști”⁷ pro-sovietici instalată la conducerea țării după fuga Ceaușeștilor. Așa s-a născut o nouă clasă politică și mai ales mentalul ei, sprijinită din plin și la acel moment, dar și pentru viitor de către cei mai mari, aliați tradiționali sau de ocazie, după cum au fost și vor mai fi timpurile. Dar mai marii noștri prieteni au tot dreptul să ne sprijine, nu-i așa, pentru că suntem un popor mic, cu interese geopolitice, geostrategice și geoeconomice limitate, dar cu o țară bogată și frumoasă, precum Grădina Maicii Domnului, după cum s-a exprimat atât de sincer regretatul Papă Ioan Paul al II-lea, sanctificat de curând, când a călcat pentru prima dată și a sărutat pământul României. Există o vorbă românească din bătrâni pe care mi-o spunea bunica ori de câte ori trebuia să trag o învățătură de minte, și pe care îmi vine greu să-mi reprim tentația de a nu o reproduce în acest context: Cine are ochi să vadă, urechi să audă, nas să miroasă și minte să înțeleagă. Că așa l-ar fi creat Dumnezeu pe om.

Prof. univ. dr. Cristian Troncotă

⁷ Expresia îi aparține revoluționarului Marian Mierlă, membru în CFSN (Consiliul Frontului Salvării Naționale) și a fost folosită în fața Comisiei Senatoriale.

Decembrie 1989: Marturii inedite - General-colonel (r) dr. Constantin Olteanu

Continuăm seria de interviuri inedite din colecția istoricului Alex Mihai Stoenescu, în legătură cu evenimentele din decembrie 1989 și din 1990, cu o discuție realizată în luna august 2005 cu General-colonel (r) dr. Constantin Olteanu, fost ministru al Apărării Naționale (martie 1980-decembrie 1985); prim-secretar și primar general al Capitalei (decembrie 1985-mai 1988); secretar al CC al PCR și șef al Secției propagandă și presă (mai 1988–octombrie 1989); șeful Secției relații externe a CC al PCR (octombrie 1989-decembrie 1989); în prezent, profesor asociat Universitatea „Spiru Haret”. În acest număr prezentăm prima parte a interviului.

Alex Mihai Stoenescu: Domnule general, aș vrea să discutăm câteva probleme foarte concrete. Când ne-am întâlnit în holul Universității mi-ați spus ceva despre penetrarea sovietică în Armată. Asta mă interesează. Asupra problemei generale a socialismului, la care v-ați referit atunci, eu am altă opinie: Gorbaciov a fost influențat de Occident, unii afirmă că a fost recrutat...

Constantin Olteanu: Dacă Gorbaciov nu se lăsa influențat de Occident, cum ați spus dvs., socialismul, ca sistem, exista și acum.

AMS: Era mai rău, domnule general.

CO: Aveți dreptate. Totul depinde însă de modul în care este perceput fenomenul.

AMS: Domnule general, îmi vin din ce în ce mai multe semnale că sovieticii reușiseră să penetreze destul de sus în Armată. Ați fost ministru al Apărării, ați avut acces la dosarele astea....

CO: Când abordăm acest subiect delicat, trebuie să avem în vedere că nu numai serviciile secrete sovietice ținteau acest obiectiv, ci și alte servicii străine. Atitudinea sovieticilor, avantajele lor în realizarea acestui scop pot să fie mai bine înțelese dacă avem în vedere fenomenele specifice armatei române, precum: diviziile formate din prizonierii români pe teritoriul URSS; existența consilierilor sovietici în armata noastră; formarea și pregătirea unor cadre în școlile și academiile militare sovietice; traducerea și introducerea regulamentelor militare sovietice în armata română. Apartenența Armatei române la Tratatul de la Varșovia, începând cu 1955, a creat posibilități și facilități noi pentru sovietici de a ajunge în situația să cunoască problemele

militare care îi interesau. Spre deosebire de occidentali, care acționau împotriva sistemului socialist, sovieticii aveau alte interese. Până la un moment dat, organele de spionaj sovietice au urmărit să cunoască poziția României în unele probleme ale Alianței și s-o influențeze în interesul lor. De la un timp, sovieticii au acționat pentru folosirea unor generali și ofițeri români recrutați de ei, nu pentru înlăturarea regimului politic din România, ci numai a conducerii țării, în frunte cu Nicolae Ceaușescu, cu alta, care să se alinieze fără condiții Moscovei.

AMS: E clar! Să considerăm că imaginea pe care ați prezentat-o este cea a condițiilor generale.

CO: În legătură cu dosarele la care v-ați referit, vă rog să rețineți că aceste dosare se aflau la organele de contrainformații militare care, după cum bine știți, erau structuri ale Departamentului Securității Statului. Dar eram informat în legătură cu unele cazuri. Când au început să fie îndepărtați cei cu studii în URSS, ei s-au orientat spre URSS pentru protecție. Acesta a fost un criteriu pentru noi, care trezea o bănuială. Nu toate informațiile se confirmau, dar existau suspiciuni întemeiate că fenomenul se petrecea. Se știa că foștii generali Ioan Șerb și Nicolae Militaru, ambii cu studii militare în URSS, fuseseră racolați de serviciile secrete sovietice. Activitatea lui Șerb a fost documentată de organele de contrainformații militare, iar el a fost judecat și condamnat pentru spionaj în favoarea unei puteri străine. În ceea ce-l privește pe generalul Militaru, despre care s-a fabulat mult, vreau să vă relatez câteva aspecte cunoscute de mine. Din perioada când eram la Secția pentru probleme militare și justiție a CC al PCR am cunoscut, de la organele de contrainformații militare, că generalul Militaru, atunci comandantul Armatei a 3-a de la Cluj (din 1980, Armata a 4-a) era suspectat de relații cu sovieticii și lucrat, dosarul lui având mai multe denumiri conspirative, ultima fiind „*Corbul*”, probabil pentru că generalul avea o culoare mai întunecată a tenului. Generalul Vasile Milea îmi relata că în perioada cât era el șef de stat major la Armata a 3-a, generalul Militaru, comandantul lui, comitea unele imprudențe care accentuau suspiciunea. Pus în fața unor probe incontestabile, în primăvara anului 1978, generalului Militaru i s-a luat comanda Armatei a 2-a (București), la propunerea generalului Ion Coman, ministrul Apărării la acea dată. El s-a autodenunțat în scris, recunoscând că a colaborat cu organele GRU sovietice. A fost numit adjunct al ministrului Construcțiilor Industriale, iar în anul 1984, trecut în rezervă.

Vă ofer un exemplu din care rezultă relațiile lui Militaru cu sovieticii. În decembrie 1974, generalul Ion Gheorghe a fost eliberat din funcția de șef al MStM și numit prim-vicepreședinte la Capitală. Până când a fost numit

generalul Ion Coman pe funcția lui Gheorghe, Militaru m-a chemat la el, la Comandamentul Armatei 2, și mi-a spus următoarele: „*Măi Costică, eu o să merg șeful MStM.*”. I-am răspuns: „*Știu că s-au înaintat câteva propuneri, însă... nu figurați!*” Reluând argumentarea, Militaru îmi spune: „*Este sigur, pentru că mi-a spus atașatul militar sovietic. Iar tu – a continuat el – o să iei comanda Armatei 2, că tot n-am reușit asta când te-am propus la comanda Diviziei 57 tancuri*”. Despre această chestiune nu am discutat cu nimeni, pentru că erau lucruri periculoase. Cum adică... știi de la atașatul militar sovietic că vei fi numit la conducerea MStM, când România era o țară independentă!?

AMS: Nicolae Ceaușescu era informat asupra amănuntelor acestor cazuri?

CO: Sunt convins că era ținut la curent cu ce se știa. În plus, trebuie precizat că, potrivit reglementărilor vremii, nici un general nu putea fi luat în lucru de Securitate decât cu aprobarea lui Nicolae Ceaușescu, pe baza unei documentări convingătoare, pentru a se evita abuzurile. Pe parcurs, Nicolae Ceaușescu era informat asupra evoluției cazului respectiv. Tot de la organele de contrainformații militare cunosc faptul că, pornindu-se de la faptele celor doi generali cu funcții importante în Armată, Șerb și Militaru, suspiciunea s-a extins asupra tuturor celor care aveau studii militare în URSS, ceea ce s-a reflectat, între altele, în supravegherea lor, precum și în politica de promovare a lor în funcție și în grad. Reacțiile lui Ceaușescu i-au pus în gardă pe sovietici, iar aici apare un fenomen mult mai complex. Fie că au fost informate, fie că au constatat prin mijloace proprii, organele de resort sovietice au operat schimbări în tactica lor, orientându-se și spre alții, care nu aveau studii în URSS. Despre această reorientare a tacticii sovieticilor am aflat, de asemenea, de la organele noastre de contrainformații militare. În încheierea acestui comentariu, vreau să-mi exprim convingerea că nu toți care au făcut studii sau au avut misiuni în străinătate s-au pretat la această atitudine dezonorantă, înjositoare, de a fi, cum spunea Titu Maiorescu, „spion străin în țara ta”. Dar trebuie să subliniez și că nu orice general cu studii în țară era absolvit de pericolul de a fi racolat. Așadar criteriul studiilor nu este mereu valabil, criteriul real fiind cel dat de categoria de observații privind „relațiile cadrelor militare cu străinii”.

AMS: Domnule general, să trecem la Vasile Milea. Circulă informații despre legăturile lui timpurii și suspecte cu sovieticii. Este important să analizăm acest caz pentru a înțelege comportamentul lui din decembrie 1989.

CO: Într-adevăr. N-am fost informat de organele în drept că a avut o colaborare condusă, să spun așa...

AMS: Dirijată de sovietici, printr-o acțiune de racolare.

CO: Aș putea să mă refer însă la anumite elemente de apropiere, relatate mie chiar de defunctul general, altele deduse din unele fapte. În câteva rânduri el mi-a spus că, în timp ce era comandantul Diviziei 9 de la Constanța, avea relații foarte apropiate cu consilierii sovietici, întâlnindu-se de multe ori cu ei și în afara programului. Conform legilor și regulamentelor, pe care Milea le cunoștea bine, așa ceva nu era permis. Și, este posibil ca, în asemenea împrejurări, sovieticii să fi acționat cu elemente care puteau fi interpretate drept tentative de racolare. După părerea mea, termenul în care s-a încadrat chestiunea asta a fost că s-a realizat „o apropiere”. După aceea eu am avut două dovezi, pe care însă nu i le-am raportat lui Ceaușescu.

AMS: De ce?

CO: De ce? Pentru că eu aflasem chiar de la generalul Milea povestea episodului din 1962 de la Pitești. Se produsese o răscoală în câteva sate din Argeș, din cauza colectivizării, și Ceaușescu s-a dus la Pitești să rezolve situația. Colonelul Vasile Milea, comandantul Școlii de ofițeri de tancuri din garnizoană, a fost convocat la Comitetul regional de partid, unde se afla Nicolae Ceaușescu, atunci secretar al CC al PCR. Ceaușescu i-a cerut lui Milea să folosească tancurile pentru rezolvarea situației create. O cerință care nu putea fi refuzată. Milea s-a conformat. Probabil că sunt și exagerări. Nu s-a intervenit, dar atunci s-au cunoscut Ceaușescu și Milea. A rezultat că Ceaușescu se simțea legat de episodul ăsta.

AMS: Adică era omul care scotea imediat tancurile, ca în decembrie 1989, fără să mai întrebe de lege.

CO: (*ironic*) Așa ar rezulta. O să încep însă cu a doua dovadă, pentru că se leagă bine de ce spuneam mai devreme. Într-o discuție din octombrie 1985... Eram la Snagov, chemați de Ceaușescu, eu, Postelnicu și Homoștean (*la acea dată, ministru de Interne*, n.a.). Ceaușescu avea pe cineva în audiență și am zis: „Hai să nu stăm în picioare, să ne așezăm să bem o cafea, să stăm puțin până ne cheamă înăuntru”. Ne așezăm și, în timpul discuțiilor, Postelnicu îmi spune: „*Măi, nea Costică...* – așa vorbea el, avea un caracter urât, nu era atât de tâmpit cum s-a spus, pe cât era de viclean și îngâmfat – „*Măi, nea Costică, cine îl împinge pe Milea ăsta?*”. Era clar că îl aveau în atenție și studiau penetrarea.

AMS: Asta, petrecându-se în septembrie-octombrie 1985, însemna că ei aveau semnale despre intenția de a vă schimba din funcție și a-l pune pe Milea.

CO: Da, pentru că schimbarea s-a întâmplat în decembrie. O să vă povestesc. Și răspund, pomenindu-i câteva nume dintre apropiații lui Ceaușescu. „*Ești pe fază, domnule!*” – mi-a răspuns Postelnicu. Milea știa să-și facă relații în interesul lui. Aceștia îl împingeau în fața lui Ceaușescu, plus situația de la Argeș.

AMS: Ce funcție avea în momentul ăla?

CO: Prim-adjunct al ministrului și șef al MStM. Eu lucram bine cu el, era cooperant, dar nu stăpânea suficient problemele din zona politico-militară.

Atunci completează și Homoșteanu: „*Tov. Olteanu... – îl știam de când era prim secretar la raionul Sebeș... – , tov. Olteanu, când discutați cu tovarășul, să nu spuneți ceva negativ despre Milea, că ține la el*”. Știam despre ce e vorba, mi-a spus chiar Milea, cu colectivizarea, și am făcut o asociație de idei. Schimbarea plutea în aer, era doar o chestiune de timp. A doua dovadă, o iau invers, se consumase în 1983, cu ocazia aplicației de la Neptun, pe hartă, fără trupe, la care participau sovieticii și bulgarii.

AMS: Să precizăm că, începând din 1968, România nu accepta desfășurarea de trupe ale Tratatului de la Varșovia, pentru aplicații, pe teritoriul ei.

CO: Se cunoaște lucrul ăsta.

AMS: Copiii ăștia născuți în libertate nu știu.

CO: Da, aveți dreptate. Dar, dacă citesc, află. În anul 1983 pregăteam aplicația din primăvară cu Frontul român, pe care o desfășuram pe hartă, în stațiunea Neptun. Șef de stat major era generalul Paul Cheler, iar comandantul frontului era generalul Ion Hortopan. Aplicația era condusă, ca și precedentele, de ministrul Apărării al României. Partea română elabora concepția aplicației și toate documentele desfășurării acesteia, pe care le puneam de acord cu Comandamentul Forțelor Armate Unite, cu partea sovietică, pentru că participa cu o armată în compunerea Frontului român, precum și cu partea bulgară, care și ea participa cu o armată în compunerea frontului comandat de români. Pentru punerea de acord a concepției elaborate de partea română cu armata sovietică și cu armata bulgară, a fost trimis la bulgari generalul Nicolae Eftimescu, ca să discute cu ei elementele de colaborare. Iar la Moscova, la Comandamentul Forțelor Armate Unite, unde comandant șef era mareșalul Viktor Kulikov, iar șeful de stat major era generalul Anatoli Gribkov, s-a hotărât să meargă generalul Vasile Milea, având în vedere că noi făcuserăm niște schimbări în concepție. În discuțiile cu Milea eu am ridicat problema: „*Dom'ne, chiar așa, de când am început aplicațiile avem aceeași concepție, mereu?*”. Repetarea unor concepții osificate nu contribuia la pregătirea participanților. În timpul elaborării concepției aplicației am discutat cu generalul Milea, care era șeful MStM atunci. Și am convenit că nu putem merge la infinit cu aceeași concepție, să mai schimbăm ceva, în sensul îmbunătățirii ei.

AMS: Vi s-a părut că sovieticii făceau deliberat asta? Adică nu schimbau concepția pentru a ține Armata română într-un stadiu de pregătire, să spunem, stereotip și previzibil?

CO: Se poate gândi și așa, însă mai mult dezvăluia atitudinea lor formală față de aplicații. Dar la elaborarea acestei concepții noi trebuia să privim lucrurile în lumina doctrinei militare naționale, să ținem seama de cele două armate – sovietică și bulgară –, precum și de faptul că la aplicație luau parte mareșalul Kulikov, generalul Gribkov și ministrul Apărării bulgar, generalul de armată Dobri Djurov. Adevărul este că noi făceam pregătirea, prin această formă, în primul rând pentru noi.

AMS: Da, dar la nivel strategic...

CO: Domnule Stoenescu, în cadrul aplicației la care m-am referit se rezolvau și probleme strategice importante. De altfel, Frontul, în terminologia rusească, folosită atunci și de noi (grup de armate) este o structură strategică. Potrivit cutumei, ministrul Apărării român prezenta mai întâi lui Nicolae Ceaușescu, comandantul suprem al Forțelor Armate ale României, textul și harta cu aplicația. De obicei, Ceaușescu nu citea textul. Privea harta și asculta explicațiile ministrului, după care se pronunța. În acest mod procedam și cu aplicațiile pe care le desfășuram în țară, la nivelul Armatei. După ce a fost de acord, i-am cerut lui Ceaușescu aprobarea ca la Moscova să meargă generalul Vasile Milea, din motivele arătate mai sus.

AMS: Modificările propuse.

CO: Da. Nicolae Ceaușescu a fost de acord și a semnat raportul prezentat de mine. Făceam raport scris înainte și el aproba sau nu. Dar, important era să știe. Iar Ceaușescu îmi spunea, după ce aprobă, spre surprinderea mea: „*Bine, măi, să se ducă, dar să-i spui să nu bea!*”. Nu i-am spus lui Milea, a murit și nu i-am spus, mi-a fost jenă. Nu știu la ce s-a referit, la faptul că Milea bea și el ca orice om. Știți cum era: când n-are ce să spună despre o persoană, zice ceva ori că e afemeiat, ori că bea...

AMS: Dar le cam bea, domnule general!

CO: După ce m-am întors de la Nicolae Ceaușescu, am discutat cu generalul Milea problemele cu care pleca la Moscova. El nu a respectat însă în întregime ce am stabilit. S-a dus la Moscova, la comandantul șef al Forțelor Armate Unite și la șeful de Stat Major, generalul de armată Anatoli Gribkov. Împreună au discutat concepția. Nici mareșalul Kulikov și nici generalul Gribkov n-au avut obiecții. Apoi generalul Gribkov i-a propus lui Milea să meargă și la mareșalul Nikolai Ogarkov, care era șeful Statului Major General al armatei sovietice. Eu vă spun ceea ce mi-a relatat Milea când a venit, ca atitudine, și cu ce a venit înapoi de acolo, în legătură cu aplicația. Mi-a spus că mai întâi mareșalul Ogarkov nu i-a primit, că i-a ținut pe la ușa, pe urmă i-a primit și, foarte arogant și supărat: „*Ce căutați la mine? Ia să vedem, ce aveți acolo? Ce e cu asta? Să vă*

duceți numai până aici și vă opriți. Nu prelucrați tot". Știți cum făceau... Sovieticii foloseau această expresie – prelucrare.

AMS: Să explicăm că era vorba de adâncimea misiunii în aplicație.

CO: Da. Cum arătam, românii trebuiau să lupte pentru a ocupa o serie de obiective din câmpul tactic-operativ, inclusiv poziții fortificate, iar acum rezulta ca sovieticii să ocupe restul țării respective, capitala și alte orașe mari. Așa rezulta. Eu am asociat acest fapt cu ce spusese mareșalul Dmitri Ustinov, ministrul Apărării al URSS, cu un an în urmă, în timpul aplicației din Bulgaria (1982), că *„ocuparea Strâmtorilor a devenit o chestiune de actualitate*". Problema care s-a ridicat a fost: de ce a acceptat generalul Milea? El trebuia să spună atunci că nu este mandatat să modifice radical concepția aplicației și apoi să informeze Bucureștiul. Decizia de a implica România într-o astfel de acțiune, chiar numai pe hartă, aparținea factorului politic.

AMS: Lucrurile astea vi le-a comunicat Milea prin telefon de acolo?

CO: Nu la telefon, ci după ce s-a întors de acolo. Eu nu mi-am dat seama de ce Milea a cedat și a acceptat ceea ce i-au spus ei. Și atunci i-am spus lui Milea: *„Nu sunt de acord cu asta. Iei legătura cu ei, îi comunică mareșalului și ăloră cu care ai vorbit că eu nu sunt de acord. Și să arătăm toată desfășurarea*". Așa s-a comunicat mareșalului Kulikov și generalului Gribkov că noi vom desfășura aplicația după concepția pe care o elaborasem.

AMS: Vă întreb: atunci s-a întâmplat incidentul acela, că a avut o problemă la masă, s-o fi îmbătat, nu știu, dar l-au dus la spital și a fost internat vreo două zile?

CO: Nu știu de acel incident și dacă a avut loc atunci. Dacă l-au dus la un spital, atunci putea fi racolat. Eu l-am auzit pe Ceaușescu, într-o altă ocazie: *„Dacă a fost internat, e clar, acolo s-a făcut racolarea*".

AMS: Din informațiile mele, Postelnicu i-a raportat incidentul ăsta lui Ceaușescu și i-a spus că Milea a fost racolat. Unii spun că exagera Postelnicu.

CO: Probabil că a fost așa, pentru că translatorul colabora indubitabil cu ei. Ar fi fost niște proști să nu aibă Securitatea om în toate aceste împrejurări.

AMS: Asta era în 1983?

CO: Da. A doua chestiune... în 1985, în aprilie, a fost o aplicație pe hartă, pe zonă, condusă de mareșalul Kulikov, care a cuprins armatele din Tratat, mai puțin nemții și cehoslovacii. Și a venit și la noi, chiar acolo la hotelul din strada Haiducului, să asculte o parte din hotărâre, care ne revenea nouă. Partea de informare, adică prezentarea situației operativ-strategice, trebuia s-o facă Marele Stat Major, nu trebuia s-o fac eu. Eu stăteam cu ăla

acolo și ascultam, din partea Armatei române. Și le-am spus înainte, le-am recomandat: *„Vă adresați mie, nu mareșalului. Eu sunt conducătorul aplicației. Mareșalul doar vine să asiste”*. În plus, mareșalul era locțiitorul ministrului Apărării al URSS.

AMS: De-asta nu prea vă iubeau ăia.

CO: Milea și cu Chițac s-au adresat întâi mareșalului! Numai generalii Milea și Chițac, dintre toți generalii care au raportat, s-au adresat întâi mareșalului sovietic.

AMS: Să precizăm un lucru, pentru că cititorii nu au cum să înțeleagă. Darea raportului este o chestiune de recunoaștere a comandantului, a superiorului tău, căruia i te subordonezi. Prin gestul lor, care pentru neinițiați nu înseamnă mare lucru, cei doi generali români îl considerau comandant pe mareșalul sovietic.

CO: Pentru o Armată, mai ales la nivelul cel mai înalt, așa ceva este inadmisibil. Mareșalul a văzut că eu mă uit urât la ei, a intervenit și mi-a spus: *„Dar sunt și eu un om, sunt comandantul forțelor Tratatului!”*. Era comandantul șef al forțelor Tratatului de la Varșovia. Am răspuns sec: *„Eu știu ce sunteți, dar sunt eu ministrul Apărării și conduc această aplicație. Iar ei sunt subordonații mei”*.

AMS: Dur. Dialogul ăsta a avut loc de față cu toată lumea, acolo la Haiducului?

CO: Da, acolo. Kulikov s-a iritat, era vizibil supărat. Bine, mai aveau ei reproșuri la adresa mea cu problema din Polonia, din decembrie 1981, cu aplicația din Bulgaria, din 1982 ș.a. în care i-am contrat dur. Vă pot confirma, fără să fac din asta un merit deosebit, ci doar actul de militar și om al datoriei, că îl informasem pe Nicolae Ceaușescu despre cele petrecute la aplicația din Bulgaria din 1982, iar el a mi-a spus atunci oarecum tulburat: *„Ai fost și tu prea dur”*.

AMS: Nu vă plăceau deloc sovieticii.

CO: Probabil că nu mă plăceau.

AMS: Nu credeți că au lucrat ca să-l promoveze pe Milea?

CO: Nu aveam de unde să știu, dar era clar că în acea fază Milea era împins. Pe urmă mai avusesem probleme cu ei în 1984, în decembrie, la Budapesta, cu 30 de ani de la Tratat, unde au vrut să facem așa, și noi ne-am opus. Eu nu m-am dus la Ceaușescu să-i spun ca un școlar: *„Uitați ce-au cu mine ăștia și ce face Milea”*, deși Coman, generalul Coman, fără să-i fi spus eu, voia să-l schimbe pe Milea. Era periculoasă treaba, nu știai ce reacție va avea Ceaușescu în legătură cu Milea...

AMS: Recomandarea lui Homoštean.

CO: Nu mi-a stat în fire să vorbesc negativ la adresa colaboratorilor mei. Nu vreau nici acum să merg prea departe.

AMS: O să spun eu atunci: Coman a venit la dvs.. și v-a spus, imediat ce a aflat de manevrele pentru promovarea lui Milea: „*Dom'ne, nu vrei să scăpăm de ăsta, nu vrei să-l dăm dracului în altă parte?*”.

CO: Fără să-i fi spus eu ceva, a fost inițiativa lui. Problema era că eu nu știam pe cine îmi aduce la MStM. Nu riscam. Și atunci i-am spus: „*Nu, hai să-l mai lăsăm*”. Singurul care mi-a vorbit într-un mod foarte brutal despre Milea și foarte neprietenesc, și necamaraderesc și neomenesc a fost Militaru.

AMS: Ca să vezi!

CO: În 1983 a venit la mine Militaru; lucrase la Cluj unde era șef de stat major Milea și Militaru era comandant de armată. Și Militaru a venit la mine și mi-a spus: „*Ce-l ții, bă, p-ăsta aici? Nu e bun de nimic*”. Mi-a displicut. Să ne înțelegem: Milea era un ofițer bun, am colaborat bine cu el, dar acolo unde politicul se amestecă în Armată încep problemele. Eu nu am vrut să ridic această problemă în fața lui Ceaușescu. Când mi-a spus Postelnicu: „*Vezi că îl împinge să-ți ia locul*”, eu am răspuns: „*Cine m-a numit are dreptul să și revoce ordinul, să mă schimbe. Nu pot să mă duc și să previn această chestiune*”. Știți ce i-am spus lui Ceaușescu la schimbarea mea? Că, m-a întrebat ce părere am. I-am spus: „*Cred că veți avea cu el probleme politico-militare*”. Atunci, Nicolae Ceaușescu a afirmat: „*Va trebui să-l ajutăm!*”. Eu nu am pus în discuție că nu se pricepe la probleme militare, că nu era corect, dar i-am spus că va avea probleme la limita dintre aspectele politice și cele militare, unde se îmbină lucrurile astea. Și, vedeți, exact asta s-a întâmplat în '89! Unde se îmbină politicul cu militarul s-a încurcat situația. „*Și șef de Stat Major ar trebui un general tânăr*”. Zic: „*Cel mai tânăr general acum este generalul Gușă Ștefan, 46 de ani, comandantul Diviziei 6 tancuri, dar să știți că nu are nici minte și nici față pentru funcția asta*”. Pregătirea și experiența lui au ieșit în evidență la Timișoara în decembrie 1989, când, ducându-se la Divizia 18 Mc., a dovedit că el face ce știe și nu ce trebuie, în calitate de șef al MStM.

AMS: Ce reacție a avut Ceaușescu?

CO: S-a supărat. A replicat: „*Lasă, că o să găsim noi unul care să corespundă*”. Decizia era însă luată.

AMS: Era cumva propus de Elena Ceaușescu, așa cum se zvonește?

CO: Nu cred, nu. Cred că Milea l-a propus. L-a avut elev la Pitești, apoi comandant de pluton la Școala militară, îl cunoștea, era un tanchist foarte capabil. Probabil că la mijloc era și problema din trecut. Precizez încă o dată că

povestea din Argeș mi-a fost relatată de Milea însuși. Ceaușescu i-ar fi cerut să intervină cu tancurile, s-a dus, dar au fost folosite doar ca mijloc de presiune, nu s-a acționat. Important este, așa cum îmi povestea el, că Nicolae Ceaușescu a reținut promptitudinea lui. Coincidență sau nu, peste doi ani colonelul Milea a fost numit comandantul Diviziei 6 tancuri de la Târgu Mureș, odată cu înaintarea lui la gradul de general.

AMS: Au mai existat momente care v-au atras atenția în relația Ceaușescu-Milea, relația care s-a finalizat prin crimele din decembrie 1989?

CO: Da. Au existat. În anul 1973, la sfârșitul unei convocări pe armată, care a avut loc la Academia Militară, Nicolae Ceaușescu l-a întrebat pe generalul Ion Ioniță, pe atunci ministru al Apărării: „*Pe cine îmi dai, Ioniță, să pun șef de Stat major la Gărzile patriotice? Pe Militaru sau pe Milea?*” Ioniță a zis: „*Militaru*” și, după cum se știe, a fost numit Milea. Îngăduința, poate simpatia lui Nicolae Ceaușescu față de generalul Milea... a rezultat și într-un incident petrecut în anul 1984.

AMS: Cazul Cipru?

CO: O chestiune destul de gravă, după părerea mea. O chestiune cu conotații politice internaționale. Incidentul s-a petrecut în timpul vizitei generalului Vasile Milea în Cipru, partea greacă. În fapt, lucrurile s-au petrecut astfel: într-o zi a anului 1984 am fost chemat la Nicolae Ceaușescu. Am intrat direct în cabinet, cum procedam de obicei, întrucât membrii CPEx nu erau anunțați pe vremea aceea. Când m-am apropiat de masa lui de lucru, Nicolae Ceaușescu mi-a fluturat o hîrtie prin aer și m-a întrebat: „*Ce este cu asta?*” „*Nu știu ce conține*” – am răspuns. Era posibil ca, punându-mi întrebarea astfel, să fi urmărit să afle dacă sunt în posesia documentului și nu cumva nu i-am raportat conținutul lui. Fără să-mi dea hîrtia, Ceaușescu a început să-mi explice că este o scrisoare oficială de protest adresată lui de Rauf Denktas, președintele părții turce a insulei, scrisoare care îl viza pe generalul Milea. „*Ce-a căutat Milea în Cipru?*” – m-a întrebat Ceaușescu. Eu i-am spus că a efectuat o vizită în Egipt, la invitația omologului său, în fruntea unei delegații militare, iar la înapoiere delegația s-a oprit în Cipru, în partea greacă a insulei, pe baza invitației șefului Marelui Stat Major al armatei Greciei. Acțiunea avea aprobarea lui Ceaușescu. Privind scrisoarea, șeful statului mi-a spus că în scrisoare se arată că într-o seară, în timpul vizitei, când delegația militară română se afla la un local din apropierea liniei de demarcație a zonelor greacă și turcă, generalul Milea ar fi spus ofițerilor greci care-l însoțeau: „*De ce nu-i aruncați în mare pe turcii ăștia și să eliberați insula, că e grecească?*”. Pe loc mi-am dat seama de dimensiunea incidentului. Apoi, Ceaușescu, uitându-se pe scrisoare mi-a citit ce reclama liderul ciprioților turci, care se întreba retoric:

„Cum este posibil ca un demnitar militar român, care deține o funcție atât de importantă să facă asemenea aprecieri?”.

AMS: Angajase statul... Și l-a iertat pentru chestia asta?!

CO: După ce Nicolae Ceaușescu s-a oprit din explicații, i-am raportat că nu cunosc nimic din acest incident, dar mă voi interesa, deoarece împreună cu Milea a fost acolo și tovarășul Ilie (generalul Ilie Ceaușescu). La auzul acestui răspuns, Ceaușescu s-a arătat surprins: *„A fost și Ilie în delegație?”*. Da, i-am confirmat eu, după care l-am întrebat: *„Ce facem acum, îi răspundem lui Denktas?”*. El a făcut semn de dezaprobare cu mâna. Am înțeles că lucrurile se opreau aici.

AMS: În timpul acestui dialog, Ceaușescu a făcut vreo apreciere la adresa lui Milea?

CO: Nu. În afară de ceea ce v-am relatat, nu. Numai studierea documentului citat, aflat în arhive, poate contribui la reconstituirea exactă și completă a acestui incident diplomatic. Eu nu am văzut conținutul scrisorii, ci doar au auzit ce mi-a spus Ceaușescu. Însă am asociat imediat și acest gest de iertare cu momentul 1962, la care trebuie să adăugăm și faptul că fusese implicat și Ilie Ceaușescu în el. După ce m-am înapoiat la minister, i-am chemat la mine pe cei doi generali: Vasile Milea și Ilie Ceaușescu. Le-am relatat ce-mi spusese comandantul suprem. Generalul Ilie Ceaușescu s-a arătat surprins, spunând că el nu-și amintește nimic despre o asemenea problemă, în schimb generalul Milea era profund marcat. Probabil că realizase gravitatea faptului și l-a cuprins teama.

AMS: Era un fel de confirmare a autenticității incidentului.

CO: Da. În ce mă privește, i-am luat apărarea generalului Milea, nu am comentat incidentul în fața lui Ceaușescu, nu m-am arătat nici măcar nemulțumit că nu-mi raportase cazul, cum cereau regulamentele militare. Ceaușescu nu a revenit și lucrurile s-au oprit aici. Vreau însă să revin asupra unui aspect, care este legat de tema conversației noastre. Au fost două momente deosebite. Ion Coman, care era secretar al CC al PCR și șef al Secției pentru probleme militare și justiție și care cunoștea foarte bine activitatea din MStM, al cărui șef fusese, mi-a spus în două rânduri că a observat unele scăderi în actul de conducere a MStM și dacă nu ar fi cazul să ne gândim la o schimbare.

AMS: Voia să-l schimbe pe Milea de acolo.

CO: Da, de la conducerea MStM. Eu am ezitat de fiecare dată, deoarece nu știam, între altele, care va fi reacția lui Ceaușescu. Vreau să fiu bine înțeles: atât Coman, cât și eu eram animați numai de dorința de a îmbunătăți situația de la MStM.

AMS: Acesta ar fi unul din momente. Al doilea?

CO: Al doilea este legat de Nicolae Militaru. V-am povestit cum a venit și mi-a vorbit despre Milea pe un ton injurios. Culmea este că Milea vorbea întotdeauna foarte politicos despre el. L-am respins pe Militaru atunci, spunându-i că lucrez bine cu Milea. A doua a fost însă și mai și! Mă trezesc că vine la mine Militaru și îmi cere să intervin la Ceaușescu pentru a-l numi, n-a zis șeful MStM – unde era Milea – ci „*măcar în funcția de comandant al armatei din București*”, pe care o mai comandase până în anul 1978. L-am ascultat, nu i-am promis nimic, eu știind bine că drumul reîntoarcerii lui în Armată era blocat, din vina lui, cum vă spuneam înainte. A revenit în 1989 în Armată, în condițiile și din motivele care se cunosc. Deși au trecut mai bine de două decenii, nu am făcut cunoscut nimănui până acum aceste probleme interne ale Armatei. Ele au existat, au fost, unele, deosebit de grave și probabil că undeva au avut o influență asupra erorilor din decembrie. Gândul meu este și acum la Armată. Pentru ea am hotărât să vorbesc.

AMS: Domnule general, nu vreau să conducem discuția spre o zonă greu de înțeles pentru profani. Unii ar putea interpreta relatările dvs. despre cazul Milea ca fiind generate de faptul că Ceaușescu v-a schimbat din funcție și l-a pus pe el. De aceea, fac precizarea că dumneavoastră ați fost promovat în funcții după plecarea de la minister, devenind prim secretar și primar general al Capitalei, secretar al CC al PCR și șef al Secției propagandă și presă, și șeful Secției relații externe a CC al PCR, până în decembrie 1989. Acestea erau funcții foarte mari în partid, care pe scara ierarhiei puterii din România comunistă nu se comparau cu funcția de ministru. Chiar și al Apărării! Aceeași greșală se face și în cazul Nicu Ceaușescu, pentru faptul că a fost trecut de la UTC la județul Sibiu. Era un salt imens, lumea nu știe, o promovare importantă. Ideea că de la UTC puteai să ajungi în vârful partidului este o copilărie. Am primit informații că plecarea de la MApN v-a afectat, dar am cercetat și am aflat că în realitate era vorba de eventualitatea pierderii calității de militar, de general.

CO: În 1985, Nicolae Ceaușescu mi-a spus: „*Tu vei rămâne general activ*”. Am fost trecut în rezervă în ianuarie 1990.

AMS: Vreau să vă întreb, până la momentul numirii dvs. la Capitală, în 16 decembrie 1985 – știu data pentru că am citit cartea despre București –, ați mai avut vreun semnal că urmează să fie numit Milea în locul dumneavoastră? Fie din cauza relației lui cu Ceaușescu, fie pentru că îl împingeau sovieticii din spate?

CO: Da, au mai fost câteva semnale. Unul a fost cel dat de Homștean. Altul a fost în lunile premergătoare lui decembrie 1985. Generalul Milea a fost programat să ia cuvântul în numele Armatei la una dintre ședințele Marii Adunări

Naționale și la o plenară a Consiliului Național al FDUS, împrejurări unde, de regulă, era programat titularul Ministerului Apărării Naționale. La ultima acțiune, de pildă, că tot ați adus vorba de Nicu Ceaușescu, probabil din cauza emoției, Milea s-a încurcat la citirea unei fraze, producând ilaritate în sală. Nicu Ceaușescu, aflat în dreapta mea, a intervenit atunci și a spus cu voce tare. „E grea limba română”. Eu cred că promovarea lui Milea a fost o dorință mai veche a lui Nicolae Ceaușescu, însă a făcut-o în momentul în care l-a considerat apt.

AMS: Eu știu, dar cititorii nu cunosc realitatea asupra incidentului de la Moscova în care ați fost implicat. De aici s-a speculat – și acesta este motivul principal pentru care insist asupra schimbării dvs. cu Milea – că s-a încercat racolarea dvs. acolo și, mai mult, că ați transmis sovieticilor mesaje ale Elenei Ceaușescu pentru răsturnarea lui Nicolae Ceaușescu. Este o fabulație. În realitate, sovieticii nu au acceptat prezența lui Ilie Ceaușescu în delegația Armatei române, pe care a primit-o Andrei Gromîko, la Moscova, în decembrie 1985, din motive strict protocolare. Nicolae Ceaușescu a găsit un moment nepotrivit pentru schimbare, făcând loc speculațiilor.

CO: Îmi place să cred că cei care au fabulat pe seama înlocuirii mele de la conducerea MAPN, după vizita în URSS, în decembrie 1985, își vor reconsidera punctul de vedere citind acest episod. Dar nu este exclus ca Nicolae Ceaușescu să fi ales înadins acel moment – îl cunoșteam destul de bine, era capabil –, fiind oricum hotărât să facă schimbarea, pentru a crea confuzie. Dacă a fost așa, acum se știe că a reușit.

AMS: Credeți într-o relație apropiată Milea-Gușă?

CO: Nu trebuie exagerat. Gușă ținea foarte mult la Milea, îl respecta, se cunoșteau de mult, îl propusese șef al MStM. După aceea, Milea venea la mine și se plângea de Gușă, neînțelegerile fiind puse pe seama contradicțiilor dintre generații. Ce să-i spun? Venea Gușă altă dată... M-am întâlnit, de exemplu, o dată cu el la Focșani, în 1988, la 1 decembrie, când s-au aniversat 70 de ani de la Marea Unire, și Gușă era din partea Armatei. „*Tovarășe secretar, nu mă înțeleg cu Milea. Uite ce-mi face, mă freacă, mă pune la tot felul de lucruri...*”

AMS: Haideți, domnule general, că Milea are bulevard în București și străzi în câteva orașe!

CO: Stați, domnule Stoenescu, pentru că este o chestiune: Păi ce treabă e asta, după 15 ani nu știi de ce a murit generalul Milea și a doua zi îl declarai erou și îi pui numele pe bulevarde? Nu se poate, domnule. Aici este diversiunea. Nu știi de ce-a murit, dar este erou? Cum?! Știm de ce a murit Tutankamon acum trei mii de ani și nu știi de ce a murit Milea în mijlocul unui număr mare de ofițeri? Nu se poate, domnule. Neclarificarea acestui caz este o

pată și la adresa Procuraturii, care, după opinia mea, tergiversează nejustificat răspunsul. Sau, poate, știu eu...

AMS: Aveți dreptate. Este o comandă politică. Nimeni nu vrea să se pună rău cu Armata.

CO: Pe de altă parte, cine a crezut că, prin ce s-a întâmplat cu Milea, Armata va avea o altă atitudine, că a ținut la el... Nu este adevărat. Asta este formula: să omori șeful Armatei. Bălcescu, în 1848, a tras toată armata de partea sa. Câtă era. Când a văzut pe colonelul Solomon că îl trădează, a luat măsuri împotriva lui, dar avea deja armata de partea lui. Deci nu e cazul ăsta. Cei care susțin că moartea, încă misterioasă, a generalului Milea a avut drept urmare trecerea Armatei de partea revoluției fac un calcul greșit. Prin logică, asta dezvăluie că până atunci Milea se opunea.... Și după moartea generalului Milea, Armata a executat ordinele succesorului său. Armata s-a retras în cazărmi. Să se spună însă clar cine a ordonat ieșirea ei din nou în stradă și pentru ce, asta este chestiunea importantă acum.

AMS: Sinuciderea sau omorârea lui Milea o discutăm mai târziu. Ce-mi puteți spune de Eftimescu? Este și el bănuț de legături cu sovieticii (n.a.: *gl. Eftimescu era locțiitorul șefului MStM în 1989*.)

CO: Mi s-a spus și mie, dar după evenimente. Înainte de a fi ministru al Apărării, cât și în acea perioadă, nu am avut informații în acest sens.

AMS: Logofătu?

CO: Ei, cazul ăsta o să vi-l expun cumva indirect. Cititorii vor trage concluziile. Mă refer la o întâmplare din 1991. Mă întâlnesc cu el, ne plimbăm prin Parcul Herăstrău și îl întreb: „Cum ai făcut dom'ne chestia aia de la Academie?” „Dom'ne, zice, eu am văzut că în curtea Academiei, unde este ieșirea din tunelul acela care leagă..., știți, care leagă Casa Poporului de Palatul Cotroceni, ei bine, de-acolo mi-a ieșit o blondă... „Hai, dom'ne, îți bați joc de mine?”

AMS: O fi fost vreo rusoaică.

CO: „Hai, dom'ne, îți bați joc de mine?”. „Nu, dom'ne, era o blondă așa și avea și un pistol... și, și ... și a dispărut. În momentul ăla eu m-am dus pe la minister să raportez”. Și-mi spune: „Eu atunci m-am dus la minister, pe la Eftimescu, să văd ce e pe acolo...” Și a ajuns adjunct al ministrului Apărării. A ajuns adjunct al ministrului Apărării și șef al Securității, așa că nu s-a mai întors la Academie. Hai, dă-o dracului! Rezultă că blonda lui Logofătu era pe post de terorist în decembrie 1989! Problema delicioasă este că te duci așa... pe la minister, îi spui ministrului: „Tov. Militar, am văzut o blondă” și ăla pune repede mâna pe tine și te face adjunctul lui.

AMS: Domnule general, să știți că a fost publicată cartea generalului Mihai Chiriac de la Academie, unde arată că aveau la cursuri ofițeri cercetași și s-au gândit să formeze o grupă profesionistă, să-i captureze pe teroriștii care tot trăgeau prin preajma Academiei. Nu omorau pe nimeni. Mai treceau și niște Lada cu numere sovietice prin față. Și ei, când au încercat să acționeze să-i captureze pe teroriști, au primit telefon de la Logofătu cu amenințarea plutonului de execuție dacă ies din Academie să-i prindă pe ăia.

CO: Am văzut și eu în carte pasajul ăsta. Era circ. Logofătu era locțiitorul comandantului Academiei, n-a fost niciodată comandant înainte de 1989.

AMS: Ce funcții avusese în relațiile cu sovieticii?

CO: El a fost locțiitorul șefului Direcției Operații din MStM și s-a ocupat de legăturile cu Tratatul de la Varșovia. A fost antrenat în toate intimitățile relației Armatei noastre cu Tratatul de la Varșovia. Mie mi-a spus generalul Ion Tutoveanu, care trăiește și acum, are peste 90 de ani... culmea e că la revoluție s-a dus și el spre Televiziune, dar când a văzut venind tancurile cu Dinescu și Caramitru s-a retras.

AMS: Dar dvs. ce informații ați avut despre legăturile lui Logofătu și ale altora cu sovieticii?

CO: Nu am avut eu probele în față. O simplă bănuială nu contează. Securitatea putea să aibă probele.

AMS: Și nu vă informa: „Păziți-vă!, Feriți-vă!”

CO: Nu mă informa, pentru că lucrau ei, era treaba lor, se duceau, raportau pe linia lor, dacă o făceau. Ministrul Apărării era informat cu ceea ce se considera că trebuie să știe.

AMS: Aici cred că este un loc unde Securitatea a ratat misiunea.

CO: Este posibil.

AMS: Domnule general, ce discutăm noi aici ține de penetrarea sovietică în Armata noastră. Nu ne jucăm nici cu regimurile politice, nici cu poveștile politice.

CO: Absolut serios!

AMS: Admitem că problemele specifice, să le spunem așa, legate de activitatea acestei categorii de cadre, cum le-ați numit: „care aveau relații cu străinii”, erau raportate lui Ceaușescu. Șeful statului v-a cerut vreodată să luați măsuri cu privire la aceste cadre?

CO: Da. Nicolae Ceaușescu era avizat asupra acestor tentative de penetrare. El este cel care a cerut conducerii MAPN ca unii să fie scoși de la comanda marilor unități, să fie numiți în funcții în economia națională, iar alții

au fost trimiși la Academia Militară. Pentru că lucraseră mult timp cu ei, faptul că arătau o anumită afinitate față de ei, faptul că erau împinși înainte pentru a ocupa funcții cheie. Eu odată i-am spus lui Ceaușescu: „*Tovarășe Ceaușescu, eu nu pot să mai trimit ofițeri la academiile sovietice, să facă studii în URSS, că ați interzis, dar numindu-i pe cei care au făcut studii acolo, la conducerea Academiei să-i învețe pe ai noștri, e cam același lucru*”. „*Măi*, zice, *tu ai dreptate. Măi*, zice, *caută să-i mai rărești, să-i mai împrăștii*”. A fost o înțelegere între Ceaușescu și mine. Nu am discuta-o cu nimeni. Aici este cazul să vă spun că unii dintre aceștia au fost trecuți în rezervă, la pensie, pe baza rapoartelor personale prin care au cerut acest lucru chiar ei. Prin urmare n-aș putea spune că a fost o campanie.

AMS: Vă pot spune că v-a simțit Securitatea. Din momentul acela au început să fie extrem de atenți și favorabili în ce vă privește.

CO: E posibil, nu am cum să știu.

AMS: Știu eu, pentru că ceea ce spuneți dvs. aici se confirmă cu alte informații pe care le am. Astea nu sunt povești de tabloide.

CO: Nu vă contrazic. Hai să termin cu Logofătu! Este interesant ce mi-a spus el atunci, prin 1991. Era Stănculescu ministru și l-a trimis în concediu, iar când s-a întors deja scosese decretul cu trecerea lui în rezervă.

AMS: Probabil în preajma lui aprilie. Atunci Stănculescu pleca de la minister, vorbim de 1991, și înainte să plece a făcut o listă cu ofițerii aduși sau promovați de Militaru, ca să îi dea afară. Și i-a dat.

CO: Și l-a primit Stănculescu: „*Măi, Gigi, bine ai venit, ia și tu și citește asta*”. Și i-a dat Monitorul Oficial în care era trecerea lui în rezervă. Și ăla, cinic. Lăudându-l generalul Nicolescu pe Logofătu, lăudându-l ceilalți, despre care Securitatea afirma că sunt agenți ai sovieticilor, eu am devenit bănuitor. Mi s-a spus după decembrie 1989, că ăsta, Nicolescu, era un fel de rezident al GRU. Mi-a reproșat Ilie Ceaușescu la un moment dat că de ce nu l-am depistat, că a fost rezidentul agenturii sovietice. Eu de unde să știu, domnule?

AMS: Una din gravele erori ale Securității. Ce funcție avea Nicolescu ăsta?

CO: Era adjunct al ministrului.

AMS: Vai de capul nostru!

CO: Era pe postul de adjunct din 1969.

AMS: Din 1969!!! Era pe funcția asta din 1969? De douăzeci de ani?

CO: Da.

AMS: Vai de capul nostru! Vai de capul nostru! Și de ce sector răspundea?

CO: Era adjunct cu probleme economice, i se cerea să rezolve probleme astea cu implicarea armatei în economia națională. Dar, mai important, el era loțiitorul comandantului șef al forțelor armate unite din Tratatul de la Varșovia pentru armata română.

AMS: Ce dezastru a fost în armată!

CO: În celelalte armate aliate întreaga conducere era cu studii în URSS. Pe generalul Nicolescu așa l-am găsit, așa l-am lăsat. În timpul lui Milea s-a pensionat, iar în 1989 a fost chemat de Militaru, cu lotul celor școliți în URSS și făcut consilierul lui. Și vedeți că chemarea în activitate a acestei categorii de generali în vârstă, pensionați, a fost și o autodemascare. La generalul Lavric Gheorghe s-au dus toți. Altă figură dubioasă.

AMS: Ce era asta?

CO: Generalul Lavric Gheorghe era loțiitorul comandantului Infanteriei și Tancurilor. A venit la mine la un moment dat, că fiica lui era medic și ginerele lui inginer, au fugit în America... trimiși de ruși, să ne înțelegem, că nu suntem proști să nu înțelegem lucrurile astea. Nu știu ce i-a determinat pe ei, poate că știau prea multe și le-au trimis rudele afară. Alea puteai să le deduci, nu erau dovezi, dar sigur că băteau la ochi.

AMS: Plus că aveau rude afară, în America, și rămâneau pe posturi.

CO: Sigur, sigur, interveneau pentru ei. Puteai să deduci, că cine dracu să vină și să-ți dea tabelul cu agenții sovieticilor? Mai auzeam, mai spunea Coman odată, că ăla n-a fost agent... Cum naiba? Ce, aveai tabelul cu ei, ca să te uiți pe el și să spui asta nu este?

AMS: Grave erori ale Securității în această chestiune, domnule general, ale Direcției de Contrainformații militare! Nu credeți?

CO: Asta este! Dar cazul lui Nicolescu este chiar dramatic. În calitate de consilier al lui Militaru a fost trimis la Buzău pentru a ancheta ce s-a întâmplat în zilele când eu am mă aflam acolo, la Comandamentul Armatei 2 (22-31 decembrie 1989). El mi-a relatat în 1991. Era supărat că Militaru nu luase măsuri împotriva generalului Ion Dândăreanu, care-mi fusese gazdă. Ne-am despărțit în aprilie 1992, pentru totdeauna. Când ne-am luat la revedere, Nicolescu mi-a spus: „*Domnule general, dvs.. trebuie să vă înapoiați la Jilava, știu că nu este plăcut și nici ușor, dar de acolo vă veți întoarce. Eu – a mai zis el – trebuie să merg la Spitalul militar și nu știu dacă am să mă mai întorc*”. Așa a fost. El a murit în spital. Se bănuia un cancer pulmonar. Cunoscutul cardiolog, profesor dr. general Vasile Căndea, cu care se afla în relații de prietenie și care

l-a îngrijit în spital, mi-a spus: „*Mă întrebați de ce a murit așa repede generalul Nicolescu? Vă răspund: cred că a vrut să moară. A refuzat să ia medicamentele indicate și să se mai hrănească, și după opt zile a murit*”. „*Cam suspect*”, am zis eu. „*Este posibil să fi avut ceva de ascuns*” – a încheiat Căndea. Adaug eu: generalul Nicolescu poate figura pe lista celor care au murit lăsând o umbră de suspiciune.

AMS: Soarta spionilor, a trădătorilor de țară. Care mai erau agenți, domnule general?

CO: Militaru, care a scris despre asta și a recunoscut, s-a autodenunțat. Șerb a fost, iarăși, caz cunoscut. Ăștia doi erau comandanți de armate în 1968, Militaru la Cluj și Șerb la București.

AMS: Nu, eu vorbesc în 1989. Mai existau de-ăștia în conducerea Armatei? Viceamiralul Dinu, șeful DIA, ce era cu el?

CO: Nu cunosc fapte. Pot să vă spun că în 1985, prin noiembrie, Postelnicu mi-a spus: „*Vedeți că o să-l chemăm pe Dinu să avem o discuție cu el*”. Fără să precizeze de ce. Eu, cunoscându-l, am fost coleg cu Dinu de școală militară... și i-am spus: „*Măi, vezi că o să te cheme Postelnicu*”. Nu l-am mai întrebat după aia dacă s-a dus la Postelnicu sau nu. Eu am plecat la Capitală și nu mai cunosc ce s-a întâmplat.

AMS: Probabil că le-a oferit colaborarea ca să-l lase în pace.

CO: Dar Dinu lucruri ascunse are.

AMS: E normal, având în vedere funcția.

CO: Viceamiralul Ștefan Dinu i-a succedat în funcție generalului Dumitru Dumitru, un tip inteligent, stilat, absolvent al Academiei de artilerie de la Leningrad, considerat un foarte bun profesionist. L-am întâlnit de mai multe ori în anul 1991. Între subiectele abordate subliniez două: a) mi-a povestit că în decembrie 1989, „*Am fost – zicea el – în punctele fierbinți, așa ca să văd cum se desfășoară*”, b) mi-a propus să merg cu el la Moscova, să mă ia și pe mine acolo... „*Dacă nu vreți să mergeți la Moscova să luați legătura...*”. „*Hai dom'ne, fii serios, ce să caut eu acolo?*”

AMS: În 1991?

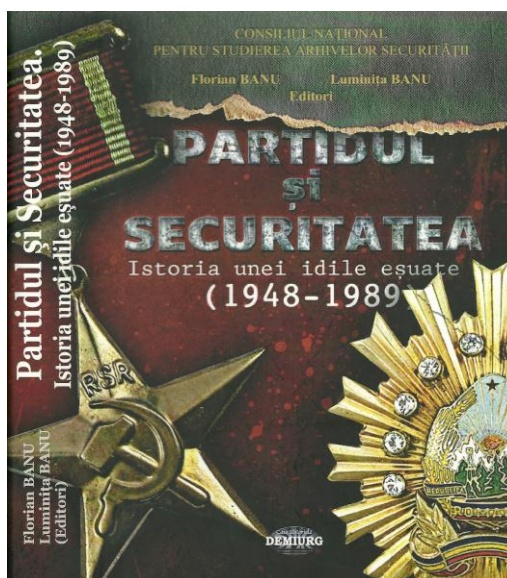
CO: Da, voia să mă ducă să iau legătura cu ăsta, care conducea Partidul Comunist... Ziuganov. Mi-am manifestat nedumerirea și l-am refuzat.

(va urma)

Despre o iubire care nu a existat

Se spune că există o specialitate aparte în lumea scrisului, îndeosebi în cea a gazetăriei: aceea de a găsi titlul cel mai adecvat, cel mai incitant pentru o carte, pentru un articol de revistă. Acceptând această aserțiune, putem conchide că volumul de documente editat, sub egida CNSAS, de Florian Banu și Luminița Banu și-a găsit un titlu excelent: **„Partidul și Securitatea – Istoria unei idile eșuate”**¹. Pentru că acesta este purul adevăr: Idila Partid – Securitate nu a putut niciodată să se înfiripe.

Impunătorul volum (781 de pagini), reunește între copertile sale multe documente cu o deosebită valoare pentru cunoașterea istoriei noastre recente, o bună parte dintre ele având inițial, în momentul emiterii lor, caracter Secret și Strict Secret și ar fi de dorit ca el să constituie material bibliografic obligatoriu pentru toți cei care scriu sau cuvântează public despre Securitate și rolul ei înainte de 1989. Ar putea fi evitate astfel erori de apreciere, care nu o singură dată se dovedesc penibile.

În mod evident, în acest scurt articol al cărui scop primar este acela de a semnaliza o lucrare deosebit de importantă, nu este posibilă o critică *in extenso* a acesteia. Vom face referire numai la două dintre numeroasele idei rezultate din materialele puse la dispoziția publicului larg, nu înainte de a exprima opinia că studiul introductiv, valoros prin ideile exprimate, prezintă, cel puțin într-unul dintre cazuri, o concluzie incompletă, pentru sprijinirea căreia autorii au trebuit să recurgă la ample citate din autori la modă. Prezintă Securitatea ca instrument de bază pentru afirmarea și susținerea regimului comunist, editorii

¹ Florian Banu, Luminița Banu (editori): *Partidul și Securitatea – Istoria unei idile eșuate (1948-1989)*, Casa editorială Demiurg, București, 2013.

omit să menționeze – deși admit implicit – faptul că existența acestuia nu ar fi fost posibilă în absența altor pârgii, precum partidul însuși cu aparatul său, Justiția și alte instituții de forță.

Iată cele două idei desprinse din carte, prezentate sumar în continuare, îndeosebi prin citate.

PARTIDUL ATOTSTĂPÂNITOR

Urmând parcă sfatul pe care Niccoló Machiavelli îl dădea Principelui, acela că este bine să fii iubit de supuși, dar și mai bine este să fii temut, aproape toți cei ajunși în vârful piramidei sociale au căutat să se facă temuți, partea cu iubirea trecând, mai mereu, pe plan secund. Comuniștii români nu au făcut excepție. Este prea lung pentru a fi amintit aici șirul de plenare, ședințe, consfătuiri, hotărâri în care se releva rolul conducător al partidului în toate domeniile vieții sociale, inclusiv în ce privește Securitatea.

„Partidul este forța conducătoare. Partidul trebuie să controleze activitatea tuturor organelor, nu există secret pentru partid. Când directorul regional MAI vine la primul secretar de partid, să stea smirnă, el nu poate fi tratat nici pe picior de egalitate”. (Gh. Gheorghiu-Dej, 1954)

Primul secretar al comitetului regional de partid *„are drept să cunoască descifrat agentura, pentru a cunoaște sursa informărilor”.* (...) *„Se interzice recrutarea membrilor de partid în agentură”.* (Gh. Gheorghiu-Dej, 1954) Un an mai târziu acest drept de control coboară la nivelul raioanelor: *„Primul secretar al comitetului raional de partid are dreptul de control asupra întregii activități a organelor MAI din raion”.* (Hotărârea CC al PMR nr. 132/ 1955)

„Securitatea este organul de partid, defensiv sub conducerea partidului, chemat să asigure linia partidului. Acest organ lucrează nemijlocit sub conducerea partidului nostru pentru aplicarea liniei partidului, în lupta împotriva elementelor forțelor exploatare”. (Nicolae Ceaușescu, 1956)

„Securitatea este un instrument al partidului și al statului, chemat să înfăptuiască dispozițiile și ordinele partidului și guvernului în lupta împotriva dușmanilor oamenilor muncii. Acesta a fost rolul Securității de la crearea sa, acesta este acum și va fi și în viitor”. (...) *„Ar fi greșit să spunem că toată lupta cu dușmanul a dus-o Securitatea; dacă ar fi fost așa, ar fi vai de partidul nostru și de clasa muncitoare și fără îndoială că am fi fost bătuți în această luptă. Securitatea, ca toate organele noastre de stat, a fost o parte care ne-a ajutat într-un anumit sector de activitate”.* (Nicolae Ceaușescu, 1967)

„Comitetele județene, municipale și orășenești de partid controlează și îndrumă întreaga activitate desfășurată de organele de securitate și miliție pentru îndeplinirea sarcinilor și atribuțiilor ce le revin din hotărârile de partid și de stat”. (Hotărârea Comitetului Executiv al CC al PCR nr 119/1968)

Șirul citatelor și al extraselor din hotărârile de partid cu rol de directivă ar putea continua. Concluzia este însă fermă, clară, univocă: toate acțiunile Securității au fost inițiate, îndrumate și controlate de către partid.

Se ridică o întrebare clară: De ce, atunci, toată această vendetă, care nu se mai termină nici după 24 de ani, împotriva Securității ca **unic responsabil** pentru toate nedreptățile, lipsurile și umilințele din anii regimului comunist? Lupta cu dușmanul, spunea Ceaușescu în 1968, nu a dus-o doar Securitatea, ci toate organele statului. Nu cumva s-ar putea spune că aparatului de partid, Justiției, Armatei le convine soluția unui vinovat unic? Și că acest vinovat să fie Securitatea? Că arătând cu degetul către Securitate, criticând vehement, unii reprezentanți ai forurilor de partid, ai fostelor organe legiuitoare, ai Justiției încearcă să pună la adăpost propria lor persoană, încearcă să se derobeze de responsabilitatea faptelor lor?

„INDEPENDENTA” JUSTIȚIE

Câțiva dintre cei mai vehemenți critici ai fostei Securități provin din rândul fostului aparat al Justiției. Procurorii și judecătorii au fost „buni”, au fost independenți, au respectat legalitatea și dacă au apărut totuși niște abuzuri, niște greșeli, pentru care unii oameni au plătit cu libertatea, pentru toate acestea, pentru toate oalele sparte, spun ei, de vină sunt cei „răi”, băieții cu ochi albaștri, Securitatea.

Ce-ar fi dacă, să presupunem, așa cum a fost creat un CNSAS pentru studierea arhivelor Securității, s-ar crea și un CNSAJ, „J” fiind aici pentru Justiție? Nu cumva în arhivele Justiției s-ar descoperi niște abuzuri reale?

Iată câteva exemple extrase din volumul „Partidul și Securitatea – Istoria unei idile eșuate”, care arată că, departe de a fi independentă, Justiția era un instrument în mâna conducătorilor politici ai vremii.

La 23 septembrie 1954, Biroul Politic al CC al PMR hotărăște cine să fie dat în judecată și cine să fie eliberat în lotul de arestați Vasile Luca. De subliniat că „independentul” Tribunal Suprem ceruse aprobare pentru organizarea procesului, urmând să se pronunțe în funcție de hotărârea politică adoptată.

La 6 noiembrie 1954, Biroul Politic al CC al PMR decide condamnarea la moarte a numitului Bodea din grupul parașutat în luna aprilie a aceluiași an

și condamnarea la moarte „a grupului de legionari care au săvârșit atrocități în închisorile Gherla, Suceava și Pitești”. (Este vorba de procesul de „reeducare” practicat la începutul anilor '50, îndeosebi la Penitenciarul Pitești, de Eugen Țurcanu și acoliții săi).

„Condamnările administrative, afirmă Alexandru Drăghici la plenara CC al PCR din 25 martie 1956, reprezintă o măsură aprobată de conducere”. Tot el mai spune: „Au existat aceste tribunale secrete și ele aveau sarcina și puteau să condamne până la un anumit număr de ani anumite persoane, care le găseau vinovate pe baza unui material insuficient. (...) S-au făcut astfel de internări din 1949, dar din 1952 s-au făcut mai puține, dar s-au făcut. Legea dădea dreptul și deci oricine era dușman al clasei muncitoare, element cu activitate politică din trecut, care a fost în fruntea partidelor burgheze, împotriva lui se luau măsuri”.

La 2 septembrie 1953 Biroul Politic al CC al PMR decide soarta celor 13 parașutiști din grupurile lansate în 1951-1952 astfel: „Biroul Politic consideră că trebuie să se treacă de îndată la organizarea procesului, că trebuie condamnați toți cei parașutați, precum și unii dintre cei care i-au găzduit și ajutat, la pedeapsa capitală, iar parașutistul care s-a predat singur să fie condamnat numai la închisoare pentru câțiva ani. (Este vorba de Bebi Toma – NN) Pedepsele să fie astfel date încât, pe de o parte, să intre frica în acei care mai sunt pregătiți a fi trimiși ca parașutiști în țara noastră, știind ce soartă îi așteaptă, iar pe de altă parte să se știe că acei ce îndrăznesc să găzduiască sau să ajute sub orice formă pe cei parașutați, în îndeplinirea misiunii lor criminale, împărtășesc aceeași soartă ca și parașutiștii. (...)

Biroul Politic consideră necesar să se ia toate măsurile ca procesul parașutiștilor să fie cunoscut atât în țară de către populație, cât și în țările imperialiste”.

La mai puțin de o lună după această hotărâre a avut loc procesul și, prin sentința pronunțată de Tribunalul Militar Teritorial București, cei 13 au fost condamnați la moarte și executați la 31 octombrie 1953.

*

Data fiind importanța tematicii abordate în acest volum, în funcție de spațiul tipografic disponibil, în numerele viitoare vom reveni asupra unor idei care merită a fi relevate.

Paul Carpen

O lectura de interes

În paginile următoare prezentăm o analiză amplă a problematicii lumii contemporane, abordată de Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase în volumul "Armagedon România"¹. Prezentarea volumului și punctele de vedere exprimate aparțin domnului colonel (r) Florian Gârz, fost diplomat militar. Din motive de spațiu, nu au fost cuprinse, în totalitate, opiniile exprimate.

Redacția

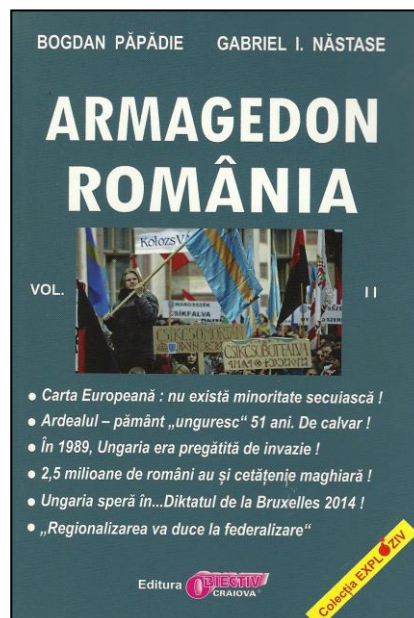
În contextul general al lumii contemporane, și-a făcut apariția pe piață cartea semnată de domnii Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase. Fără nici un fel de exagerare, ne găsim în fața unei cărți eveniment!

Universul spionajului real nu este accesibil multor scriitori, iar literatura română, în acest domeniu, este extrem de săracă. Cu o judecată rece, în afara oricărui patimi politice și interese de partid, analiștii Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase pun în lumină, spre judecata marelui public, adevăruri cutremurătoare.

Prefățând această carte, mi-am propus să fac câteva sublinieri în legătură cu cele mai importante probleme tratate anterior de autori, în ordinea importanței lor. Așa cum era și de așteptat, autorii apreciază că problema fundamentală de care se leagă întregul edificiu al securității noastre naționale și însăși existența României ca stat este de natură economică.

Fără un fundament economic puternic, cel puțin la nivelul minim existent în perimetrul geoeconomic al Uniunii Europene, securitatea și viitorul României vor fi precare. Toate celelalte probleme ale societății românești sunt subsidiare acestui domeniu vital.

Clasa politică românească avea datoria construirii acestui fundament economic imediat după încheierea primului război mondial, adică după 1 decembrie 1918, când a fost creată, din punct de vedere politic,

¹ Editura Obiectiv, Craiova, 2012

România Mare. Acest lucru nu s-a făcut, iar datorită slăbiciunilor sale în plan economic, incapabilă să susțină un efort de război credibil, în anul 1940 România a fost dezmembrată.

În cei 45 de ani ai socialismului de stat, cu o strategie economică de împrumut sau mai degrabă impusă, România a realizat pași spre calea industrializării, urbanizării și educației de masă, căutând să se încadreze în cele trei condiții fundamentale cerute de modernitate, de epoca industrială.

Din nefericire, în anul 1989 România era încă departe de standardele minime cerute de o societate industrială. În urma Revoluției din decembrie 1989, a înlăturării totalitarismului și adoptării democrației liberale și regulilor economiei de piață, întreaga națiune română și-a pus speranțele în mai bine. Speranțele s-au dovedit deșarte, deoarece, din motive pe care spațiul nu-mi permite să le detaliez, sub paravanul așa-ziselor reforme, România a fost supusă unui program sistematic de dezindustrializare, dezurbanizare, deculturalizare și dezinformare.

După aprecierile unor experți economiști occidentali, mai ales din Uniunea Europeană, reformele economice din spațiul fostei lumi socialiste est-europene s-au derulat după metodele și criteriile crimei organizate.

Într-un amplu studiu intitulat „*Crima organizată transnațională – amenințare împotriva democrației*”, care a circulat în întreaga Europă în cursul anului 2003, se atrage atenția că Federația Rusă ar putea deveni o „superputere a crimei organizate”. Foștii sateliți ai Moscovei nu s-au îndepărtat prea mult de acest calificativ.

Așa se explică faptul că Fabrica de Mașini Grele din București (care și-a făcut un renume pe întreg mapamondul sub sigla IMGB), una dintre cele mai moderne din Europa de Sud-Est, a fost vândută pentru ridicola sumă de 500.000 de dolari, în timp ce ultimul strung cumpărat de către această fabrică a costat 800.000 de dolari. Acesta este doar un exemplu din alte sute de acest fel care s-au consumat în spațiul economic al României în ultimii 23 ani.

Analizii occidentali au ajuns la concluzia că noua clasă a „capitaliștilor roșii”, rezultată din „metamorfoza” vechii nomenclaturi comuniste, și-a însușit averea națională din țările respective la prețuri derizorii, generând sărăcie pe întregul ansamblu al societății.

În lumea dezvoltată a adevăratei economii de piață, orice politică economică generatoare de sărăcie, de diminuare a averii naționale este considerată drept criminală, iar purtătorii acesteia sunt înlăturați fără nici un fel de menajament.

La începutul secolului XXI, România, cu un produs intern brut în jur de 1.650 de dolari pe cap de locuitor, adică de două ori mai mic decât al

Republicii Dominicane (3.600 dolari pe locuitor) și cu o populație activă în mediul rural de 48%, se înscrie printre statele falimentare ale lumii.

Cel mai probabil că acestea sunt motivele de bază pentru care în luna februarie 2004 s-a pus problema blocării negocierilor cu România de către Parlamentul și Comisia Uniunii Europene.

Un alt motiv l-a constituit politica pro-americană a guvernului de la București, ilustrată și de concesionarea către o companie americană a autostrăzii strategice Brașov-Borș.

Uniunea Europeană nu va tolera ca resursele sale financiare să fie risipite în avantajul unor companii americane. „Războiul economic” declanșat între Uniunea Europeană și SUA la 1 martie 2004 este ilustrativ în acest sens.

Prin politica de „salturi la trapez” între Uniunea Europeană și SUA/NATO, practică de către guvernul de la București, România ar putea fi strivită între cele două centre de putere. Din punctul de vedere al situației sale economice, România poate fi asemănată cu o corabie împotmolită, care nici nu se scufundă, nici nu navighează, ci doar putrezește.

Autorii acordă o atenție deosebită locului și rolului serviciilor secrete ale României în contextul intern și internațional deosebit de complexe. Viziunea analiștilor Bogdan Pădărie și Gabriel I. Năstase, sobră și pătrunzătoare, cu privire la serviciile secrete de spionaj și contraspionaj, este una modernă, în deplină consonanță cu imperativele epocii pe care o trăim.

Serviciul Român de Informații (SRI), destinat securității interne, și Serviciul de Informații Externe (SIE), la care se cere adăugată și Direcția Generală de Informații a Apărării (DGIA), specializată în cercetarea strategică militară externă, sunt organe de importanță vitală pentru existența României ca stat.

În statele dezvoltate și civilizate ale lumii, serviciile de spionaj și contraspionaj (de securitate) sunt conduse de ași, de adevărați maștri ai meseriei, crescuți în cadrul acestor servicii și promovați în funcții de directori generali după 20-25 de ani de activitate practică, trecuți prin toate compartimentele și care au obținut cele mai bune rezultate.

De la cel mai simplu cetățean la șeful statului, trebuie cunoscut adevărul ce dăinuie de secole și milenii potrivit căruia controlul asupra serviciilor secrete este un atribut sacru exclusiv al statului, condiție esențială a supraviețuirii acestuia, și nu se împarte absolut cu nimeni.

Serviciile de spionaj ale unui stat independent și suveran pot avea contacte și schimburi de informații cu serviciile similare ale altor state chiar și atunci când este vorba de un stat cu care se află în stare de război.

În materie de spionaj și contraspionaj nu există „standarde NATO”, iar serviciile secrete ale țărilor membre nu se subordonează nici unei structuri a

Comandamentului Suprem NATO de la Bruxelles și nu sunt nici pe departe „inoperabile”.

În noile condiții din Europa și din lume, numai serviciile de informații ale statului sunt insuficiente pentru satisfacerea enormelor nevoi de informații ale societății românești, aflată la periferia civilizației Europei.

Vor trebui create structuri de informații private, începând chiar cu întreprinderile mici și mijlocii, până la ceea ce a mai rămas din „giganții industriali”. Dacă nu se va proceda așa, în contextul acerbei concurențe generate de procesul de „globalizare”, toate companiile românești care vor încerca să se manifeste pe piața Uniunii Europene și pe cea mondială vor fi zdrobite.

Un alt adevăr universal pe care ar trebui să-l cunoască toți românii este acela că serviciile de spionaj și contraspionaj din toate statele lumii se află într-o continuă confruntare unele cu altele, indiferent dacă este vorba de țări aliate sau adversare. Învinuirea adusă serviciilor de informații ale României socialiste că „au spionat împotriva NATO” este nu numai ridicolă, ci de-a dreptul ilară. Toate serviciile din lume erau focalizate pe spațiul NATO și pe cel al fostei URSS.

România nu putea face excepție de la această situație, mai ales că în spionaj nu există nici aliați și nici dușmani. Toți sunt tratați la fel, știindu-se din lecțiile istoriei că „aliații de astăzi ar putea ajunge inamicii de mâine”, așa cum s-a întâmplat după 1989.

În secolul XXI, ca toate celelalte state ale lumii, România va trebui să pună accentul principal pe culegerea de informații economice, care, în proporție de 95% pot fi obținute din surse deschise, legale. Chiar dacă reprezintă numai 5%, obținerea unor informații secrete este de importanță vitală.

Spionajul începe din momentul în care pentru intrarea în posesia unei informații de mare valoare este nevoie să se încalce legea care o protejează. Serviciile de informații ale României nu vor putea renunța la acest lucru dacă dorim să supraviețuim ca entitate statală.

În legătură cu această dimensiune a activității serviciilor de informații, adică de spionaj, nu se pun întrebări și nu se dau răspunsuri. Serviciile de spionaj ale unui stat care se respectă nu semnează absolut cu nimeni nici un acord și nici o înțelegere de natură să le limiteze libertatea absolută de acțiune.

Israelul, Japonia, Franța, Germania, China și Rusia spionează, mai ales din punct de vedere economic, în spațiul SUA, ceea ce este cel mai firesc lucru din lume. Din SUA, și în general din spațiul ultradezvoltat euro-atlantic ai și ce culege.

Cred că nimeni nu se așteaptă să căutăm informații în pustiul Saharei, ca să nu supărăm pe cineva.

Printre problemele majore tratate, autorii acordă atenția cuvenită obiectivului național de aderare a României la alianța NATO, considerând acest demers ca fiind de natură să ofere țării noastre garanții solide de

securitate, să ne alinieze la valorile democrației occidentale, să ne faciliteze condiții optime de refacere economică.

Domnii Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase pornesc de la ipoteza că, și în secolul XXI, NATO va constitui principala structură de securitate a Europei. Într-o asemenea ipoteză, modul cum autorii realizează integrarea Strategiei Naționale de Securitate a României și sarcinile serviciilor secrete în standardele și obligațiile ce decurg din apartenența la această alianță sunt logice și convingătoare. Această ipoteză este viziunea optimistă cu privire la viitorul NATO, viziune reprezentând „partea plină a paharului”. Aceasta este și viziunea Washingtonului, însușită fără comentarii de către întreaga clasă politică românească.

Cu sau fără voia Washingtonului, în legătură cu viitorul NATO există și a doua ipoteză. Este cea a „paharului pe jumătate gol”, care pune la îndoială faptul că NATO va mai supraviețui ca „principală structură militară de securitate” în Europa.

Se pare că după evoluția relațiilor interatlantice din ultimii ani, cea de-a doua ipoteză câștigă teren.

Dat fiind faptul că, în ultimii 55 de ani, NATO a constituit cel mai strălucitor giuvaier din coroana politicii externe a Statelor Unite ale Americii, a faptului că această alianță militară a garantat hegemonia SUA asupra Europei Occidentale, conform unei concepții a guvernanților de la Washington, potrivit căreia „cine stăpânește Europa stăpânește lumea”², interesul pentru menținerea și lărgirea acestei alianțe este absolut înțeleș.

Odată cu aprobarea Constituției Uniunii Europene, se creează baza legală pentru construirea sistemului de securitate al UE în afara NATO. Acesta este (și) motivul pentru care Washingtonul a făcut și face tot ce-i stă în putință pentru a împiedica adoptarea Constituției UE, acționând prin agenții săi de influență din Spania și Polonia.

Pe de altă parte, toate statele din fosta lume comunistă care s-au integrat sau se vor integra în Uniunea Europeană vor fi obligate să se încadreze, fără rezerve, în politica externă și de securitate a acestei organizații. Acest lucru este obligatoriu și pentru România.

Cu alte cuvinte, nu credem că greșesc cei care constată că extinderea spre Est a NATO și a Uniunii Europene constituie expresia unei acerbe lupte subterane pentru sfere de influență în această parte a continentului, la care ia parte, mai mult sau mai puțin vizibil, și Federația Rusă.

² Celebrul istoric Mackinder scria: „Sus, în Maramureș, există un loc marcat drept centrul Bătrânului Continent (Europa de la Atlantic la Urali). Oricine conduce Europa de Est conduce inima Europei; cine conduce inima Europei conduce Insula Lumii; cine conduce Insula Lumii conduce Lumea”.

Gândind logic, putem afirma că Uniunea Europeană lărgită cu o constituție proprie nu-și va lăsa securitatea pe mâna unei puteri extra-europene, chiar dacă aceasta se numește SUA.

Autorii tratează cu profesionalism și mult curaj fenomenul terorismului contemporan, atât la scară internațională, cât și pe plan regional, adică în Balcani, acest „etern butoi de pulbere al Europei”.

Pe baza unor informații deosebite, domnii Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase demonstrează prezența în România a unor elemente și structuri teroriste, aparținând celor mai cunoscute organizații teroriste din lume.

Esențial este însă faptul că, atât în epoca războiului rece, cât și după aceea, România nu a făcut niciodată obiectul unor atacuri teroriste.

Autorii acordă o deosebită atenție atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001, încheiate cu distrugerea totală a World Trade Center și parțială a Pentagonului, precum și efectelor produse de acestea la scară mondială.

Nu încapă îndoială că prăbușirea celor doi giganți gemeni de la World Trade Center, simbolul puterii economice americane, va intra în istoria universală alături de asemenea evenimente epocale, precum căderea Constantinopolului la 29 mai 1453, căderea Bastiliei la 14 iulie 1789, căderea Palatului de Iarnă la 7 noiembrie 1917.

Data de 11 septembrie 2001 marchează trecerea de la terorismul modern al secolului XX la super-terorismul secolului XXI, capabil să producă efecte strategice.

Autorii prevăd că, în anii ce urmează, fenomenul terorist se va amplifica, având argumente solide în acest sens.

La cele spuse de autori s-ar putea adăuga aprecierea că, pe măsură ce se angajează alături de SUA în „războiul împotriva terorismului” și pentru că România și-a pus teritoriul la dispoziția SUA pentru înființarea de baze militare, așa cum se prevede în Memorandumul din 3 martie 2004 semnat între cele două state, teritoriul românesc ar putea deveni ținta unor lovituri devastatoare.

Cartea domnilor Bogdan Păpădie și Gabriel I. Năstase atrage, nu numai prin volumul și valoarea informațiilor, profunzimea și acuratețea concluziilor și aprecierilor, ci și prin stilul direct și convingător.

Colonel (r) Florian Gârș

În sprijinul culturii de securitate

Simpozioane și dezbateri: Satu Mare, , Bistrița-Năsăud

La 12 iunie 2013 a avut loc la Satu Mare o interesantă manifestare organizată de Sucursala județeană a ACMRR-SRI, și Asociația Civică Tempora, ocazionată de prezentarea volumului *„Fereastra serviciilor secrete – România în jocul strategiilor globale”*, semnat de gl. bg. (r) Aurel I. Rogojan. Manifestarea a beneficiat de prezența generalului colonel (r) Iulian Vlad, fost șef al Departamentului Securității Statului, precum și a numeroase personalități locale, între care președintele Consiliului Județean, Adrian Ștef, și subprefectul județului Satu Mare, Cristian Sasu. Alături de membri ai Sucursalei s-au aflat oameni de cultură, istorici, profesori și publiciști, precum și colegi de la asociațiile similare din MAPN și MAI.

Manifestarea s-a constituit într-o dezbatere pe teme majore ale culturii de securitate, prin intervențiile susținute de moderatorul manifestării, profesorul Teodor Curpaș, directorul Arhivelor Statului Satu Mare, dr. Lucian Cucuiet, reprezentantul Direcției județene de Cultură, drd. Gheorghe Toduț (fost deputat), directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Maramureș, dr. Teodor Ardelean (fost senator).

Evenimentul a avut un impact deosebit în opinia publică și mass-media locală, autorul lucrării acordând un interviu postului Nord-Vest TV, care a transmis *live* întreaga manifestare.

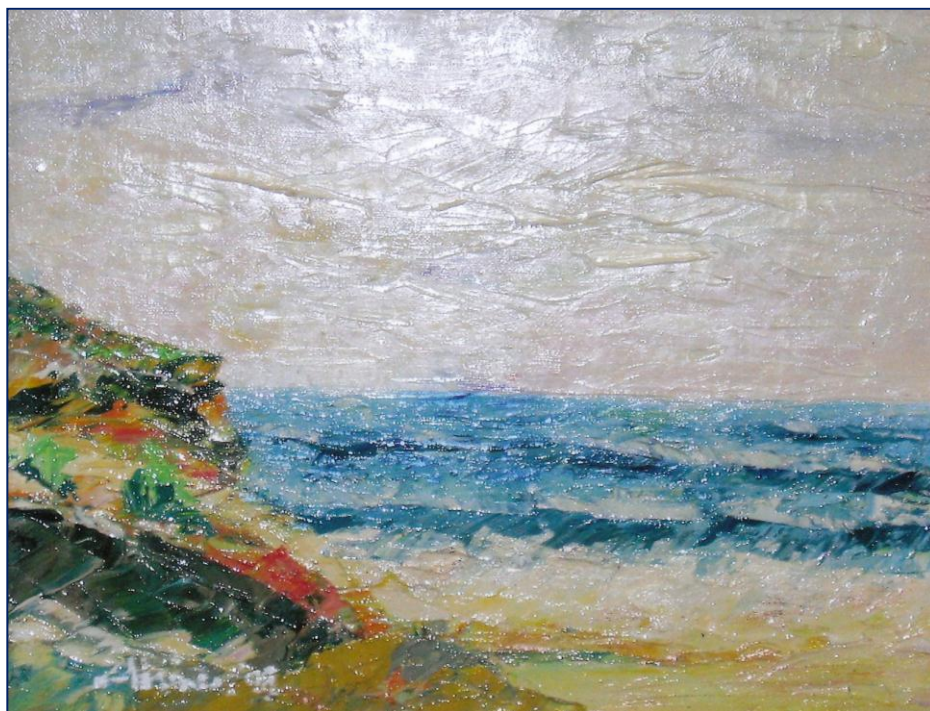
Ecoul pozitiv al manifestării a fost reflectat de cotidianul „Gazeta de Nord-Vest” din 23 iunie a.c., care sublinia că *„grație eforturilor făcute de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă din Serviciul Român de Informații Satu Mare, de Voicu Șichet, Gheorghe Mărieș, Lucian Bucureșteanu și Cristian Soponaș, sătmărenii au putut auzi lucruri neștiute, spuse din gura unor oameni cunoscători și de mare ținută”*. În ce privește lucrarea prezentată în cursul evenimentului, aceasta *„rămâne o «pledoarie pentru adevăr» într-o succesiune de argumente, când ofițerii de informații, patrioți, se aflau la post, în interes național. Este o carte vie, cu personaje încă în viață, este o carte-document pentru posteritate, o carte incitantă, necesară, dar cutremurătoare prin adevărurile lansate. Merită citită de toți care simt românește!”*.

BISTRIȚA-NĂSĂUD

Sucursala județeană a ACMRR-SRI a organizat la 25 iunie a.c. o dezbatere ocazionată de lansarea lucrării „*Demers pentru Adevăr - Consemnări*” a colegului nostru col. (r) Gheorghe Bănescu, precum și a volumului istoricului Ioan N. Ciolan intitulat „*Transilvania – ultima prigoană maghiară*”, retras din librării în anii '80 și reeditat cu sprijinul col. (r) Gheorghe Bănescu.

Evenimentul, moderat de scriitorul col (r) Emil Dreptate și amplu reflectat în mass-media locale, a cuprins prezentări ale lucrărilor lansate, precum și dezbateri privind rolul Securității românești în momentele-cheie ale comunismului și în evenimentele din 1989.

S-a subliniat de către participanții la dezbatere, că lucrările analizate constituie nu doar necesare rememorări ci și adevărate „semnale de alarmă la o serie de activități antinaționale desfășurate pe teritoriul țării în aceste vremuri”.

NOTE DE LECTURĂ

Pentru dezvoltarea culturii de securitate

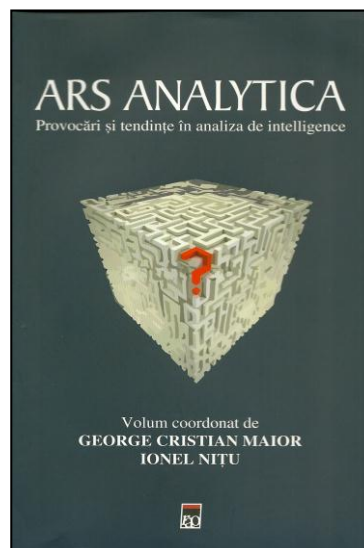
Recent au fost publicate, sub egida Serviciului Român de Informații, două lucrări de largă respirație, „*Ars Analytica*” și „*Spionii cine sunt, ce fac*”, utile nu doar decidenților politici, analiștilor, cadrelor universitare de specialitate și jurnaliștilor, ci și publicului larg, probând dorința unei instituții importante a statului român de a-și informa și responsabiliza cetățenii asupra problematicilor de securitate emergente în condițiile profundelor transformări globale.

„*Ars Analytica – Provocări și tendințe în analiza de Intelligence*”, volum coordonat de directorul SRI, Ambasador George Cristian Maior, și de Ionel Nițu, fost șef al departamentului central de analiză al Serviciului, este mai mult decât un eveniment editorial, fapt evident chiar din momentul lansării sale în cadrul Târgului de carte *Bookfest* - mai 2013.

Volumul se înscrie într-o suită de manifestări și activități menite să contribuie într-o manieră convingătoare la educația de securitate a publicului și, prin aceasta, la consolidarea culturii de securitate în România.

Cele 46 de eseuri, grupate în 7 capitole, abordează analiza de *intelligence* din multiple unghiuri și relevă oportunitățile și provocările pe care analiștii le gestionează. Autorii eseurilor sunt predilect analiști, dar și manageri din zona de *intelligence*, beneficiari de informații sau reprezentanți ai sferei academice. Fiecare eseu se constituie în argument pentru valorizarea și perfecționarea analizei în domeniul securității naționale, ale cărei performanțe creează premisele pentru condiția dezirabilă de stat inteligent.

„*Ars Analytica*” nu oferă „modele, rețete și nici soluții, ci problematizează și ridică semne de întrebare”, spune Ionel Nițu. Un exemplu în

acest sens, dar nu singurul, este eseul semnat de Florian Coldea, prim-adjunct al directorului SRI, care pune în discuție raportul dintre ofițerii operativi și analiști, sub aspectul primordialității rolului acestora în activitatea de informații. „Și unii și alții, operativi, respectiv analiști, se consideră oameni de elită, aleși dintre cei mai buni, pentru a îndeplini cele mai dificile și nobile misiuni.

În SRI, ofițerii responsabili de culegerea de informații pentru combaterea terorismului reprezintă o elită recunoscută ca atare de toate serviciile partenere. Analiștii, în schimb, sunt acei magicieni ai cunoașterii, care transformă informația în intelligence, realitate validată de întreaga comunitate a serviciilor euroatlantice.

Prin informațiile culese de operativi s-a schimbat soarta războaielor, au fost și vor mai fi identificate și destrămate nuclee teroriste, rețele de crimă organizată transfrontaliere, expulzați sau manipulați spioni, etc.

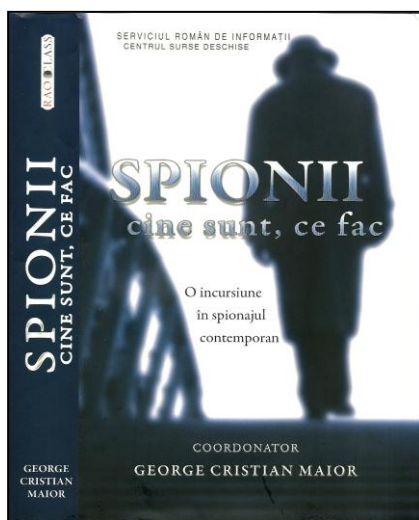
De cealaltă parte, avertismentele și previziunile analiștilor au făcut posibile evitarea unor surprize strategice, identificarea amenințărilor la adresa unor infrastructuri critice, ori fundamentarea deciziilor cheie în domeniul securității”.

După o argumentație elaborată, autorul concluzionează că, în etapa actuală, abordarea optimă o reprezintă cuplarea în echipă a operativilor și a analiștilor, ca premisă de atingere, atât a obiectivelor operativ-informative, cât și a creșterii calității produselor analitice furnizate beneficiarilor legali.

„*Ars Analytica*”, sintagma aleasă în mod fericit drept titlu al volumului,

reflectă dorința coordonatorilor de a prezenta analiza de *intelligence* ca artă și știință deopotrivă: este artă în măsura în care se bazează (și) pe metode științifice și este știință, în măsura în care se bazează (și) pe talent.

Volumul „*Spionii cine sunt, ce fac*” a fost realizat de Centrul Surse Deschise și lansat tot cu prilejul Târgului de carte *Bookfest* - mai 2013, fiind coordonat, de asemenea, de către directorul SRI, George Cristian Maior. Structurat în 16 capitole (printre cele mai interesante numărându-se:

„Mistere”, „Slăbiciuni periculoase”, „Asaltul cubanez”, „Moscova pe fir”, „10 ilegali+1+1”, „Furnicar de agenți”, „Ruletă rusească”, „Jocuri de culise”, „Secrete din companii”, „Revoluția Wikileaks” și „Războiul pe frontul cibernetic”), volumul prezintă cazurile extrase din realitatea ultimilor 20 de ani și creionează, exclusiv în baza datelor din surse deschise, portretele unor personaje ale căror nume au fost asociate acuzațiilor de spionaj. Cititorul, avizat sau nu, este captat prin multitudinea de situații specifice spionajului și contraspionajului, a tipologiilor comportamentale umane, precum și a motivațiilor care îi animă pe cei ce spionează sau trădează. Aproape toate cazurile sunt prezentate succint, lăsând lectorului plăcerea de a face eventuale judecăți de valoare asupra conținutului de idei.

Una dintre concluziile care se impun, evocată de George Cristian Maior în „Cuvânt înainte”, este aceea că *„exceptând terminologia și tehnologia, în 200 de ani, nu s-a schimbat aproape nimic în ceea ce privește culegerea de informații din surse umane, așa-numitul Humint din secolul XX, deoarece nimic nu s-a schimbat în firea oamenilor [...] Spionajul contemporan este caracterizat de contraste: se tehnologizează într-un ritm amețitor, dar rămâne conservator în planul acțiunilor Humint”*.

O altă concluzie (parafrazându-l pe criminalistul Emile Durkheim, care consideră crima un fenomen social, întâlnit în toate societățile, de-a lungul istoriei umanității), este aceea că activitatea de spionaj și contraspionaj este perenă, pentru că *„o societate din care ar lipsi este cu totul imposibilă”*.

Gl. mr. (r) Marin Ioniță

Un prețios dicționar

În limbajul liderilor fostului regim pătrunsese adânc o frază-îndemn: „Trebuie să facem totul...!” Trebuia să facem totul pentru a crește producția în nu știu care domeniu, pentru a ridica nivelul artistic al operelor de artă, ba chiar și pentru a asigura sporul demografic. Fără a intra în analize de conținut, este evident că fraza este găunoasă. Nu poți ști totul, nu poți afla totul, nu poți face absolut totul. Indiferent de domeniu. Întotdeauna trebuie să mai rămână „ceva de făcut” și acel „ceva” este motorul progresului.

Partea dezagreabilă este aceea că îndemnuri de maximă generalitate mai pot fi auzite încă. Și nu ne vom referi decât la un singur domeniu. Acela care intră în sfera de preocupări a revistei noastre: Cultura de securitate. Poți citi chemări repetate la ridicarea, la îmbunătățirea, la dezvoltarea acesteia. Se dau definiții care mai de care mai alambicate, se caută sensurile profunde ale sintagmei, în fine, se fac dezbateri științifice ori simpozioane. Se discută „despre” și mai puțină atenție se acordă acțiunii concrete: care să fie conținutul acțiunilor de informare, ce mijloace de realizare pot fi folosite, care sunt obiectivele urmărite pe termen scurt și mediu, cine să fie, cu prioritate, beneficiarul țintă – politicienii sau publicul larg –, care să fie suportul legal și material etc.

Savanții care s-au ocupat de obârșia credințelor religioase au stabilit că oamenii se tem de ceea ce nu cunosc, de ceea ce nu-și pot explica cu mijloacele de care dispun. Politicienii vechiului regim și-au asumat o linie de conduită incorectă, aceea de a învâli activitatea Securității într-un vâl de mister. Și au făcut aceasta atât din proprie ignoranță, cât și pentru a genera teamă.

Serviciile naționale de informații nu trebuie să fie temute, ci stimate, apreciate, respectate de către cetățeni. Ele nu folosesc alte metode și mijloace decât cele pe care le folosesc serviciile similare din țările democratice în al căror select club am intrat. Aceste metode și mijloace au fost și sunt, practic, pretutindeni aceleași, diferențierile, nuanțările fiind generate de cultura specifică unei anume țări, de tradiții, de momentele operative diferite etc.

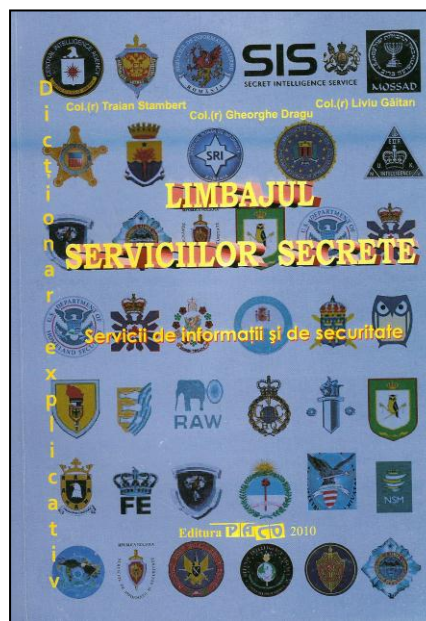
Vânturarea unor fraze goale de conținut privind „încălcarea drepturilor omului” de către fosta Securitate prin interceptări telefonice, spre exemplu, deși

numărul acestora este astăzi de câteva zeci de ori mai mare decât înainte de 1989, păstrarea unei rezerve ciudate în legătură cu acțiunile serviciilor secrete aparținând altor state din categoria celor democratice, crearea unei diferențieri greu de priceput de către o minte normală, anume aceea că acțiunile celor care au informat organele statului român pe probleme de siguranță națională s-au constituit într-o activitate nocivă, dar acțiunile celor care au trădat România și au transmis informații serviciilor străine de spionaj au constituit o activitate binefăcătoare, toate acestea și multe altele arată cât de multe lucruri trebuie clarificate fără ură și părtinire pentru a ajunge să fim o societate normală.

Revista noastră a consacrat spații ample, practic în fiecare număr al său, dezbaterii unor probleme circumscrise termenului larg „cultura de securitate”. Ne-am axat pe direcțiile considerate de noi prioritare: istoria serviciilor de informații românești, personalități de seamă și acțiuni concrete ale serviciilor de informații românești sau străine, modul de acțiune al serviciilor de informații – mijloace și metode –, manipularea maselor (demonizarea adversarului, dezinformarea, zvonistica, vectori folosiți), cu exemplificări îndeosebi din timpul evenimentelor din decembrie 1989 etc.

Nu ne-am angajat în polemici cu promotorii acțiunilor de demonizare a Securității, cu autorii campaniilor de dezinformare, ci doar am prezentat fapte brute, verificabile în toate detaliile lor, lăsând cititorul să tragă singur concluzii. A înfrunța grupurile organizate, care se susțin reciproc, care acționează pe un front larg, siluind realitățile, grupuri care dispun de mijloace financiare considerabile este, desigur, greu. Avem însă cel mai puternic aliat: Adevărul! Și constatăm, cu bucurie, că sunt tot mai mulți cei care descoperă acest adevăr.

Printre cei care, în ultimii ani, au contribuit semnificativ, prin scrisul lor, la răspândirea adevărului, se numără și col. (r) Liviu Găitan. Sub semnătura sa și a col. (r) Traian Stambert și col. (r) Gheorghe Dragu a apărut

un impresionant Dicționar explicativ intitulat „*Limbajul serviciilor secrete*”. Este o carte bine alcătuită, la care trebuie să ne referim.

Pe parcursul a peste 450 de pagini volumul prezintă succint, cu rigoare științifică, aproape tot ce ar trebui să știe, în legătură cu serviciile de informații și de securitate, omul de rând, dar mai ales pleiada de consilieri (guvernamentali, prezidențiali, parlamentari etc.) pe probleme de apărare și securitate națională, numeroșii formatori de opinie specializați, chipurile, pe teme legate de instituțiile de forță ale statului, acele organe de justiție care par a fi hipnotizate de CNSAS și lista potențialilor beneficiari ar putea fi prelungită.

Faptul că anumiți termeni din dicționar sunt nu doar explicați, ci explicați prin prezentarea unor acțiuni concrete ale serviciilor americane, israeliene etc. oferă lucrării vioiciune, accesibilitate, sporește gradul de interes al cititorului, dovedind astfel cât de largă este perspectiva ce se deschide în fața unei eventuale reeditări.

Fiind vorba despre o lucrare deschizătoare de drum, așa după cum autorii înșiși afirmă, dicționarul intitulat „*Limbajul serviciilor secrete*” poate fi îmbunătățit, punerea sa în dezbaterea specialiștilor fiind, în opinia noastră, cea mai bună cale de urmat în acest scop. Iar o reeditare după ascultarea altor păreri avizate considerăm că se impune cu necesitate.

Paul Carpen

Evocare a istoriei serviciilor de informații românești

Ne face o deosebită plăcere să semnalăm apariția, la editura Neverland, a celei de-a doua ediții (revăzută) a romanului **„Biroul II Român și SSI în acțiune - Ultima Misiune”** semnat de colegul nostru Hagop Hairabetian.

Alert scris și ușor de citit în cheia romanului polițist sau de spionaj (este și una și alta), romanul își depășește repede „categoria”, vădind că autorul său nu este doar un excelent povestitor (am spune și scenarist, căci multe din episoadele povestite sunt cinematografice) ci și un om „din interiorul” muncii de informații.

După cum remarcă profesorul Cristian Troncotă în prefața cărții, sperăm și suntem convinși că romanul **„Biroul II Român și SSI în acțiune - Ultima Misiune”** va constitui nu numai o plăcută lectură de timp liber, ci mai ales un îndemn pentru cititor de a (re)deschide ochii asupra istoriei României din perioada ante- și postbelică, dar și de a medita asupra consecvenței cu care serviciile românești de informații au știut să slujească interesul național și să stea departe de jocurile politice interne și externe.

Maria Ilie

FACEBOOK

Unul dintre cele mai de succes *site-uri* de socializare din zilele noastre este *Facebook* care, deși are în spate o istorie întrucâtva hazlie, devine pe zi ce trece tot mai serios. Adică începe să facă bani la modul industrial.

Prin 2003, Mark Zuckerberg a inventat *Facemash* (predecesorul lui *Facebook*) pe când se afla în al doilea an de studenție la Harvard. Până aici nimic deosebit. Detaliul delicios este că ideea i-a venit acestuia după ce l-a părăsit prietena și încerca să facă ceva care să-l ajute să nu se mai gândească la aceasta. Site-ul *Facemash* a fost șters de pe serverele universității, iar Mark Zuckerberg amenințat cu exmatricularea, fiind acuzat de încălcarea regulamentelor de ordine internă.

În ianuarie 2004, Zuckerberg a fondat *thefacebook.com*, *site* care a evoluat continuu de atunci și în decurs de 8 ani a ajuns să arate așa cum îl știe toată lumea astăzi. Din septembrie 2006, oricine care are peste 13 ani și deține o adresă validă de e-mail își poate crea un cont de *Facebook*. Mai mult, cei care dețin un cont *Facebook* pot adera la rețele organizate după orașe, locuri de muncă, școli sau universități. Utilizatorii mai pot adăuga prieteni, trimite mesaje ori actualiza profilul personal, transmițându-le astfel cunoștințelor informații despre ei.

Există țări în care *Facebook* a iscat controverse, existând perioade de timp în care acesta a fost interzis în Siria, China, Vietnam sau Iran, alături de multe companii ai căror șefi erau iritați de faptul că angajații pierdeau prea mult timp cu el.

Dar să analizăm pe scurt și fața nevăzută a acestei rețele de socializare cu peste 1 miliard de utilizatori. În primul rând, trebuie subliniat faptul că acest sistem nu a fost creat doar pentru plăcerea utilizatorilor. Numai cei naivi pot crede asta! În spatele *Facebook* se află o imensă afacere, pentru care materia primă o constituie chiar VIAȚA internauților.

Peste tot se tinde ca *Facebook* să fie utilizat conform legilor locale ale fiecărei țări, or în realitate *Facebook* este o societate californiană care funcționează după legislația Californiei (diferită chiar și de cea americană). Aceasta înseamnă că tot ceea ce se plasează pe *Facebook* va fi arhivat în mod LEGAL (în California) într-o bază de date enormă (fotografii, clipuri, conversații, discuții, documente, texte etc.) și păstrat acolo. Și, încă o dată, procedând astfel, *Facebook* este în perfectă legalitate !

Facebook știe tot ce faci atunci când îți deschizi calculatorul și te conectezi la internet. Ce *site-uri* accesezi, pe ce pagini intri, cu cine vorbești și

ce aplicații folosești. Mai mult, angajații companiei pot vedea și când oamenii care nu sunt membri *Facebook* intră pe internet, dacă aceștia au vizitat măcar o dată *site*-ul de socializare.

Facebook este capabil să rețină datele tuturor *site*-urilor vizitate pe o perioadă de 90 de zile, ștergând permanent intrările vechi și adăugându-le pe cele noi. Dacă utilizatorul este logat pe contul de *Facebook* și navighează pe alte *site*-uri, vor fi înregistrate numele, adresa de e-mail, prietenii și toate datele asociate profilului.

De altfel, toți utilizatorii *Facebook* și-au dat acordul pentru ca datele lor personale să fie înregistrate, conservate și utilizate în **orice** scop. Vă surprinde? Și dumneavoastră, înainte de a utiliza *Facebook* vi s-a cerut un click pe „*accept condițiile*”, și ca de obicei nu le-ați citit cu atenție. Dar oare asta este tot? V-ați întrebat vreodată ce se întâmplă cu datele voastre personale?

Este știut că *Facebook* este un *site* gratuit. Se poate pune întrebarea de unde ia *Facebook* banii pe care îi consumă pentru remunerarea celor angajați sau a colaboratorilor, pentru plata brevetelor pe care le înregistrează etc.?

Răspunsul este simplu: actualmente un număr foarte mare de firme/companii din toate țările cumpără dreptul de a consulta arhivele *Facebook*, de unde pot obține date care îi interesează în vederea angajării sau verificării angajaților.

„Dupa atâția ani de monitorizare „ascunsă” a publicului, am fost uimiți de faptul că atât de mulți oameni publică de bună voie date despre locul unde trăiesc, despre orientările religioase și politice pe care le au, liste cu prieteni și adresele lor de mail, numere de telefon; sute de poze cu ei înșiși, ba chiar și actualizări de stare, postând periodic informații despre ceea ce fac. Este un vis devenit realitate pentru CIA”, declara Cristopher Sartinsky, director reprezentant al CIA.

Mai trebuie subliniat ceva. Mark Zuckerberg, fondatorul *Facebook*, a primit o medalie de spionaj pentru munca sa la acest program pe care l-a numit „singurul și cel mai puternic program inventat vreodată pentru controlul populației”.

La începutul acestui an, Asociația Americană de Psihiatrie (APA) a nominalizat noi forme de dependență pentru a fi introduse în ediția a cincea a DSM (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*), printre care și *dependența de internet*, și, în particular, cea de *Facebook*.

Această rețea de socializare permite o formă de comunicare neîntreruptă, pe când e-mail-ul, spre exemplu, e limitat. De aici și senzația utilizatorului că, în măsura în care nu intră frecvent pe contul său de *Facebook*, pierde firul și asta îl frustrează. De asemenea, îi dă utilizatorului iluzia apropierii, proximității. Astea ar fi avantajele, în opinia pasionaților. Tot ei îi

văd și punctele slabe. Faptul că nu permite o ierarhizare a informației, nu poți discerne ce e adevărat sau nu, iar specialiștii identifică drept un posibil efect al utilizării frecvente și scăderea capacității de concentrare. Altfel spus, setat la ritmul cu care se succed postările pe Facebook, te infantilizezi în viața reală.

„Când oamenii sunt legați emoțional de Facebook, accesul la fotografii sau la alte postări ale prietenilor în timp ce aceștia consumă alcool îi motivează să se angajeze în comportamente similare în loc să se adapteze unei vieți sociale normale”, susține Russell Clayton.

În ce măsură Facebook este terapeutic pentru cei care se confruntă cu stări de anxietate este un subiect îndelung dezbătut. Un studiu efectuat în 2012 a arătat că persoanele care accesează site-urile de socializare în mod regulat își schimbă comportamentul în mod negativ, ceea ce implică și dificultăți de socializare în viața reală sau de relaxare.

O infracțiune legată de Facebook este raportată la poliția engleză la fiecare 40 de minute. Anul trecut, ofițerii au identificat 12.300 de infracțiuni care implicau celebrul site de socializare. Facebook a fost menționat în contextul unor **investigații de omor, viol, infracțiuni sexuale cu copii, atacuri, răpiri, amenințări cu moartea, intimidarea martorilor și fraudă.**

Deci, atenție maximă! Evitați orice fel de poze compromițătoare (cu alcool, țigări, droguri, fotografii tendențioase, intime, vulgare etc.), insulte (căci acestea pot servi ca probe în justiție), informații/date personale sau private, chiar în relațiile cu prieteni apropiați... „Prietenii de azi pot deveni dușmanii de mâine”.

Și toate acestea sunt valabile și pentru documente ale prietenilor: mulți utilizatori pun pe Facebook poze cu prieteni, de-ale prietenilor în ideea că aceștia nu vor fi deranjați... Nimeni nu poate invoca necunoașterea legii, nu puteți spune în instanță „nu am știut”! În concluzie, folosiți cum doriți aceste informații. Cel puțin sunteți preveniți !

De altfel, se poate pune și o alta întrebare în legătură cu Facebook: *La ce folosește o asemenea exhibare a vieții private?*

Filmul postat pe Youtube, sub numele *Închide-ți contul de Facebook !* dezvăluie încă o dată, dacă mai era nevoie, capcanele ascunse din spatele acestui site de socializare.

La fel ca un cuțit sau o mașină, nu este nimic periculos sau penal cu privire la Facebook, însă acest site trebuie tratat cu atenție din cauza pericolelor care pot fi asociate cu utilizarea lui. Puțină prudență nu strică niciodată!

Colonel (r) Liviu Găitan

Din viața și activitatea ACMRR – SRI

- În organizarea sucursalei **Satu Mare**, între 16 și 19 iulie, un grup de colegi, iubitori de frumos, de istorie și cultură românească, a efectuat un turneu în Țara Moșilor și Țara Hațegului, pentru a lua contact direct cu vestigiile trecutului nostru milenar, pline de spiritualitate românească, amplasate într-o zonă mirifică, binecuvântată de Dumnezeu. Lor li s-au alăturat și doi colegi de la Sucursala **Cluj**, grupul fiind format din 20 de persoane. Excursia a fost un bun prilej de reîmprospătare a cunoștințelor istorice și geografice despre zona vizitată, de informare cu date mai puțin cunoscute de publicul larg, dar și de socializare și petrecere a timpului liber într-o atmosferă plăcută, camaraderască.
- La 16 iulie, Sucursala **Dâmbovița** a organizat o excursie la Sinaia. Cei 20 de membri ai Sucursalei care au participat au vizitat Muzeul Peleş, precum și alte obiective turistice.
- Tot în cursul acestei veri, membrii Sucursalelor **Mureș** și **Sibiu** au participat la o interesantă acțiune recreativă, vizitând obiective de interes turistic, după care, într-o atmosferă prietenească, și-au depănat amintiri, au evocat acțiuni la care au participat. Cele două Sucursale și-au propus ca astfel de acțiuni să fie organizate și într-un viitor apropiat.
- În cursul lunii iunie, membri ai Sucursalei **Neamț** au participat la simpozionul „*Eroilor Neamului – Cinstire!*”, organizat la Complexul Muzeal Județean, prin care, împreună cu celelalte asociații locale ale rezerviștilor, a fost marcată Ziua Eroilor.
- Sucursalele **Bacău** (organizator și gazdă a evenimentului) și **Neamț** au participat, ca în fiecare an, la organizarea și desfășurarea festivităților ce au marcat Ziua Rezervistului Militar (30 mai a.c.).
- Sucursala **Bacău**, gazdă și principal organizator al festivităților, a inclus între acestea un simpozion la care au participat, pe lângă reprezentanții asociațiilor locale ale rezerviștilor militari, persoane din conducerea județului și municipiului, reprezentanți ai societății civile și mass-media.

- La nivelul Sucursalei **Iași**, momentul a fost marcat prin acordarea unei „Diplome de Excelență” decanului de vârstă al Sucursalei, col. (r) Gh. Ceucă (89 ani).
- Sucursala **Gorj** a sprijinit organizarea, la 31 mai a.c., a unei reuniuni a ofițerilor promoției 1981, care a avut loc în stațiunea Rânca și a constituit nu numai prilejul de a marca 35 de ani de la admiterea în Școala Militară de ofițeri activi, ci și un excelent moment de rememorare și socializare.
- În ziua de 11 mai a.c., 30 de componenți a **promoției 1967 a Școlii de Ofițeri Activi Băneasa**, împreună cu soțiile, s-au reunit, așa cum procedează anual, în frumoasa stațiune Căciulata, unde au evocat anii de școală militară, dar și acțiuni desfășurate în activitatea profesională care le-au marcat cariera. Acțiunea a constituit un nou prilej de socializare, iar cei prezenți și-au exprimat încrederea că la reuniunea din anul viitor vor fi prezenți mai mulți colegi de școală militară.
- Membrii Sucursalei **Neamț** au participat la festivitățile organizate pe plan local pentru marcarea aniversărilor de la 9 Mai (Independența României, victoria în cel de-al doilea război mondial, Ziua Europei), între care s-au numărat simpozioane, dezbateri, depuneri de coroane de flori la monumentele Eroilor.
- Sucursalele Asociației au organizat, și în acest trimestru, momente festive pentru cadrele militare în rezervă și în retragere ajunse la vârste începând cu 65 de ani, în semn de apreciere pentru activitatea depusă în serviciul Patriei. Ca întotdeauna, întâlnirile dintre camarazi au oferit prilejuri de bucurie, dar și de readucere în memorie a unor acțiuni întreprinse în apărarea intereselor țării, fapte și momente la care au participat. Cu toții și-au manifestat dorința și încrederea că vor fi prezenți și la următoarele întâlniri.

Prezenți în viața și cultura cetății

- Sucursala **Harghita** a organizat, la 8 iulie a.c., la Cercul Militar din Miercurea Ciuc, cu sprijinul Cenaclului „Buna Vestire” din localitate, lansarea cărții **„Comoara Pierdută”** semnată de col. (r) Mihai Constantinescu, președinte al Sucursalei Iași a ACMRR-SRI și vicepreședinte al Asociației, roman inspirat din viața minerilor harghiteni din Bălan. La eveniment au participat peste 60 de persoane, între care și membri ai Sucursalei Covasna, ai Filialei Harghita a ACMRR din MAI, cadre active ale Direcției Județene de Informații Harghita, din Brigada de Vânători de Munte Miercurea Ciuc, din ISU Harghita, precum și membri ai societății civile și mass-media locale.
- Reprezentanți ai Sucursalei **Vâlcea** au participat la organizarea și desfășurarea, la 13 iunie a.c., a unei manifestări ocazionate de lansarea volumului **„Cotul Donului – 1942”** de Vasile Șoimaru. Acțiunea a fost organizată împreună cu Societatea Culturală „Art-Emis”, Garnizoana Vâlcea și Inspectoratul Județean al Jandarmeriei și a cuprins, pe lângă lansarea cărții, prezentarea unui film având ca subiect bătălia de la cotul Donului și acțiunile desfășurate în noiembrie 2012 pentru comemorarea militarilor români căzuți în aceste lupte. Printre cei care au prezentat alocuțiuni s-a numărat și **președintele Sucursalei Vâlcea, col. (r) Grigore Predișor**. Acțiunea a fost amplu mediatizată pe plan local.
- Centrul de Dezbateri Socio-Culturale din Tg. Mureș a găzduit, la 9 mai a.c., lansarea volumului **„Însfințitul lemn al Crucii”**, antologie de poezie religioasă, cel de-al optulea volum semnat de **lt. col. (r) Mircea Dorin Istrate, din Sucursala Mureș**, a cărui prodigioasă activitate în domeniu a se reflectă în cele peste 20 de premii și distincții la concursurile naționale de poezie. Volumul s-a bucurat de un binemeritat succes de public, fiind apreciat, totodată, de critica de specialitate, care îl consideră pe Mircea Dorin Istrate un demn continuator al poetului „Imnelor”, Ioan Alexandru.
- Pentru al patrulea an consecutiv, colegul nostru **col. (r) Valerică Vișan** a organizat la hotelul „Crișana” din stațiunea Olimp, o **miniexpoziție de machete** ce prezintă, la scară redusă, vehicule folosite în teatrul de

operațiuni din Afganistan de către forțele coaliției internaționale. De asemenea, ofițerul a realizat și o dioramă cu scenă de luptă în amintirea ostașilor români care au pierit, în urmă cu 70 de ani, la Stalingrad și Cotul Donului. În luna octombrie a.c., col. (r) Valerică Vișan va expune machetele respective la Salonul Național de Modelism Militar ce va avea loc la Muzeul Militar „Regele Ferdinand”.

Vitralii- Prezență și ecouri

Ca în fiecare număr, prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție în legătură cu interesul cu care revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- Cotidianul „*Crai Nou*” din **Suceava** recenzează, la **26 iunie**, numărul 15 al revistei, reținând din mesajul Directorului SRI observația că „în dorința de a privi permanent spre viitor, uităm să valorificăm tradiția și să valorizăm trecutul”. Recenzentul notează că acest mesaj „*pare să se înscrie într-un curent care începe să se manifeste, timid încă, în societatea românească, acela de a ne întoarce la tradițiile neamului, la patriotismul curat, cea mai înaltă formă de recunoaștere a tuturor jertfelor așezate la fundamentul României de azi*”.
- Revista on-line „*Jandarmeria Română*” publică o prezentare a numărului 15 al revistei, sub semnătura col. Romică Moise, care concluzionează că acesta „*ne oferă posibilitatea parcurgerii unor articole documentate și interesante, care reflectă preocuparea colectivului editorial de a aduce în atenția cititorilor lecturi de un ridicat nivel științific*” și că „*una peste alta, revista are șpirlifanț, adică este captivantă și merită parcursă integral; deși poate fi superfluu, cred că se cuvine a mai menționa și faptul că este editată de către oameni care au trăit de-a lungul vieții experiențe multiple – într-un regim pe care unii l-au catalogat pripit (sau la ordin) a fi fost doar „odios”, și atât –, dar și o groază de amintiri, iar atunci când au putut și s-au decis să „vorbească”, au ales să o facă într-un mod demn și constructiv*”.
- Prestigioasa publicație prahoveană „*Atitudini*”, editată de Casa de Cultură I.L. Caragiale a Municipiului Ploiești, inserează în numărul 6 (75) pe luna iunie 2013, la rubrica „Parada Revistelor”, ample prezentări ale numerelor 13 și 14 ale revistei, sub semnătura distinsului prof. dr. ist. Constantin Dobrescu.

- Cunoscuta publicație „*Tribuna*” din **Sibiu**, publică, la 7 mai, un „semnal editorial” referitor la numărul 14 al revistei, semnat de jurnalistul N. I. Dobra.

* * *

Ne face plăcere să ilustrăm acest număr cu o evocare a atmosferei vacanțelor marine prin câteva dintre lucrările colegului nostru col. (r) Marian Chirea, a cărui pasiune pentru arta plastică a fost modelată de profesori de specialitate, de-a lungul mai multor cursuri de pictură și grafică.

Marian Chirea a debutat în anul 1977 cu o expoziție de grafică în stațiunea Mamaia, apoi a contribuit activ la manifestările artistice organizate în perioada cât a urmat cursurile Școlii Militare de Ofițeri Activi. După absolvire, în paralel cu activitatea profesională, a participat la numeroase expoziții de grup organizate la Constanța și București.

Lucrările sale, în mare parte inspirate de frumusețile Mării și ale Deltei Dunării, se află în colecții particulare din România și Germania.

oooOOOooo